

PRACOVNÍ NESCHOPNOST PRO NEMOC A ÚRAZ V ČESKÉ REPUBLICE

za rok 2021

Zdravotnictví, pracovní neschopnost

Praha, 31. 5. 2022

Kód publikace: 260004-21

Č. j.: CSU-007076/2022-63

Pořadové číslo v roce: 2

Zpracoval: Odbor statistik rozvoje společnosti

Ředitel odboru: Ing. Martin Mana

Kontaktní osoba: Ing. Alena Hykyšová, e-mail: alena.hykysova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

1. Úvod	4
2. Legislativní úprava nemocenského pojištění	6
2.1 Účast na nemocenském pojištění	6
2.2 Nemocenské.....	7
2.3 Uplatnění nároku na dávku nemocenského	8
2.4 Uplatnění nároku na ostatní dávky nemocenského pojištění včetně nemocenského z důvodu nařízené karantény	9
2.5 Výpočet dávky nemocenského.....	9
2.6 Nejvýznamnější legislativní změny v oblasti nemocenského pojištění	9
3. Metodika a zdroje dat.....	11
4. Analytická část	14
4.1 Nemocensky pojištěné osoby.....	14
4.2 Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti	17
4.2.1 Počet případů dočasné pracovní neschopnosti.....	17
4.2.2 Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti.....	25
4.2.3 Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav dočasně práce neschopných.....	32
4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti	37
4.4 Výdaje na dávky nemocenského pojištění.....	40
4.4.1 Vliv pandemie covid-19 na dávky nemocenského pojištění	42
4.5 Pracovní úrazy	44
4.6 Evropská statistika pracovních úrazů (ESAW)	47
4.6 Závěrečné shrnutí	53
5. Použité zkratky a značky	55
6. Tabulková část – seznam tabulek.....	56

1. Úvod

Problematika pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je závažná a z pohledu hodnocení vývoje v čase také zajímavá nejméně ze dvou následujících důvodů.

- **ze zdravotního** – souvisí se zdravotním stavem zaměstnanců v návaznosti na určitou pracovní činnost, prostředí, pracovní podmínky, používanou techniku a technologii, bezpečnost a hygienu práce apod.
- **z ekonomického** – vztahuje se totiž k důsledkům nepřítomnosti dočasně práce neschopných v zaměstnání, ke snížení tvorby zdrojů, k čerpání fondu nemocenského pojištění a v neposlední řadě i k vyvolaným nákladům zdravotní péče.

Statistiky pracovní neschopnosti sice nabízí dlouhodobé časové řady, které ukazují mnohé souvislosti a trendy, nicméně je třeba si dobře uvědomit faktory, které zde působí. Zjednodušeně lze říci, že v průběhu času dochází ke změnám dvojího druhu. Jedny jsou projevem „přirozeného“ vývoje, zatímco druhé vycházejí z určitého vědomého rozhodnutí. Oba tyto druhy změn v různé míře ovlivňují hodnoty ukazatelů pracovní neschopnosti a je nutné k nim při analytickém hodnocení přihlížet.

- Přirozené vlivy jsou např. změny **demografické** (změny počtu nemocensky pojištěných, stárnutí obyvatelstva) či **ekonomické** (vývoj nezaměstnanosti, inflace), podobně jako technický a technologický rozvoj (mající dopad na bezpečnost a náročnost práce).
- Vedle toho působí i vědomě prováděná opatření v oblasti **legislativy** (např. změny výše dávek a jiných nároků, úpravy pojištění apod.), ale rovněž změny **metodické** (způsob sběru dat, změny klasifikací).

Údaje o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz vycházejí ze společného zpracování dat **České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ)** a **Českého statistického úřadu (ČSÚ)** a jsou publikovány vždy za 1. pololetí (na konci října sledovaného roku) a za celý rok (na konci května následujícího roku)¹.

Tato publikace přináší základní údaje o dočasné pracovní neschopnosti pracujících obyvatel ČR z důvodu nemoci či úrazu **v roce 2021** a u vybraných ukazatelů jejich vývoj v delší **časové řadě (2011–2021)**.

Publikace je členěna na textovou a tabulkovou část. **Textová část** nejprve obsahuje stručné seznámení s legislativní úpravou nemocenského pojištění, vč. významných legislativních změn ovlivňujících podstatným způsobem vývoj ukazatelů pracovní neschopnosti. Dále textová část pokračuje popisem metodiky zpracování dat dočasné pracovní neschopnosti prostřednictvím systémů ČSSZ a ČSÚ a výčtem dalších možných zdrojů dat v oblasti statistiky nemocnosti a úrazovosti. Stěžejní část tvoří **analýza**, která přináší rozbor vývoje a intenzity základních ukazatelů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR včetně definic sledovaných indikátorů. Je doplněna i daty z jiných dostupných zdrojů. Data z ČSSZ dokresluje pohled na tuto oblast statistiky pomocí ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, počtu karantén a výdajů na dávky nemocenského pojištění. Údaje ze Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) a Eurostatu popisují pracovní úrazovost.

Publikace nabízí zejména údaje o **nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz** (kapitola 4.2) a související ukazatele:

- průměrný počet nemocensky pojištěných osob,
- počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných osob,
- počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti,
- průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti,
- průměrné procento pracovní neschopnosti,
- průměrný denní stav dočasně práce neschopných,
- počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny (kap. 4.5).

---

¹ Publikaci s daty za 1. pololetí roku 2021 lze nalézt na: <https://www.czso.cz/csu/czso/pracovni-neschopnost-pro-nemoc-a-uraz-v-ceske-republice-1-pololeti-2021>

Předkládané ukazatele jsou k dispozici v celé řadě třídění: např. podle kraje a okresu, velikosti podniku, převažující ekonomické činnosti a sektoru zaměstnavatele nemocensky pojištěných osob. Členění do krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, kde je vedena evidence mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti. Vedle údajů o zaměstnancích publikace poskytuje také data o nemocensky pojištěných osobách samostatně výdělečně činných (OSVČ).

Kromě podrobných dat o nově hlášených případech, přináší publikace v kapitole 4.3 i údaje o **ukončených případech** podle pohlaví a věku osob dočasně práce neschopných. Počty ukončených případů jsou dostupné také podle příčiny pracovní neschopnosti dle jednotlivých diagnóz či délky jejího trvání.

Kapitola 4.4 je věnována výši výdajů na jednotlivé dávky placené z nemocenského pojištění. Součástí je i ukázka vlivu pandemie nemoci covid-19 na tyto výdaje. Následuje kapitola 4.5 o pracovních úrazech. Nejprve v národním pojetí, poté v evropském srovnání.

Tabulková část publikace obsahuje datové výstupy ze zpracování nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a OSVČ v členění dle:

- pohlaví nemocensky pojištěných osob,
- postavení v zaměstnání nemocensky pojištěných osob (zaměstnanci, OSVČ),
- velikosti ekonomického subjektu (dle počtu zaměstnanců),
- sektoru zaměstnavatele (dle klasifikace institucionálních sektorů a subsektorů ESA 2010),
- převažující ekonomické činnosti (na úrovni sekcí či oddílů klasifikace CZ-NACE),
- sídla zaměstnavatele (kraje a okresy ČR dle klasifikace CZ-NUTS).

Tabulková část dále obsahuje data o pracovní úrazovosti s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny, se samostatným výstupem o pracovní úrazovosti mladistvých (tj. nemocensky pojištěných osob do 18 let).

2. Legislativní úprava nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Od 1. ledna 2009 je nemocenské pojištění upraveno **zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění**, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o nemocenském pojištění“). Jde o komplexní úpravu nemocenského pojištění, která zahrnuje jak okruh osob účastných nemocenského pojištění, jejich nároky z tohoto pojištění a stanovení výše poskytovaných dávek, posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění, tak organizační uspořádání nemocenského pojištění, jakož i řízení v tomto pojištění.

K oblasti nemocenského pojištění se kromě zákona o nemocenském pojištění dále vztahují následující právní předpisy:

- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (upravuje pojistné na nemocenské pojištění),
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (upravuje náhradu mzdy nebo platu při pracovní neschopnosti),
- zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů (upravuje náhradu platu při dočasné neschopnosti k výkonu služby),
- nařízení vlády č. 381/2020 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2021 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2021 a o zvýšení důchodů v roce 2021,
- sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 435/2020 Sb., kterým se vyhláší pro účely nemocenského pojištění výše redukčních hranic pro úpravu denního vyměřovacího základu platných v roce 2021,
- sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 436/2020 Sb., kterým se vyhláší zvýšení částky rozhodné pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění.

2.1 Účast na nemocenském pojištění

Nemocenského pojištění jsou účastní **zaměstnanci** (bližší určení viz § 5 zákona o nemocenském pojištění) a **osoby samostatně výdělečně činné** (dále též „OSVČ“). **Zaměstnanci** jsou **povinně** účastní nemocenského pojištění, na rozdíl od **OSVČ**, jejichž nemocenské pojištění je **dobrovolné**.

Za **zaměstnání** se pro účely nemocenského pojištění považuje činnost zaměstnance pro zaměstnavatele, z níž mu plynou nebo by mohly plynout od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti bez ohledu na druh pracovního vztahu.

Povinná účast na nemocenském pojištění vzniká u zaměstnance (s výjimkou zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce), pokud splňuje podmínky stanovené zákonem o nemocenském pojištění.

Jedná se o dvě základní podmínky, a to o:

- **výkon práce** na území České republiky (dále též „ČR“) v zaměstnání vykonávaném v **pracovním vztahu**, který může účast na nemocenském pojištění založit,
- **minimální výši sjednaného příjmu** (jedná se o tzv. rozhodný příjem, jehož hranice byla od 1. 1. 2021 stanovena na **3 500 Kč/kalendářní měsíc**)

Zvláštní podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění jsou stanoveny při výkonu **zaměstnání malého rozsahu**. Zaměstnáním malého rozsahu se rozumí zaměstnání, v němž jsou splněny podmínky výkonu zaměstnání na území ČR, avšak není splněna podmínka sjednání příjmu ze zaměstnání ve stanovené výši. Jde o situace, kdy je sjednaná měsíční částka započitatelného příjmu nižší než rozhodný příjem, anebo měsíční příjem nebyl sjednán vůbec. Při výkonu zaměstnání malého rozsahu je zaměstnanec pojištěn jen v těch kalendářních měsících, v nichž dosáhl příjmu alespoň v příslušné rozhodné výši.

U zaměstnance činného na základě **dohody o provedení práce** vzniká povinná účast na nemocenském pojištění, pokud splňuje dvě podmínky, a to:

- výkon práce na území ČR a
- v kalendářním měsíci, v němž dohoda o provedení práce trvá, dosáhl započitatelného příjmu v částce vyšší než 10 000 Kč.

Účast **OSVČ** na nemocenském pojištění vzniká na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného na nemocenské pojištění.

Minimální měsíční základ, který si může OSVČ určit pro placení pojistného na nemocenské pojištění od 1. 1. 2021 dosahuje 7 000 Kč. Sazba pojistného činí 2,1 % a minimální pojistné na nemocenské pojištění je v roce 2021 stanoveno na **147 Kč**.

Další informace k účasti na nemocenském pojištění získáte na adrese: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/> nebo <https://www.cssz.cz/web/cz/osvc-nemocenske-pojisteni-ucast-na-pojisteni>.

2.2 Nemocenské

Dočasná pracovní neschopnost je stav člověka, který je **lékařem ze zdravotních důvodů dočasně uznán neschopným k výkonu** svého dosavadního **zaměstnání**. O vzniku dočasné pracovní neschopnosti rozhoduje ošetřující lékař, a to vystavením *Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti* (tzv. e-neschopenky). Kategorie jsou následující:

- **nemoc** – za případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc jsou považovány všechny případy nemocí podle **Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů** (MKN-10).
- **pracovní úraz** – pracovním úrazem se rozumí **poškození zdraví nebo smrt zaměstnance**, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným **působením zevních vlivů** při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).
- **ostatní úrazy** – za ostatní úrazy jsou považovány případy **poškození zdraví**, na jehož následky je postižený v dočasné pracovní neschopnosti, které však lékařem **nebyly vyhodnoceny jako pracovní úraz**.

Zaměstnanec nebo OSVČ, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným (nebo mu byla nařízena karanténa), má nárok na **nemocenské od 15. kalendářního dne** trvání dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, **maximálně však 380 kalendářních dnů** počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti). OSVČ však pro získání nároku na nemocenské musí být účastna dobrovolného nemocenského pojištění OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Po dobu **prvních 14 kalendářních dnů** je zaměstnanec (nikoli OSVČ), kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, zabezpečen **náhradou mzdy nebo platu**, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce. Náhrada mzdy náleží za pracovní dny, a to při dočasné pracovní neschopnosti od 1. pracovního dne.

Příjemci starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně se nemocenské vyplácí od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) po dobu nejvýše 70 kalendářních dnů, nejdéle však do dne, jímž končí pojištěná činnost.

Nemocenské náleží rovněž ve stanovených případech, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti (karantény) došlo po skončení pojištěného zaměstnání v tzv. **ochranné lhůtě**. Účelem ochranné lhůty je zajistit bývalého zaměstnance po stanovenou dobu po skončení pojištění pro případ vzniku sociální události (dočasné pracovní neschopnosti) dříve, než opět nastoupí do dalšího zaměstnání. Ochranná lhůta v případě uplatňování nároku na nemocenské činí 7 kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo

účast na nemocenském pojištění. U **zaměstnání kratších než 7 kalendářních dnů** činí **ochranná lhůta** pouze tolik dnů, kolik činilo toto poslední zaměstnání.

Ochranná lhůta neplyne

- z pojištěné činnosti poživatele starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně,
- z dalšího zaměstnání sjednaného jen na dobu dovolené v jiném zaměstnání,
- ze zaměstnání zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce,
- ze zaměstnání malého rozsahu,
- ze zaměstnání, které si žák nebo student sjednali výlučně na dobu školních prázdnin nebo jejich část,
- v případě, že pojištění odsouzeného skončí v době jeho útěku z místa výkonu trestu odnětí svobody.

Jestliže si pojištěnec přivodil dočasnou pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce nebo jako bezprostřední následek své opilosti, zneužití omamných prostředků nebo psychotropních látek, při spáchání úmyslného trestného činu nebo úmyslně zaviněného přestupku, **náleží mu nemocenské za kalendářní den v poloviční výši**.

Nárok na nemocenské nemá pojištěnec, který si dočasnou pracovní neschopnost **přivodil úmyslně**. Dále jestliže občanovi vznikl v době dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény nárok na výplatu starobního důchodu, pokud pojištěná činnost skončila přede dnem, od něhož vznikl nárok na výplatu důchodu. Pojištěnec nemá nárok na nemocenské ani v případě, kdy vznikla dočasná pracovní neschopnost nebo mu byla nařízena karanténa v době útěku z vazby nebo z místa výkonu trestu odnětí svobody.

2.3 Uplatnění nároku na dávku nemocenského

Rozhodování o dočasné pracovní neschopnosti probíhá od 1. 1. 2020 elektronicky². Bylo tak upuštěno od zdlouhavého oběhu listinných dokumentů, který byl nahrazen elektronickým zpracováním.

Ošetřující lékař od 1. 1. 2020 hlásí vznik, trvání a ukončení dočasné pracovní neschopnosti přímo správě sociálního zabezpečení pouze elektronicky. Ošetřující lékař již nevydává zaměstnanci žádné papírové díly neschopenky určené pro zaměstnavatele. Zachován zůstal pouze „Průkaz dočasně práce neschopného pojištěnce“ pro případné prokázání. **Hlášení správě sociálního zabezpečení o vzniku dočasné pracovní neschopnosti je při dočasné pracovní neschopnosti přesahující 14 kalendářních dnů automaticky považováno za žádost o nemocenské**. Ošetřující lékař hlásí trvání dočasné pracovní neschopnosti přímo správě sociálního zabezpečení. Hlášení o ukončení dočasné pracovní neschopnosti, které ošetřující lékař rovněž zasílá přímo správě sociálního zabezpečení, je automaticky i dokladem pro ukončení výplaty nemocenského.

Pro zaměstnavatele se tedy již nevystavuje žádný listinný díl rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti. I nadále však **zůstává zachována povinnost zaměstnance, aby o své dočasné pracovní neschopnosti neprodleně informoval svého zaměstnavatele** (např. telefonicky, e-mailem).

Zaměstnavatel může využít nové způsoby zjišťování informací o pracovních neschopnostech (PN) svých zaměstnanců:

- 1) Přes službu ePortálu ČSSZ pro ověření či stažení údajů o dočasných PN svých zaměstnanců.
- 2) Žádostí o zasílání elektronických notifikací o dočasných PN svých zaměstnanců.
- 3) Přes kanál veřejného rozhraní pro elektronické podání. Služba funguje na principu dotaz → odpověď.

Zaměstnavatel je povinen po 14 dnech trvání neschopnosti zaslat ČSSZ **Přílohu k žádosti o dávku**, která obsahuje údaje potřebné pro posouzení nároku, výpočet a výplatu nemocenského, **a to v elektronické formě** (papírový tiskopis je možno použít pouze v případě technického výpadku). Do přílohy k žádosti o dávku zaměstnavatel nově uvede informaci o tom, kam je zaměstnanci vyplácena mzda nebo plat (stejným způsobem se zpravidla bude zaměstnanci vyplácet nemocenské). Podklady ke srážkám z dávek se mohou

---

² eNeschopenka byla přijata zákony č. 259/2017 Sb. a č. 164/2019 Sb. Více o vystavování elektronických neschopenek na <https://www.cssz.cz/web/eneschopenka/>.

zasílat stále stejným způsobem, buď poštou, nebo přes datovou schránku. Při skončení dočasné pracovní neschopnosti zaměstnavatel zašle hlášení s údaji potřebnými pro výplatu poslední dávky nemocenského.

2.4 Uplatnění nároku na ostatní dávky nemocenského pojištění včetně nemocenského z důvodu nařízené karantény

Zaměstnanec předá žádost o dávku, kterou zpravidla vystavuje lékař, svému zaměstnavateli, který ji spolu s podklady pro stanovení nároku na dávku a její výplatu zašle elektronicky příslušné okresní správě sociálního zabezpečení (OSSZ), která provádí nemocenské pojištění zaměstnanců. K žádosti zaměstnance o dávku nemocenského pojištění je zaměstnavatel povinen vyplnit zákonem předepsaný tiskopis, jehož vydávání zajišťuje Česká správa sociálního zabezpečení. Jedná se o přílohu k žádosti o dávku nemocenského pojištění. Tato příloha je uveřejněna na webových stránkách České správy sociálního zabezpečení. Na tiskopisu zaměstnavatel uvede především započitatelné příjmy zaměstnance v rozhodném období a počet tzv. „nezapočitatelných dnů“ v tomto rozhodném období, aby OSSZ mohla vypočítat denní výši dávky. Zaměstnavatelé přijímají žádosti o dávku i od svých bývalých zaměstnanců.

Služební útvary provádějí nemocenské pojištění příslušníků Policie České republiky, Hasičského záchranného sboru České republiky, Celní správy České republiky, Vězeňské služby České republiky, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace, vojáků z povolání, odsouzených ve výkonu trestu, kteří vykonávají práci ve výkonu trestu, a osob obviněných vykonávajících práci ve vazbě.

2.5 Výpočet dávky nemocenského

Výše dávky nemocenského se počítá z denního vyměřovacího základu. Započitatelný příjem zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období (zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost – v případě výplaty nemocenského dočasná pracovní neschopnost) se dělí počtem započitatelných kalendářních dnů připadajících na toto rozhodné období. Takto stanovený průměrný denní příjem se upravuje (redukuje) pomocí tří redukčních hranic na denní vyměřovací základ.

Výši tří **redukčních hranic** platných od 1. ledna kalendářního roku vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí formou Sdělení ve Sbírce zákonů.

V roce **2021** činila 1. redukční hranice **1 182 Kč**, 2. redukční hranice **1 773 Kč**, 3. redukční hranice **3 545 Kč**.

Redukce u nemocenského se provede následujícím způsobem.

- do první redukční hranice se započte **90 %** denního vyměřovacího základu,
- z části denního vyměřovacího základu **mezi první a druhou redukční hranicí** se započte **60 %**,
- z části **mezi druhou a třetí** redukční hranicí se započte **30 %**,
- k části **nad třetí** redukční hranici **se nepřihlédne**.

Výše **nemocenského** činí **60 %** denního vyměřovacího základu **od 15. kalendářního dne** trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény, **od 31. kalendářního dne** sazba činí **66 %** denního vyměřovacího základu a dále **od 61. kalendářního dne** sazba činí **72 %** denního vyměřovacího základu.

Výše nemocenského u **dobrovolných členů integrovaného záchranného systému** (např. u dobrovolných hasičů) činí **100 %** denního vyměřovacího základu, pokud tato dočasná pracovní neschopnost nebo karanténa vznikla v důsledku zásahu (tj. v důsledku provádění záchranných a likvidačních prací), k němuž byla jednotka nebo složka integrovaného záchranného systému povolána. Tuto skutečnost pojištěnci potvrdí operační středisko integrovaného záchranného systému.

Orientační výši dávky spočítá příslušná [kalkulačka MPSV](https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni-v-roce-2021). Další informace k nemocenskému pojištění na <https://www.mpsv.cz/web/cz/nemocenske-pojisteni-v-roce-2021> a <https://www.cssz.cz/web/cz/nemocenske>.

2.6 Nejvýznamnější legislativní změny v oblasti nemocenského pojištění

Dlouhodobý vývoj dočasné pracovní neschopnosti je významně ovlivňován legislativními změnami, týkajícími se výše dávek nemocenského pojištění a počátku jejich poskytování. Nejdůležitější legislativní změny, které byly přijaty v systému nemocenského pojištění přibližně v posledním desetiletí a které zásadním způsobem působí i na srovnatelnost dat zdravotnické statistiky, jsou následující:

- V období let **2010–2017** činila výše dávky za kalendářní den **jednotně 60 %** redukováného denního vyměřovacího základu bez ohledu na délku trvání dočasné pracovní neschopnosti.
- **Od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2013** začínala **podpůrčí doba u nemocenského až 22. kalendářním dnem** trvání dočasné pracovní neschopnosti, v období 4. až 21. kalendářního dne poskytoval náhradu mzdy nebo platu podle zákoníku práce zaměstnanci zaměstnavatel.
- **Od 1. 1. 2012** byl novelou zákoníku práce a zákona o nemocenském pojištění **rozšířen okruh nemocensky pojištěných osob** o zaměstnance činné na základě **dohody o provedení práce** při výkonu práce na území ČR a při započitatelném **příjmu vyšším než 10 tis. Kč** v kalendářním měsíci.
- **Od 1. 1. 2014** byla ukončena platnost přechodného ustanovení o délce poskytování náhrady mzdy nebo platu; **nárok na nemocenské** tedy vznikl **od 15. kalendářního dne** trvání dočasné pracovní neschopnosti.
- Zvýšení nemocenského s účinností **od 1. ledna 2018. Od 31. kalendářního dne** dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény (dále jen „dočasná pracovní neschopnost“) **se zvýšila sazba** z 60 % na **66 % redukováného denního vyměřovacího základu** a dále **od 61. kalendářního dne** dočasné pracovní neschopnosti **se zvýšila sazba** z 60 % na **72 %** redukováného denního vyměřovacího základu.
- S účinností **od 1. července 2019** byla **snížena sazba pojistného na nemocenské pojištění** pro zaměstnavatele a OSVČ z 2,3 % na **2,1 % z vyměřovacího základu** (zákon č. 32/2019 Sb.).
- S účinností **od 1. července 2019** náleží náhrada mzdy, platu nebo odměny z dohody ve výši 60 % redukováného průměrného výdělku **i za první tři dny** dočasné pracovní neschopnosti (**zrušení karenční doby**).

3. Metodika a zdroje dat

Základní časové řady statistik dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR jsou sledovány Českým statistickým úřadem (dále ČSÚ) již od roku 1963. Do roku 2011 byly statistické údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zjišťovány prostřednictvím státního statistického **výkazu Nem Úr 1–02**. V důsledku snižování administrativní náročnosti a zátěže zpravodajských jednotek byl Výkaz o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz Nem Úr 1–02 nahrazen údaji dostupnými z administrativních zdrojů.

Počínaje rokem 2012, zajišťuje ČSÚ na základě smluvního ujednání s Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) a Českou správou sociálního zabezpečení (ČSSZ) údaje pro statistiku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zpracováním dat z **administrativního zdroje Informačního systému ČSSZ**. Z důvodu změny metodiky a odlišného sběru a zpracování dat nejsou data od roku 2012 plně srovnatelná s údaji za předchozí období.

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této publikace jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím „**Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti**“, které elektronicky (tzv. „**eNeschopenky**“) vystavuje ošetřující lékař. Používání elektronického systému pro vydávání neschopností je od 1. 1. 2020 povinné³.

Díky evidenci jsou zaznamenána veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob. Administrativní data Informačního systému ČSSZ obsahují údaje za všechny zaměstnance⁴, ať již zaměstnané právnickou či fyzickou osobou, i data za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Zaměstnanci jsou povinně účastni nemocenského pojištění, na rozdíl od OSVČ, jejichž nemocenské pojištění je dobrovolné.

ČSSZ za účelem zajištění statistiky dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz poskytuje ČSÚ **datové soubory administrativních agregovaných dat o nově hlášených případech** dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a OSVČ, které jsou na ČSÚ dále zpracovány a doplněny s využitím informací z Registru ekonomických subjektů.

Výstupem zpracování dat Českým statistickým úřadem jsou následující statistické **ukazatele**:

- **Průměrný počet nemocensky pojištěných osob** – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona o nemocenském pojištění. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovněprávních pojistných vztahů. *Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.*

³ Elektronické zpracování přineslo zjednodušení v předávání informací mezi nemocnými (pojištěnci v dočasné pracovní neschopnosti), ČSSZ, lékaři a zaměstnavateli. Zásadně se tak zjednodušil tok informací, protože eNeschopenka propojila povinně elektronicky tři dotčené subjekty: lékaře, zaměstnavatele a ČSSZ. Zaměstnavatelé díky systému eNeschopenka obdrží formou notifikací prakticky okamžitě informace o pracovní neschopnosti svých zaměstnanců. Kromě notifikací mohou nahlížet i do ePortálu ČSSZ. Zatímco původní tiskopis měl 5 dílů, nová podoba neschopenky má pouze 3 díly. V případě technických problémů lékař použije papírový třídílný formulář, který obdrží na příslušné správě sociálního zabezpečení.

⁴ V údajích ČSSZ nejsou zahrnuti příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, vojáci z povolání, odsouzení ve výkonu trestu, kteří vykonávají práci ve výkonu trestu, a osoby obviněné vykonávající práci ve vazbě (§ 5 písm. a) body 2 a 14 zákona č. 187/2006 Sb.). Správcem registrů těchto příslušníků a odsouzených osob je služební orgán v oborech své působnosti. Služebními orgány jsou Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství cel, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

- **Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých** – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).
- **Počet pracovněprávních pojistných vztahů** – ukazatel udává celkový počet pojistných vztahů nemocensky pojištěných osob, které byly alespoň 1 den vykazovaného období nemocensky pojištěné u daného zaměstnavatele. U zaměstnanců právnických osob a zaměstnanců fyzických osob se započítávají pojistné vztahy všech zaměstnanců nemocensky pojištěných dle § 5 zákona o nemocenském pojištění a účastných pojištění dle § 6 až 10 tohoto zákona (zahrnuje i osoby pobírající dávku ošetřovné, peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a osoby vykonávající zaměstnání malého rozsahu). V případě více pojistných vztahů jedné osoby na dané mzdové účtárně se započtou všechny takové pojistné vztahy. Pokud se však pojistné vztahy shodného druhu jedné osoby u jednoho zaměstnavatele překrývají nebo navazují bez mezery, je jejich sjednocení považováno za jeden pojistný vztah.
- **Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti** – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti vzniklé ve sledovaném období (roce) na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob. Do počtu případů patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.
- **Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců** – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.
- **Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti** – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (roce) nemocensky pojištěni práce neschopni. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Údaj zahrnuje dny pracovní neschopnosti vč. dnů u těch případů, které vznikly před sledovaným obdobím, přičemž v počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti za toto období zařazeny nejsou. Maximální doba zápočtu je délka sledovaného období (365 resp. 366 dnů) bez ohledu na délku trvání pracovní neschopnosti daného případu. Do počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i dny v pracovní neschopnosti, která vznikla po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.
- **Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech** – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti. Nově hlášený případ musí být vzniklý ve sledovaném období, kdežto do dnů pracovní neschopnosti (maximálně v délce sledovaného období, 365 resp. 366 dnů) se započítávají i dny z případů PN, které mohly vzniknout již v předchozím období, ale byly ukončeny či nadále trvají v průběhu sledovaného období.
- **Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** – ukazatel udává, kolik ze 100 nemocensky pojištěných osob je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají).
- **Průměrný denní stav dočasně práce neschopných** – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) průměrně denně nepřítomni v práci z důvodu pracovní neschopnosti.
- **Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny** – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Data o nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti a související ukazatele ČSÚ zpracovává v členění podle **pohlaví pojištěnců** a dále podle **sídla** zaměstnavatele (do úrovně krajů a okresů dle

klasifikace CZ-NUTS), **velikosti podniku** (dle počtu zaměstnanců), **odvětví** (do úrovně odvětvových sekcí a oddílů podle převažující ekonomické činnosti definované dle klasifikace CZ-NACE) a **sektoru zaměstnavatele** (dle klasifikace institucionálních sektorů)⁵.

Rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Kromě statistiky nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zpracovávané ČSÚ jsou z evidence ČSSZ zpracovávány a publikovány také **údaje o ukončených případech pracovní neschopnosti** za jednotlivá čtvrtletí, které zpracovává a publikuje ČSSZ, viz <https://www.cssz.cz/web/cz/nemocenska-statistika> a roční údaje v různých tříděních zveřejňuje také Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR).

Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti jsou dány odlišnou metodikou sběru dat.

ČSSZ však nabízí ve svých statistikách jiné třídění publikovaných dat než ČSÚ, a to zejména **podle věku** dočasně práce neschopných a **podle diagnóz**, které zapříčinily pracovní neschopnost. Pro dokreslení pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z uvedeného zdroje využita i v této publikaci.

Vzhledem k přechodu ze sběru dat prostřednictvím výkazu ČSÚ na administrativní zdroj Informačního systému ČSSZ v roce 2012 nejsou některé dříve sledované ukazatele od roku 2012 ČSÚ dále zjišťovány. Tyto ukazatele však lze nalézt ve výstupech následujících administrativních zdrojů a dat z registrů:

- **Náklady na závodní preventivní péči** – ukazatel je od roku 2012 zařazen do statistického zjišťování ČSÚ v rámci výkazu ÚNP 4–01;
- **Náhrady a přírázky hrazené zaměstnavatelem za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání** – údaje jsou dostupné ze standardních sestav Ministerstva financí ČR;
- **Kategorizace prací dle míry rizika** – statistická evidence prací dle míry rizika je od roku 2012 zajišťována Registrem kategorizace prací (IS KaPr);
- **Smrtelná pracovní úrazovost** – data jsou pravidelně zveřejňována v analýze Výzkumného ústavu bezpečnosti práce (VÚBP) a Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) s názvem „Zpráva o pracovní úrazovosti v České republice“;
- **Nemoci z povolání** – data jsou pravidelně zveřejňována v analýze Státního zdravotního ústavu (SZÚ) „Nemoci z povolání v České republice“.

---

⁵ <https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace-institucionalnich-sektoru-a-subsektoru-cz-ciss>

4. Analytická část

4.1 Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovněprávních pojistných vztahů.

Poznámka:

Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V roce 2021 činil průměrný počet nemocensky pojištěných **celkem 4 708 tis. osob**, tedy téměř o 18 tis. (tj. o 0,4 %) více než před rokem. Po poklesu v roce 2020, na kterém se zřejmě odrazilo propouštění v některých odvětvích kvůli epidemii nemoci covid-19, se počet nemocensky pojištěných ještě nevrátil na hodnoty okolo 4 733 tis. z roku 2018 a 2019. Zastoupení pojištěnců v roce 2021 podle pohlaví bylo vyrovnané, 2 354 tis. žen a jen o necelé dvě stovky více mužů. Každé pohlaví tak představovalo polovinu pojištěnců. Počty nemocensky pojištěných **podle pohlaví** se k sobě již od roku 2016 neustále přibližují. Zatímco tehdy bylo o 86 tis. více mužů než žen, v roce 2021 byl rozdíl méně než 200. Meziročně se počet pojištěných mužů téměř nezměnil, zato počet žen vzrostl o 17,6 tis. (tj. 0,8 %).

Tab. 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob, 2011–2021 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Zaměstnanci	podle pohlaví		OSVČ	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2011	4 211,5	2 148,4	2 063,2	4 061,8	2 053,8	2 008,0	149,7	94,6	55,2
2012	4 471,9	2 281,4	2 190,5	4 366,2	2 216,3	2 149,9	105,7	65,1	40,6
2013	4 440,3	2 260,7	2 179,6	4 331,2	2 194,2	2 136,9	109,2	66,5	42,7
2014	4 464,1	2 272,9	2 191,2	4 358,3	2 207,8	2 150,6	105,7	65,1	40,6
2015	4 507,0	2 301,3	2 205,7	4 417,6	2 252,8	2 164,8	89,4	48,5	40,9
2016	4 571,3	2 328,5	2 242,8	4 481,8	2 273,5	2 208,3	89,5	55,0	34,5
2017	4 671,8	2 370,0	2 301,8	4 582,2	2 315,8	2 266,4	89,7	54,2	35,4
2018	4 732,7	2 391,4	2 341,3	4 641,5	2 336,8	2 304,6	91,3	54,5	36,7
2019	4 732,9	2 384,9	2 348,0	4 638,5	2 329,4	2 309,1	94,4	55,5	39,0
2020	4 690,4	2 354,0	2 336,4	4 594,7	2 298,4	2 296,3	95,7	55,5	40,1
2021	4 708,2	2 354,2	2 354,0	4 609,6	2 297,4	2 312,2	98,5	56,8	41,8

Zdroj: ČSÚ

Počet **dobrovolně nemocensky pojištěných** – tedy **osob samostatně výdělečně činných (OSVČ)** – pokračoval v rostoucím trendu nastoleném od roku 2016. Jejich počet v roce 2021 dosáhl téměř 99 tis., meziročně o 3 % více. Přesto podíl pojištěných OSVČ na celkovém počtu OSVČ vykonávajících hlavní činnost dosáhl necelých 16 %. Muži se na počtu nemocensky pojištěných OSVČ podíleli z 58 %. Nemocensky pojištěných OSVČ z řad žen přibývá. Jejich počet – 41, 8 tis. – byl nejvyšší od roku 2013. Může to být ovlivněno nárokem na peněžitou podporu v mateřství v případě placení nemocenského pojištění, ale i větší ochotou žen samostatně výdělečně činných si nemocenské pojištění platit. Zatímco v roce 2011 ženy tvořily 37 % všech

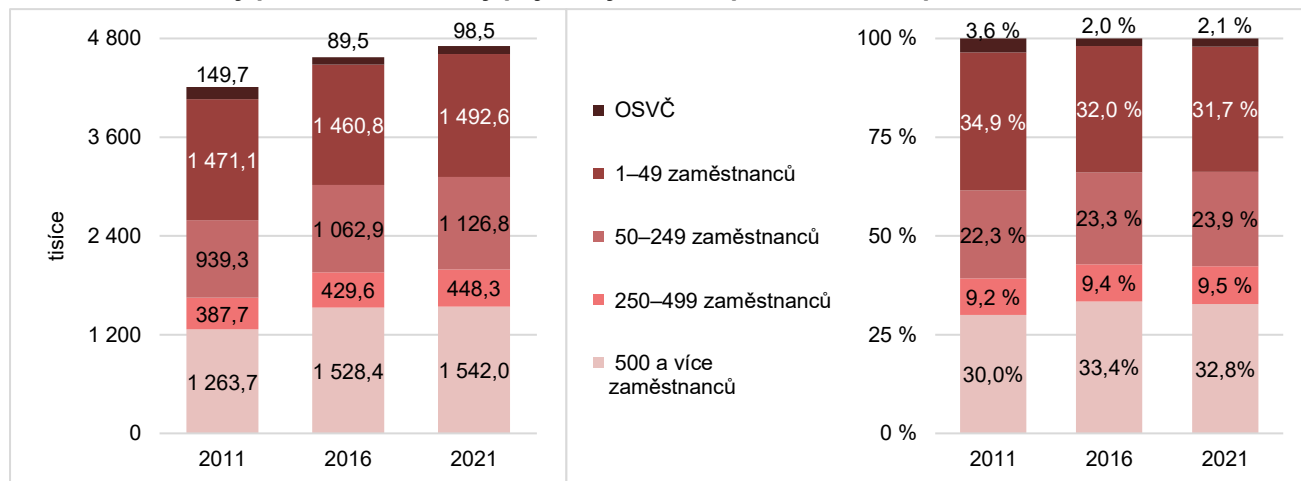
nemocensky pojištěných OSVČ, v roce 2021 to bylo o 5 p. b. více. Počet pojištěnců v rámci OSVČ sice postupně od roku 2016 roste, nicméně stále nedosahuje hodnot z minulosti, kdy např. před deseti lety jich bylo nemocensky pojištěno o 51 tis. více než v roce 2021. Důvodem poklesu oproti roku 2011 byly změny v nemocenském pojištění OSVČ platné od 1. 1. 2011. Jednalo se zejména o vyšší pojistnou sazbu a omezení výše vyměřovacích základů. Tehdy představovali 23% podíl ze všech OSVČ vykonávajících hlavní činnost.

Pomineme-li meziroční pokles v roce 2020 a stagnaci v roce předchozím, je patrné, že vlivem rostoucího počtu zaměstnanců se od roku 2014 kontinuálně zvyšoval i průměrný počet nemocensky pojištěných. Mezi roky 2014 a 2018 došlo k nárůstu počtu pojištěnců mezi zaměstnanci o 6,5 % (283 tis.). Na tomto nárůstu se podílely především ženy. Za těchto pět let vzrostl **počet nemocensky pojištěných zaměstnankyň** o 7 % (154 tis.). Ve srovnání se situací před 10 lety, jich bylo v roce 2021 dokonce o 15 % (o 304 tis.) více. Celkem se zvýšil počet nemocensky pojištěných zaměstnanců o 548 tis. (13 %).

Z **regionálního pohledu** je nejvyšší průměrný počet nemocensky pojištěných v hlavním městě Praze, a to 1 257 tis. (více než čtvrtina republikové hodnoty). Zásadní roli zde sehrává skutečnost, že data v krajském třídění jsou zpracována **podle sídla zaměstnavatele, resp. jeho mzdové účtárny** a není výjimkou, aby firma se sídlem v Praze působila v jiných regionech či dokonce celorepublikově. Druhé a třetí místo obsadily Jihomoravský kraj s 515 tis. pojištěnců (11 % všech pojištěnců v ČR) a Moravskoslezský kraj s 465 tis. pojištěnců (10 %). Středočeský kraj, jakožto nejlidnatější kraj ČR, se umístil až na čtvrté příčce s 462 tis. pojištěnců (10 %). Jedním z faktorů, který toto ovlivňuje, je bezesporu dojíždění Středočechů za zaměstnáním do Prahy.

Co se týče **velikosti podniku**, třetina nemocensky pojištěných osob (1 542 tis.) pracuje ve velkých firmách s 500 a více zaměstnanci. Za posledních deset let jejich počet vzrostl téměř o 280 tis. osob. Další necelá třetina připadá na podniky mající do 50 zaměstnanců, kde v roce 2021 pracovalo téměř 1,5 mil. nemocensky pojištěných osob. Nejnižší podíl mezi nemocensky pojištěnými osobami představují **OSVČ**, které jsou, jak už bylo zmíněno, pojištěny dobrovolně. V roce 2021 tvořily pouhých 2 % z celkového počtu pojištěnců v ČR. Před deseti lety byl jejich podíl 3,6 %.

Graf 1.1: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle velikosti podniku, 2011, 2016, 2021

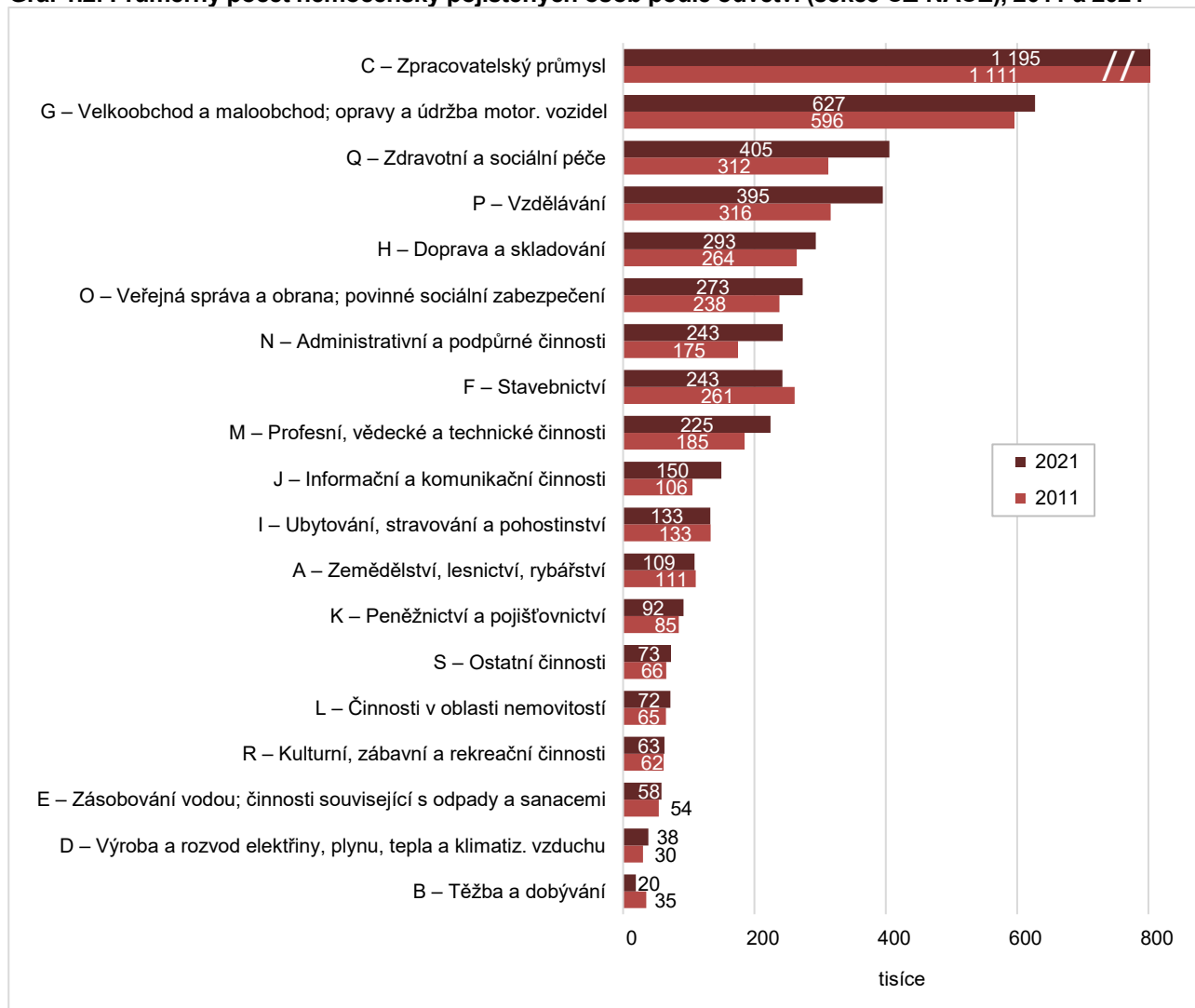
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce zastoupenými **odvětvími**, co do počtu nemocensky pojištěných, jsou sekce Zpracovatelský průmysl a Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, což odráží strukturu české ekonomiky. Tato dvě odvětví dohromady zaměstnávají téměř 40 % všech nemocensky pojištěných, přičemž na podniky s převažující ekonomickou činností ve zpracovatelském průmyslu připadá 25 % pojištěnců. V rámci zpracovatelského průmyslu působilo nejvíce nemocensky pojištěných osob v automobilovém průmyslu (CZ-NACE oddíl 29), kde v roce 2021 pracovalo 15 % všech nemocensky pojištěných osob ze zpracovatelského průmyslu. S menším odstupem následovaly kovožpracující (oddíl 25) a strojírenský (oddíl 28) průmysl, na které připadalo 13 %, resp. 10 % ze všech nemocensky pojištěných osob ve zpracovatelském průmyslu.

Vzhledem k velkému zastoupení Zpracovatelského průmyslu v rámci české ekonomiky je této sekci věnována samostatná část 8 tabulkové přílohy.

V odvětvových sekcích Veřejná správa, Vzdělávání a Zdravotní a sociální péče byla v roce 2021 dohromady zaměstnána více než pětina (23 %) ze všech nemocensky pojištěných⁶. V roce 2021 dohromady v těchto odvětvových sekcích více než tři čtvrtiny z nemocensky pojištěných osob tvořily ženy.

Graf 1.2: Průměrný počet nemocensky pojištěných osob podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2011 a 2021

Mezi roky 2011 a 2021 došlo k nárůstu počtu nemocensky pojištěných téměř o 500 tis. osob (tj. o 12 %). Nejvíce pojištěnců, více než 93 tis. (tedy 30 %) přibýlo v sekci Zdravotní a sociální péče. Přičemž jen meziroční nárůst – v souvislosti s nebývalým nápoem na zdravotnictví v podobě pandemie – činil 19 tis., resp. 5 %. Odvětvovou sekcí s druhým nejvyšším absolutním přírůstkem za poslední desetiletí byl Zpracovatelský průmysl. Zde vzrostl počet nemocenských pojištěnců o 84 tis, což představovalo 8% nárůst.

Výrazný nárůst byl zaznamenán i v odvětvové sekci Informační a komunikační činnosti, kde počet nemocensky pojištěných osob za posledních deset let vzrostl o 44 tis., tj. o 42 %. Tato odvětvová sekce zahrnuje řadu ekonomických činností od vydavatelských, audiovizuálních a mediálních činností přes telekomunikace až po činnosti v oblasti informačních a komunikačních technologií. Tam spadá např. programování či IT poradenství a zpracování dat. Největší nárůst počtu nemocensky pojištěných osob byl v této sekci zaznamenán v oddílu

⁶ Uvedený podíl nezahrnuje vojáky z povolání, příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Správcem registrů těchto příslušníků je služební orgán v oborech své působnosti.

Činnosti v oblasti informačních technologií (CZ-NACE 62), kde se počet pojištěnců od roku 2016 zvýšil o třetinu (tj. o 21 tis.).

Naopak odvětvími, která měla v roce 2021 méně pojištěnců než v roce 2011, byly Stavebnictví (-19 tis.), Těžba a dobývání (-16 tis.) a Zemědělství, lesnictví a rybnictví (-2 tis.). V odvětví Těžba a dobývání došlo k poklesu počtu pojištěnců dokonce o 45 %.

Co se týče **meziročních rozdílů**, největší pokles byl v roce 2021 v absolutním vyjádření zaznamenán v sekci Ubytování, stravování a pohostinství, o 7,3 tis. (5 %). Zde svou roli patrně sehrála proticovidová opatření v podobě omezení provozu restaurací a uzavření ubytovacích zařízení. Pojištěnců naopak přibýlo (krom již zmíněné sekce Zdravotní a sociální péče) v sekci Vzdělávání. Jejich počet se zvýšil o 9 tis., tedy o 2 %. Růst zažívá i Stavebnictví, které vykázalo o 6 tis. (2 %) více pojištěných než v předchozím roce.

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dnů nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dnů ve vykazovaném období.

V roce 2021 bylo evidováno 10,3 tis. nemocensky pojištěných mladistvých, tedy osob mladších 18 let. Na celkovém počtu pojištěnců se podíleli 0,22 %. Jejich počet meziročně klesl z 10,5 tis. o 276 osob, tj. o 2,6 %.

4.2 Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této kapitoly jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ (tzv. eNeschopenka), které vyplňuje ošetřující lékař.

4.2.1 Počet případů dočasné pracovní neschopnosti

Četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti (DPN) odráží ukazatel o počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Tento absolutní ukazatel je rovněž vhodný pro posouzení trendů vývoje pracovní neschopnosti v čase. Avšak z pohledu porovnání regionů, jednotlivých odvětví ekonomických činností či velikosti podniku má vyšší vypovídací schopnost **ukazatel relativní** – počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** v dané kategorii, např. ve zpracovatelském průmyslu, v malých podnicích či konkrétním kraji.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.

V roce 2021 bylo v Česku nahlášeno **celkem 2 755 tis. případů pracovní neschopnosti**. To je o 15 % (364 tis.) případů více než v předchozím roce. Loni byl meziroční nárůst oproti roku 2019 téměř o čtvrtinu, o 476 tis. případů. Mezi lety 2010–2019 počet hlášených případů pracovní neschopnosti rostl v průměru o 4,4 % (65,5 tis.) ročně. Rostoucí trend byl nastolen již v roce 2015. V té době však bylo během roku nahlášeno o 1 191 tis. případů méně než v roce 2021. Jen za poslední dva roky vzrostl počet případů pracovní neschopnosti o 840 tis.

Zásadní příčinou je bezesporu **pandemie nemoci covid-19**. Případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** bylo v roce 2021 nahlášeno 2,5 milionu, tedy o 839 tis. více než v roce 2019. V relativním vyjádření došlo k nárůstu o polovinu. Meziročně došlo k nárůstu počtu případů pracovní neschopnosti pro nemoc o 347 tis., což představuje 16 %. Do počtu případů pro nemoc jsou kromě nemocí jako takových započteny i karantény⁷.

⁷ Kromě karantén do počtu neschopností patří také izolace. Více informací viz kap. 4.4.1.

A sice karanténa osoby, která splňuje nárok na dávku nemocenské, podá žádost a ta je ze strany ošetřujícího lékaře či hygienické stanice uznána.

Vedle pandemie mělo na nárůst počtu případů pracovní neschopnosti v posledních 2 letech vliv i **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého, jako tomu bylo od roku 2009 až do června 2019.

V roce 2021 bylo vystaveno 45 tis. neschopenek pro **pracovní úraz**. Po poklesu v roce 2020, kdy došlo ke 41 tis. pracovních úrazů vyžadujících pracovní neschopnost, se čísla vrátila zhruba na hodnotu z roku 2019. Meziročně vzrostl i **počet mimopracovních úrazů**, kvůli nimž byla vydána neschopenka. Ze 147 tis. na 160 tis.

Tab. 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2011–2021 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2011	1 268,8	605,1	663,7	1 144,5	519,2	625,3	47,1	33,6	13,5	77,1	52,3	24,8
2012	1 226,9	593,7	633,2	1 067,3	485,9	581,4	44,1	31,5	12,7	115,4	76,4	39,1
2013	1 331,5	638,2	693,3	1 168,1	528,7	639,4	42,9	30,4	12,5	120,5	79,1	41,4
2014	1 314,8	631,7	683,1	1 146,3	518,5	627,8	45,1	31,7	13,3	123,4	81,5	42,0
2015	1 563,5	751,8	811,7	1 383,9	632,6	751,3	46,3	32,1	14,2	133,3	87,0	46,2
2016	1 633,3	784,1	849,3	1 440,9	658,2	782,7	47,4	32,6	14,8	145,0	93,2	51,8
2017	1 707,5	814,5	893,0	1 510,9	687,8	823,1	47,5	32,6	14,9	149,1	94,1	55,1
2018	1 849,5	874,3	975,2	1 650,3	746,8	903,5	46,2	31,3	14,9	153,0	96,1	56,8
2019	1 914,8	902,3	1 012,5	1 711,2	772,9	938,3	44,6	30,1	14,5	159,0	99,3	59,7
2020	2 391,0	1 141,8	1 249,2	2 202,7	1 022,3	1 180,4	41,4	28,7	12,7	147,0	90,9	56,1
2021	2 754,8	1 342,9	1 411,9	2 549,7	1 213,5	1 336,3	44,9	31,1	13,8	160,1	98,3	61,8

Zdroj: ČSÚ

Ženy nastupují do pracovní neschopnosti častěji, v roce 2021 v 51 % případů. Nahlásily 1 412 tis. případů. Počet neschopenek mužů byl o 69 tis. nižší. Ženy vykazovaly o 123 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti **pro nemoc** více než muži. Vyšší podíl žen v pracovní neschopnosti pro nemoc může souviset s mateřskou úlohou žen, u nichž mohou být důvodem pracovní neschopnosti také komplikace v těhotenství. Srovnáme-li současný stav s obdobím před pandemií (tedy s rokem 2019), počet neschopenek pro nemoc u mužů vzrostl dokonce o 57 % (+441 tis.), zatímco u žen o 42 % (+398 tis.).

Z celkového počtu nově hlášených případů PN (pracovní neschopnosti) pro **pracovní úrazy** připadala v roce 2021 na ženy méně než třetina z nich (31 %). Tato skutečnost je dána i odlišnou odvětvovou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětvové sekce, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa, Vzdělávání nebo Zdravotní a sociální péče.

Až do roku 2020 byl u pracovních neschopností **z důvodu nemoci** podíl **podle pohlaví** dlouhodobě relativně konstantní. Neschopenky mužů činily maximálně 46 %. V roce 2021 se podíl zvýšil na 48 %. U pracovních neschopností zapříčiněných úrazem podíl žen v čase roste. Toto je zřejmé zejména u jiných než pracovních úrazů, kdy v roce 2011 ženy nahlásily 25 tis. případů, kdežto v roce 2021 to bylo téměř 62 tis. úrazů. Absolutní nárůst je však patrný i u mužů, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu **nepracovních (ostatních) úrazů** v roce 2011 činil 52 tis. a o 10 let později se blížil 100 tis.

Meziroční nárůst pracovní neschopnosti **mužů** byl vyšší než u žen. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti mužů se meziročně zvýšil z 1 142 tis. případů (u žen z 1 249 tis. případů) v roce 2020 na 1 343 tis. případů (u žen na 1 412 tis. případů) v roce 2021. Vzrostl tak o 18 % (o 13 % u žen). Co se týče

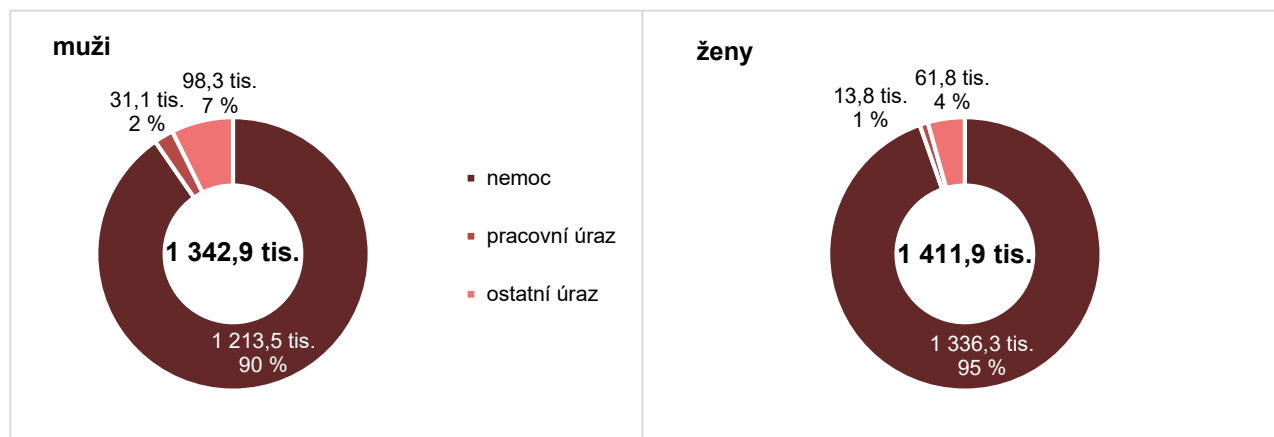

neschopností **pro nemoc**, v případě mužů jejich počet meziročně vzrostl téměř o pětinu (191 tis.), u žen to bylo o 13 % (156 tis.).

Z hlediska příčin se 1 214 tis. (90 %) nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti mužů týkalo nemoci, 31 tis. (2 %) pracovních úrazů a 98 tis. (7 %) ostatních úrazů. **Ženy** byly v pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v 1 336 tis. případech (95 %), kvůli pracovnímu úrazu ve 14 tis. případech (1 %) a z důvodu ostatních úrazů v 62 tis. případech (4 %).

Za **posledních pět let** počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti výrazně vzrostl – o 1 122 tis. případů (o 69 %) z 1 633 tis. případů v roce 2016 na 2 755 tis. v roce 2021. Na zvýšení se větší měrou podílely ženy (+563 tis. případů). Za nárůstem stály především výše zmíněné neschopenky z důvodu nemoci.

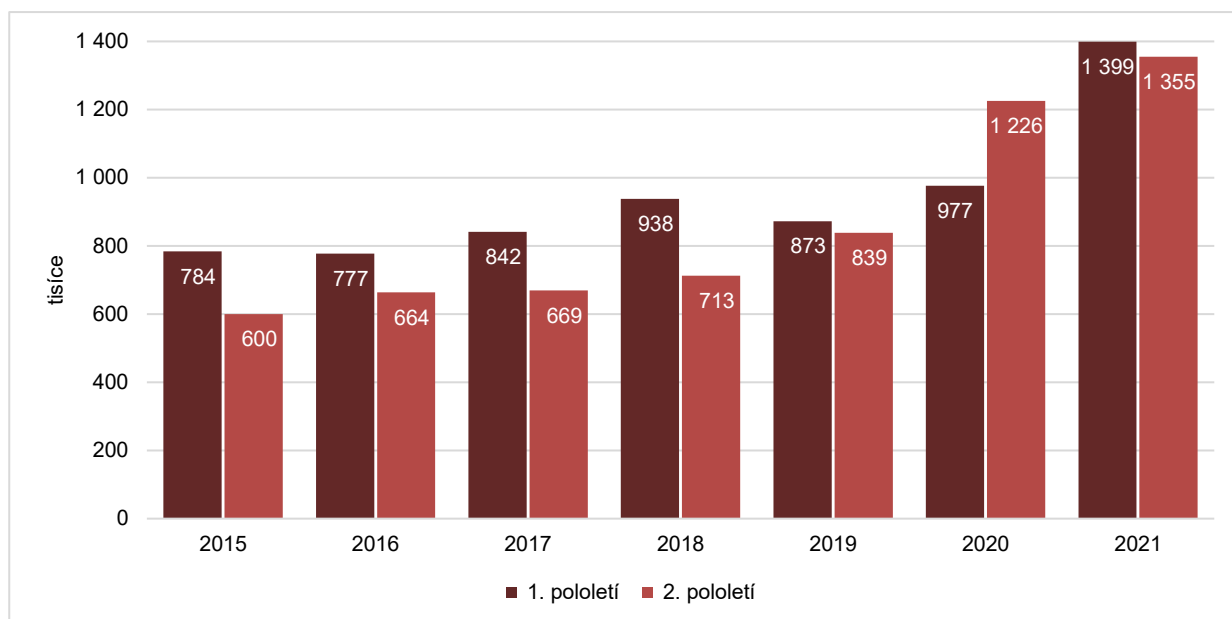
Graf 2.1: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2021

Zdroj: ČSÚ

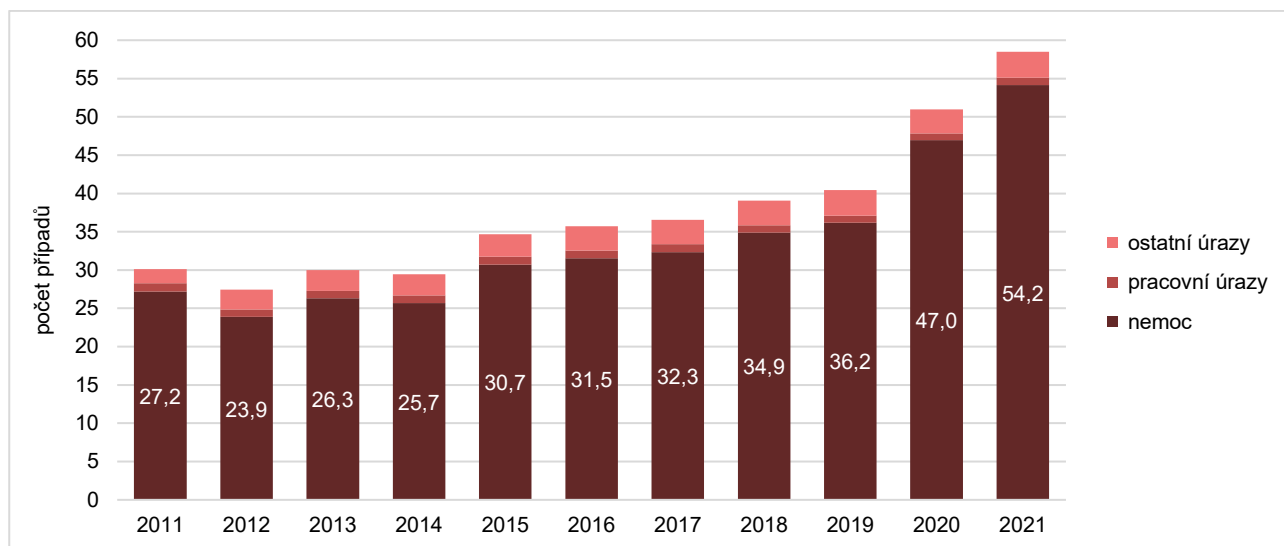
Dopad legislativních změn na výskyt pracovní neschopnosti je zřejmý zejména na vývoji případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**. Počty případů pracovní neschopnosti pro úrazy jsou těmito změnami ovlivněny méně. Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, např. u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích apod.).

Do roku 2018 platil trend, že **v prvním půlroce** je hlášeno značně více případů pracovní neschopnosti než v pololetí druhém. Možným vysvětlením mohou být jarní chřipkové epidemie. Naopak poklesu nahrávají prázdniny, zejména letní, ale také podzimní a vánoční. Pokud se nejedná o onemocnění závažnějšího charakteru, může se pojištěnec během dovolené sám zotavit bez nutnosti návštěvy lékaře a vystavení pracovní neschopnosti. Jak již bylo zmíněno výše, jedním z faktorů, které zapříčinily meziroční nárůst počtu nových případů pracovní neschopnosti **způsobených nemocí** oproti 1. pol. 2018, je patrně **zrušení karenční doby od 1. července 2019**, kdy je náhrada mzdy od zaměstnavatele zaměstnanci vyplácena již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého. Rozdíl mezi prvním a druhým pololetím v roce 2019 již tedy není tak markantní. V roce 2020 tento efekt posílila **koronavírová pandemie**, kdy v druhém pololetí Česko zasáhla podzimní vlna onemocnění. Zatímco mezi prvními pololetími roku 2019 a 2020 došlo k nárůstu o 104 tis. (o 12 %) případů pracovní neschopnosti pro nemoc, mezi druhými pololetími se počet navýšil o 387 tis. (o 46 %). V porovnání počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu nemoci v druhém pololetí roku 2018 a stejného období v roce 2020 došlo k nárůstu o 72 %. Graf 2.2 dále ilustruje vysoké hodnoty v druhých pololetích let 2020 a 2021, kam spadají podzimní vlny onemocnění covid-19. Tato období ovšem nevykazují takový nárůst. Dramatické zvýšení počtu případů pracovní neschopnosti pro nemoc (+423 tis., 43 %) lze vidět v 1. pololetí roku 2021 ve srovnání s 1. pololetím roku 2020. V porovnání s 1. pololetím 2019 (tedy dobou před pandemií) došlo k nárůstu o 60 % případů.

Graf 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2021

Zdroj: ČSÚ

V relativním pohledu v roce 2021 meziročně přibylo 8 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a celková hodnota tak činila 59 případů. Na 100 pojištěnců připadalo 54 nově hlášených případů pracovní neschopnosti **pro nemoc**, což bylo dvakrát více než v roce 2011. Co se týče počtu neschopenek z důvodu **pracovního úrazu**, jejich počet se pohybuje okolo 1 případu na 100 pojištěnců. **U mimopracovních úrazů** panuje od roku 2016 víceméně stagnace, kdy hodnota osciluje okolo 3 případů na 100 pojištěnců.

Graf 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle příčiny, 2011–2021

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti bylo v roce 2021 nahlášeno v subjektech, které dle převažující ekonomické činnosti spadají do **odvětvové sekce** Zpracovatelský průmysl (960 tis. případů) a Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (357 tis.). Není divu, protože jde o odvětví, kde pracuje nejvíce zaměstnaných osob, jak bylo uvedeno výše v kap. 4.1. Naopak nejméně případů bylo v absolutních číslech hlášeno v odvětvích Těžba a dobývání (14 tis.) a Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (16 tis.).

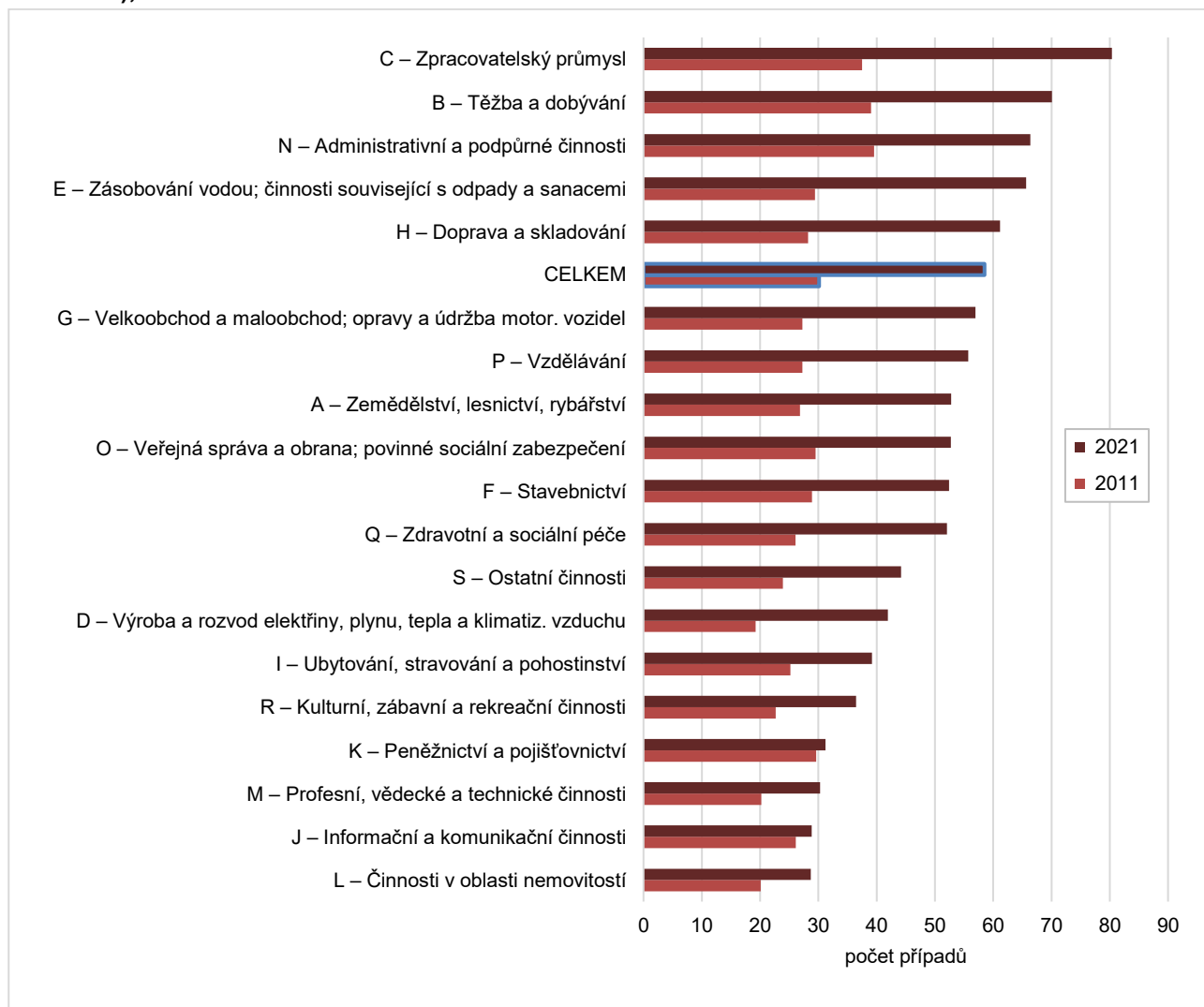
V roce 2021 **meziročně** vzrostl počet případů dočasné pracovní neschopnosti procentuálně nejvíce v odvětvové sekci Vzdělávání, a to o 32 % (téměř o 53 tis.). Absolutně nejvíce (o 156 tis.) vzrostl počet nově

nahlášených případů dočasné pracovní neschopnosti ve Zpracovatelském průmyslu. Meziročně vzrostl počet nahlášených případů kromě tří výjimek ve všech odvětvích. Případů ubylo v sekcích Zdravotní a sociální péče (-19 tis., -8 %), Ubytování, stravování a pohostinství (-6 tis., -11 %) a Těžba a dobývání (-2 tis., -14 %).

Zejména sekce Ubytování, stravování a pohostinství byla značně postižena covidovým obdobím. Tím, že bylo fungování těchto provozoven víceméně přerušeno, nebyl důvod pro pracovní neschopnost. A jelikož velké množství z pracovníků v tomto odvětví jsou OSVČ, jejichž nemocenské pojištění je na dobrovolné bázi, na neschopenky z důvodu karantény neměly automatický nárok ve srovnání s pojištěnci v zaměstnaneckém poměru.

Absolutní počty nově hlášených případů jsou ovlivněny odvětvovou strukturou národního hospodářství a zaměstnaností v jednotlivých odvětvích. Z toho důvodu má vyšší vypovídací schopnost již zmíněný relativní ukazatel – počet nově hlášených případů na 100 pojištěnců v daném odvětví.

Graf 2.4: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2011 a 2021

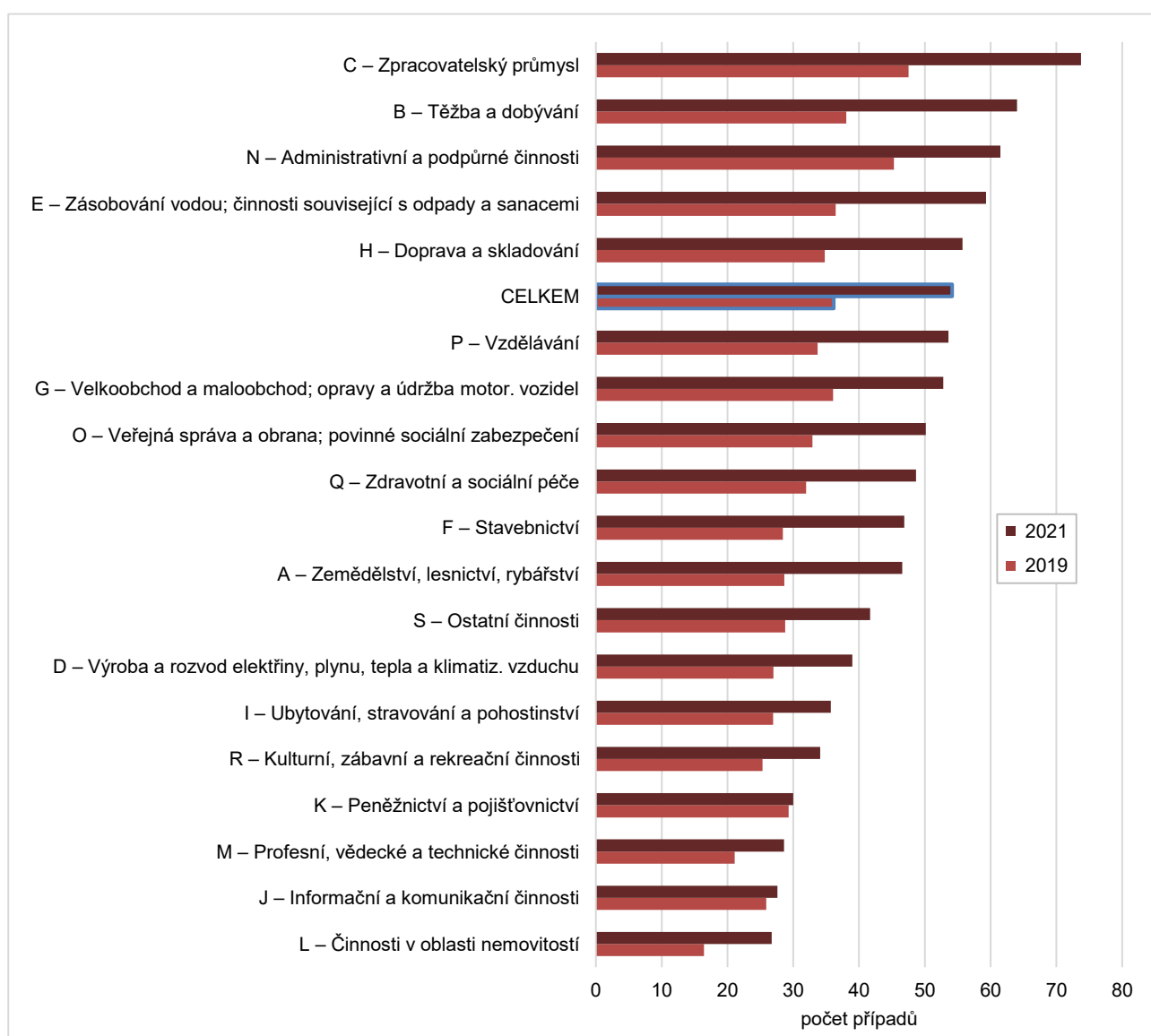
Zdroj: ČSÚ

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti **na 100 pojištěnců** bylo v roce 2021 zaznamenáno rovněž v odvětví Zpracovatelský průmysl (80). Následovala Těžba a dobývání (70) a Administrativní a podpůrné činnosti (66). V této sekci jsou zařazeny i subjekty, které poskytují tzv. agenturní pracovníky jiným firmám často působícím např. v již zmiňovaném zpracovatelském průmyslu. Dále tato sekce zahrnuje bezpečnostní a úklidové činnosti.

Nejnižší počet případů dočasné pracovní neschopnosti v přepočtu na 100 nemocensky pojištěných byl evidován v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (29). Celorepublikový průměr bez ohledu na odvětví činil již zmíněných 59 případů na 100 pojištěnců.

Vývoj počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v jednotlivých odvětvích je zřejmý z grafu 2.4, resp. z tabulky 2.2. V roce 2021 bylo nahlášeno o 28 případech na 100 pojištěnců více než před deseti lety. Nejdynamičtější nárůst je patrný v odvětvové sekci Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi, kde tento ukazatel vzrostl o 123 % (z 29 případů na 100 pojištěnců v roce 2011 na 66 případů v roce 2021). Rapidní nárůst (o 118 %) byl zaznamenán i v odvětví Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, a sice přibylo 23 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Ve všech sekcích došlo za zmiňované období ke zvýšení počtu případů na 100 pojištěných osob. Nejnižší nárůst zaznamenaly sekce Peněžnictví a pojišťovnictví (o 5 %, tedy 2 případy na 100 pojištěnců) a Informační a komunikační činnosti (o 10 %, resp. o 3 případy).

Graf 2.5: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2019 a 2021

Zdroj: ČSÚ

Odvětvím s největším **nárůstem** počtu případů pracovní neschopnosti **pro nemoc** na 100 pojištěnců mezi lety 2019 (tedy obdobím před pandemií) a 2021 byl **Zpracovatelský průmysl** spolu se sekci **Těžba a dobývání**. Oproti roku 2019 hodnota vzrostla shodně o 26 případů. Za poslední 2 roky se zvýšil počet případů pro nemoc

ve všech sekcích. V sekci Peněžnictví a pojišťovnictví resp. Informační a komunikační činnosti došlo jen k minimálnímu nárůstu.

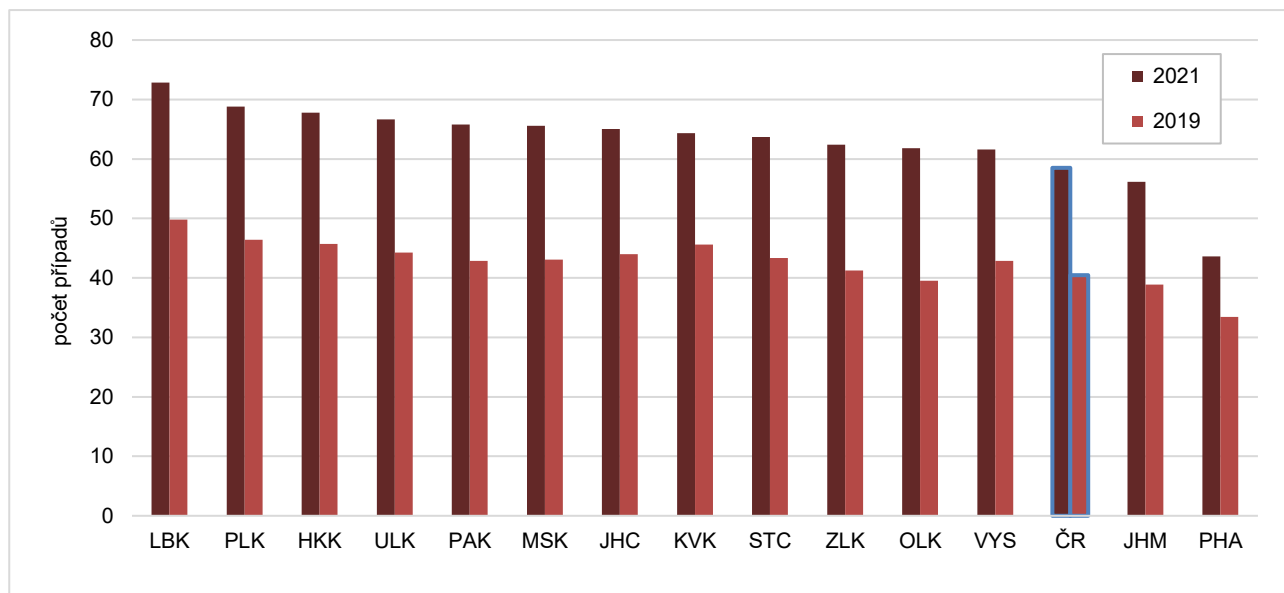
Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti **pro pracovní úraz** na 100 pojištěnců, což je možné chápat jako ukazatel vyjadřující „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, bylo v roce 2021 (ale je již dlouhodobě) evidováno u sekce Zemědělství, lesnictví a rybářství (2,5), následované oblastmi Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi (2,0) a Těžba a dobývání (1,7). Naproti tomu nejméně pracovních úrazů bylo zaznamenáno ve firmách působících v odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví (0,06) a v oblasti Informační a komunikační činnosti (0,08). Jak již bylo zmíněno výše, průměrně za všechna odvětví připadal na 100 pojištěnců 1 případ pracovní neschopnosti pro pracovní úraz. Více o pracovních úrazech v kap. 4.5.

Tab. 2.2: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2011–2021

Sekce CZ-NACE	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem	30,1	27,4	30,0	29,5	34,7	35,7	36,6	39,1	40,5	51,0	58,5
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	26,9	24,4	27,4	26,5	30,6	30,9	32,4	34,4	34,6	43,0	52,8
B – Těžba a dobývání	39,1	36,5	38,9	36,0	39,7	39,7	39,5	42,7	44,5	71,1	70,1
C – Zpracovatelský průmysl	37,5	33,9	37,6	37,7	45,1	47,2	48,2	51,8	53,9	67,1	80,4
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	19,3	16,7	20,2	19,7	23,0	23,5	25,3	29,0	30,0	36,1	41,9
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	29,4	25,6	29,8	29,7	34,5	36,1	37,7	40,9	42,6	51,8	65,6
F – Stavebnictví	28,9	26,7	28,9	27,0	30,9	31,2	31,6	32,7	33,9	44,2	52,4
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	27,3	24,1	26,6	26,3	30,3	33,8	34,5	37,6	40,3	49,9	56,9
H – Doprava a skladování	28,2	24,8	27,5	27,3	32,5	33,6	36,4	39,2	39,9	50,0	61,2
I – Ubytování, stravování a pohostinství	25,2	22,6	23,7	23,7	26,9	28,0	27,9	29,9	30,8	41,5	39,2
J – Informační a komunikační činnosti	26,1	21,3	23,0	21,7	23,1	23,8	24,7	25,7	27,3	26,0	28,9
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	29,6	23,7	26,6	25,2	28,3	27,8	27,3	29,4	30,9	30,2	31,2
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	20,1	13,9	14,7	14,0	16,3	16,5	15,7	17,4	18,4	24,3	28,7
M – Profesionální, vědecké a technické činnosti	20,2	17,8	19,4	18,3	21,1	21,3	21,8	22,5	23,0	27,6	30,3
N – Administrativní a podpůrné činnosti	39,6	31,1	36,1	40,3	48,2	49,4	48,6	48,6	49,7	56,9	66,4
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	29,5	24,5	28,1	26,3	31,5	30,7	31,3	34,0	35,5	44,9	52,7
P – Vzdělávání	27,3	21,7	25,2	24,4	30,5	30,5	32,6	35,9	36,0	43,3	55,7
Q – Zdravotní a sociální péče	26,1	22,3	25,5	25,4	29,7	30,4	31,3	33,7	35,2	59,7	52,1
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	22,7	18,4	20,9	20,5	24,1	24,6	24,4	26,8	27,9	34,1	36,5
S – Ostatní činnosti	23,9	21,3	23,5	23,5	27,5	28,1	27,8	29,8	31,3	40,6	44,2

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu **územního členění** bylo v roce 2021 nejvíce případů pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém (73), Plzeňském (69) a Královéhradeckém kraji (68). Jak již bylo zmíněno výše, průměr za Českou republiku činil 59 případů, přičemž podprůměrné hodnoty vykazovaly následující 2 kraje: Hlavní město Praha (44) a Jihomoravský kraj (56). Rozdíl dvou extrémních krajů představoval 29 případů pracovní neschopnosti, zatímco v roce 2019 činil 16 případů. Počty případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců oproti roku 2019 vzrostly ve všech krajích, což je patrné z grafu 2.6. Nejvíce v Libereckém a v Pardubickém kraji (shodně +23). Naopak nejnižší nárůst zaznamenala Praha (+10).

Graf 2.6: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 2019 a 2021

Zdroj: ČSÚ

Počet případů dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění je značně ovlivněn strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutno zohlednit též **metodiku zpracování dat, kdy rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru**, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Tab. 2.3: Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR, 2011–2021

Kraj ČR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ČR celkem	30,1	27,4	30,0	29,5	34,7	35,7	36,6	39,1	40,5	51,0	58,5
Hl. m. Praha	28,4	23,8	25,7	25,8	29,4	30,1	30,3	31,9	33,5	38,8	43,6
Středočeský kraj	31,4	29,0	31,5	31,4	36,6	38,0	39,2	42,1	43,4	52,9	63,7
Jihočeský kraj	31,5	30,4	34,3	33,0	39,3	40,4	41,1	43,3	44,0	55,8	65,0
Plzeňský kraj	34,4	33,7	35,6	35,5	42,5	42,8	43,8	46,1	46,4	56,1	68,8
Karlovarský kraj	32,3	31,4	33,4	34,3	41,3	40,8	40,7	44,7	45,6	52,9	64,3
Ústecký kraj	29,9	28,0	30,9	30,5	36,1	38,2	39,1	42,8	44,3	55,0	66,6
Liberecký kraj	32,5	32,1	35,7	34,8	40,4	43,1	44,3	48,1	49,8	63,7	72,9
Královéhradecký kraj	30,7	28,7	31,5	30,2	36,0	38,5	40,6	44,0	45,7	58,2	67,8
Pardubický kraj	30,6	28,5	30,8	30,5	36,6	37,3	38,5	41,8	42,9	54,1	65,8
Kraj Vysočina	30,9	28,7	32,1	31,1	37,6	38,3	39,2	42,2	42,8	57,4	61,6
Jihomoravský kraj	28,8	26,8	29,6	28,9	33,5	34,2	35,4	37,8	38,9	48,6	56,2
Olomoucký kraj	26,7	25,4	27,3	26,1	32,7	34,0	35,2	37,5	39,5	55,3	61,8
Zlínský kraj	28,9	27,0	29,9	29,0	35,5	36,0	37,6	39,1	41,3	59,2	62,4
Moravskoslezský kraj	31,7	28,3	31,5	30,4	36,0	37,5	38,4	41,4	43,1	59,7	65,6

Zdroj: ČSÚ

Rozdíly v pracovní neschopnosti lze zkoumat i podle **velikosti podniku**. V relativním pojetí při přepočtu na 100 pojištěnců dominovaly velké podniky, které mají 250–499 zaměstnanců, spolu se středně velkými firmami zaměstnávajícími 100–249 osob. Tyto kategorie během roku 2021 zaznamenaly 68, resp. 67 případů pracovních neschopností v přepočtu na 100 pojištěnců. Daleko méně případů pracovní neschopnosti vykázaly firmy mající do 50 zaměstnanců, kde na 100 pojištěnců připadlo 48 hlášení. A zcela nejméně případů bylo zaznamenáno u OSVČ, a sice 20 na 100 nemocensky pojištěných OSVČ. Zde je nutné mít na paměti, že nemocenské dávky jsou vypláceny až od 15. dne pracovní neschopnosti (do té doby vyplácí náhradu mzdy zaměstnavatel), a proto se OSVČ nevyplácí při krátkodobější nemoci nastupovat do pracovní neschopnosti.

Dalším kritériem, podle kterého je možné hodnotit pracovní neschopnost nemocensky pojištěných, je rozdělení na **podniky domácí vs. podniky pod zahraniční kontrolou**. Např. v nefinančních podnicích pod zahraniční kontrolou v roce 2021 připadlo na 100 nemocensky pojištěných 72 nahlášených případů v porovnání s 57 případy v domácích nefinančních podnicích. Pracovní neschopnost zaměstnanců v domácích podnicích však trvala v průměru o 5 dní déle (37 dnů) než u podniků pod zahraniční kontrolou (32 dnů). Podrobnější údaje za nefinanční podniky viz tabulková příloha – část 7.

4.2.2 Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti

Pro posouzení vývoje pracovní neschopnosti je důležité nejen zjištění, jak často zaměstnanci do pracovní neschopnosti nastupují, ale i to, jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají.

Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (roce) nemocensky pojištěni práce neschopni. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Údaj zahrnuje dny pracovní neschopnosti vč. dnů u těch případů, které vznikly před sledovaným obdobím a v počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti za toto období zařazeny nejsou. Maximální doba zápočtu je délka sledovaného období (365 resp. 366 dnů) bez ohledu na délku trvání pracovní neschopnosti daného případu. Do počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti. Nově hlášený případ musí být vzniklý ve sledovaném období, kdežto do dnů pracovní neschopnosti (maximálně v délce sledovaného období, tedy 365 resp. 366 dnů) se započítávají i dny z případů PN, které mohly vzniknout již v předchozím období, ale byly ukončeny či nadále trvají v průběhu sledovaného období.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti}}$$

Tab. 2.4: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví, 2011–2021 (v tis.)

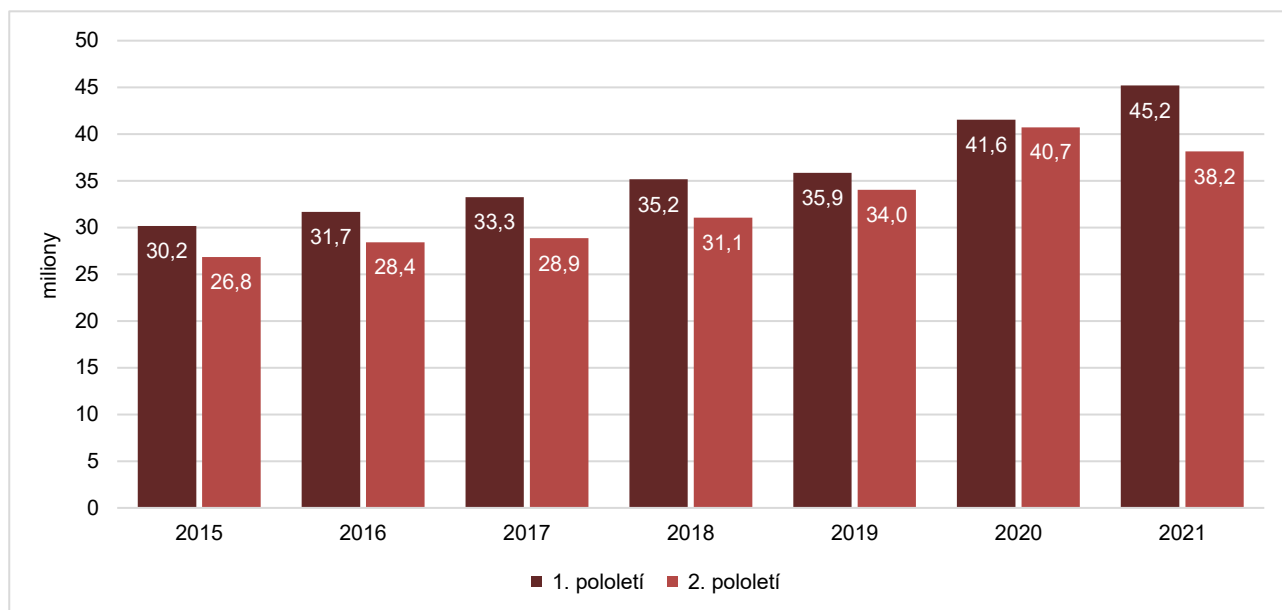
Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2011	55 924	25 996	29 928	48 774	21 150	27 624	2 593	1 851	741	4 558	2 995	1 563
2012	56 493	26 190	30 303	47 683	20 344	27 340	2 423	1 738	686	6 386	4 109	2 278
2013	58 587	27 024	31 563	49 582	21 147	28 435	2 392	1 689	702	6 613	4 188	2 425
2014	60 235	27 429	32 806	51 093	21 441	29 652	2 447	1 723	724	6 695	4 265	2 431
2015	66 817	30 473	36 345	57 013	24 152	32 861	2 569	1 775	794	7 236	4 546	2 689
2016	70 252	31 874	38 378	60 094	25 396	34 697	2 575	1 761	814	7 583	4 717	2 866
2017	72 678	33 089	39 588	62 113	26 463	35 650	2 583	1 765	818	7 982	4 862	3 120
2018	77 158	35 223	41 934	66 223	28 379	37 845	2 571	1 741	830	8 363	5 104	3 260
2019	81 205	37 043	44 162	69 903	30 002	39 900	2 533	1 709	823	8 770	5 331	3 438
2020	94 246	43 214	51 032	82 287	35 854	46 434	2 585	1 766	819	9 373	5 594	3 779
2021	94 950	44 255	50 695	83 363	37 211	46 152	2 607	1 791	816	8 979	5 253	3 726

Zdroj: ČSÚ

Jak ukazuje tabulka 2.4, počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti se meziročně příliš nelišil. V roce 2021 činil 94 950 tis. dnů. Mezi rokem 2019 a 2020 počet vzrostl z 81 205 tis. prostonaných dnů na 94 246 tis. dnů (tj. o 16 %). Lze vidět, že vyšší hodnoty způsobené zejména koronavirem a karanténami přetrvávaly v podobné výši jako v předchozím roce. Nejvíce vzrostl počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc (+1,1 mil.). Počty dnů pracovní neschopnosti pro pracovní úrazy vzrostly o 22 tis., naopak počty dnů pracovní neschopnosti pro mimopracovní úrazy poklesly o 394 tis.

Většina dnů pracovní neschopnosti (88 %) je způsobena nemocí, v absolutním počtu 83 363 tis. za rok 2021. Ženy strávily v dočasné pracovní neschopnosti celkem 50 698 tis. dnů, což je o 6 440 tis. dnů více než muži. To, že ženy stráví na neschopence delší dobu, potvrzuje i dlouhodobější vývoj průměrné délky trvání dočasné pracovní neschopnosti znázorněný v tab. 2.5 či grafu 2.9.

Graf 2.7: Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2021

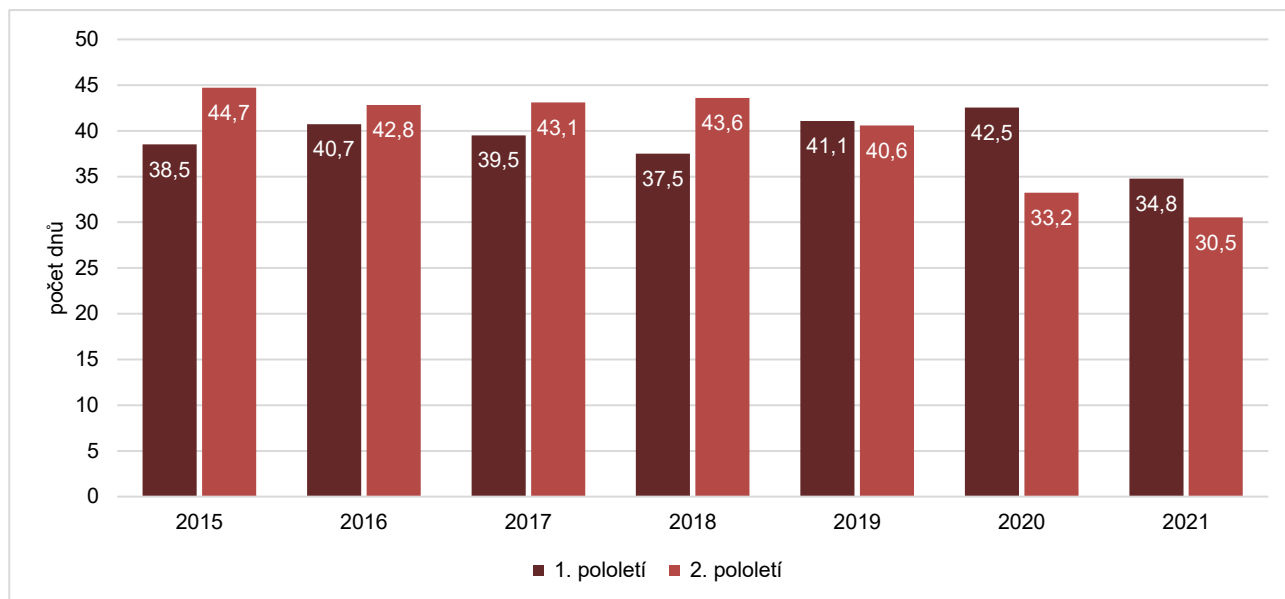

Zdroj: ČSÚ

Počet prostonaných dnů v jednotlivých pololetích dokresluje tvrzení o značně vyšším počtu nahlášených případů pro nemoc během první poloviny roku. Největší rozdíl mezi 1. a 2. pololetím byl do roku 2021 zaznamenán v roce 2017 a činil 4,4 mil. dnů. Postupně se však snižoval. Ve druhém pololetí roku 2019 se počet dnů v pracovní neschopnosti zvýšil z důvodu zrušení karenční doby. V roce 2020 se počet dnů v pracovní neschopnosti pro nemoc v 1. a 2. pololetí lišil pouze o 800 tis. Graf 2.7 dále ilustruje skokový nárůst počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi rokem 2019 a 2020.

V roce 2021 byl rozdíl v počtu dnů pracovní neschopnosti pro nemoc mezi první a druhou polovinou roku více než 7 mil. dnů. V prvním pololetí bylo vykázáno 45 mil. dnů pracovní neschopnosti, v druhém pololetí 38 mil. Dá se usuzovat, že za nárůstem v 1. pol. 2021 stojí případy související s onemocněním covid-19, konkrétně i opatření proti šíření nákazy, změny v nárocích na testy, doba trvání karantény, odlišné podmínky pro očkované a neočkované apod.

Při pohledu na relativní ukazatel, který představuje, jak dlouho v průměru **trval 1 případ pracovní neschopnosti pro nemoc**, zjistíme, že v roce 2021 se tato doba oproti předchozímu roku zkrátila ze 37,4 dne na 32,7 dne. Mezi prvními pololetími let 2020 a 2021 došlo k významnému poklesu, z 42,5 dne, na 34,8 dne. Dá se říci, že bezprecedentně narostlo zastoupení krátkodobých pracovních neschopností kvůli nemoci, tedy vč. neschopenek z důvodu karantén. Během podzimu zasáhla republiku vlna epidemie, přičemž vrchol v počtu pozitivních případů nákazy za den překonal 27 tis. Zkrácení průměrné délky trvání pracovní neschopnosti mezi druhými pololetími 2020 a 2021 již nebylo tak dramatické, protože průměrná doba na neschopence pro nemoc byla pandemií značně ovlivněná už v 2. pol. 2020. Na podzim 2020 přibývalo více než 10 tis. nových případů nákazy covidem denně.

Graf 2.8: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc, 2015–2021

Zdroj: ČSÚ

Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti ať už pro nemoc či úraz meziročně klesla o 5 dnů. Ze 39,4 dne v roce 2020 na 34,5 dne v roce 2021. Jedná se o největší pokles za posledních 10 let a současně je to nejnižší hodnota za uplynulou dekádu. **Nemoc** v roce 2021 způsobila pracovní neschopnost o již zmíněné průměrné délce 33 dnů, neschopnost pro **pracovní i mimopracovní úraz** trvala zhruba o 24 dnů déle.

Tab. 2.5: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 2011–2021

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem	44,1	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4	34,5
muži	43,0	44,1	42,3	43,4	40,5	40,7	40,6	40,3	41,1	37,8	33,0
ženy	45,1	47,9	45,5	48,0	44,8	45,2	44,3	43,0	43,6	40,9	35,9

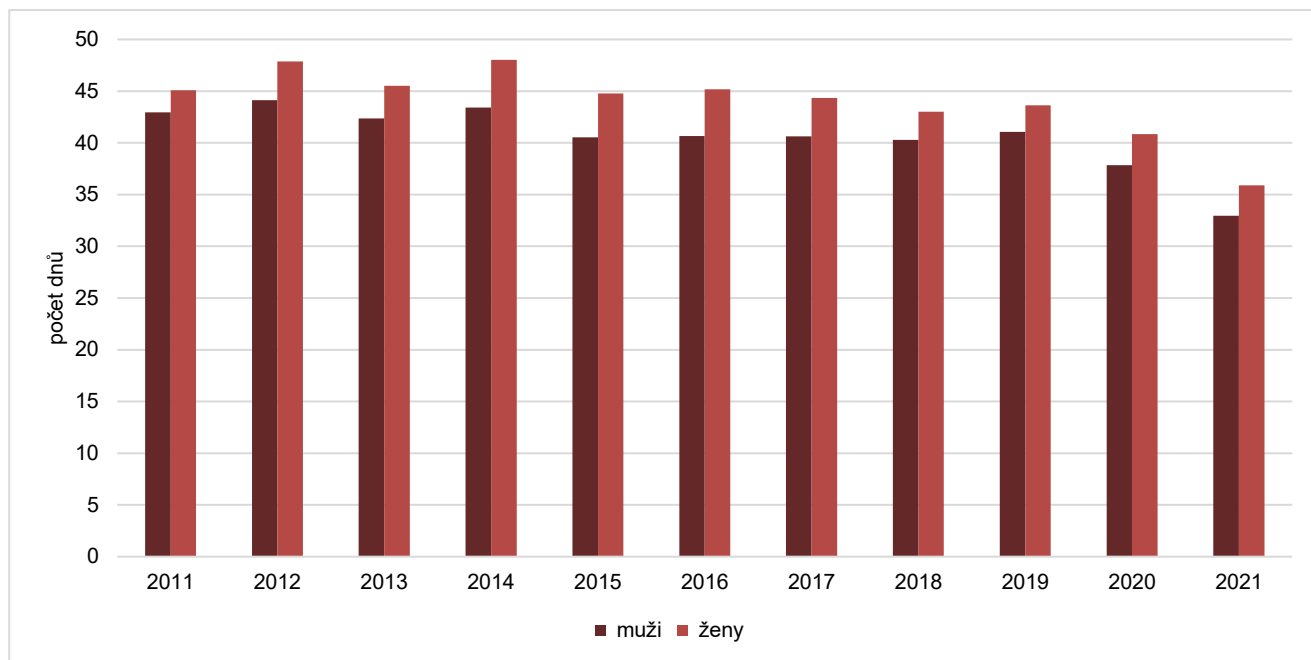
Zdroj: ČSÚ

Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti **u žen** meziročně klesl ze 40,9 dne v roce 2020 na 35,9 dne. **V případech mužů** se snížil ze 37,8 dne na 33 dní. Ženy tak byly v pracovní neschopnosti v průměru o 3 dny déle než muži.

Nejvíce dnů dočasné pracovní neschopnosti bylo v roce 2021 zaznamenáno ve zpracovatelském průmyslu (32 436 tis.), kde je nejvíce pojištěnců, a tím pádem také nejvyšší počet případů pracovní neschopnosti. Naopak nejnižší počet dnů pracovní neschopnosti byl hlášen v oblasti Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (510 tis.). Nejméně dnů pracovní neschopnosti z důvodu pracovních úrazů vykazovaly odvětvové sekce Peněžnictví a pojišťovnictví (2,8 tis.) a Informační a komunikační činnosti (6,7 tis.).

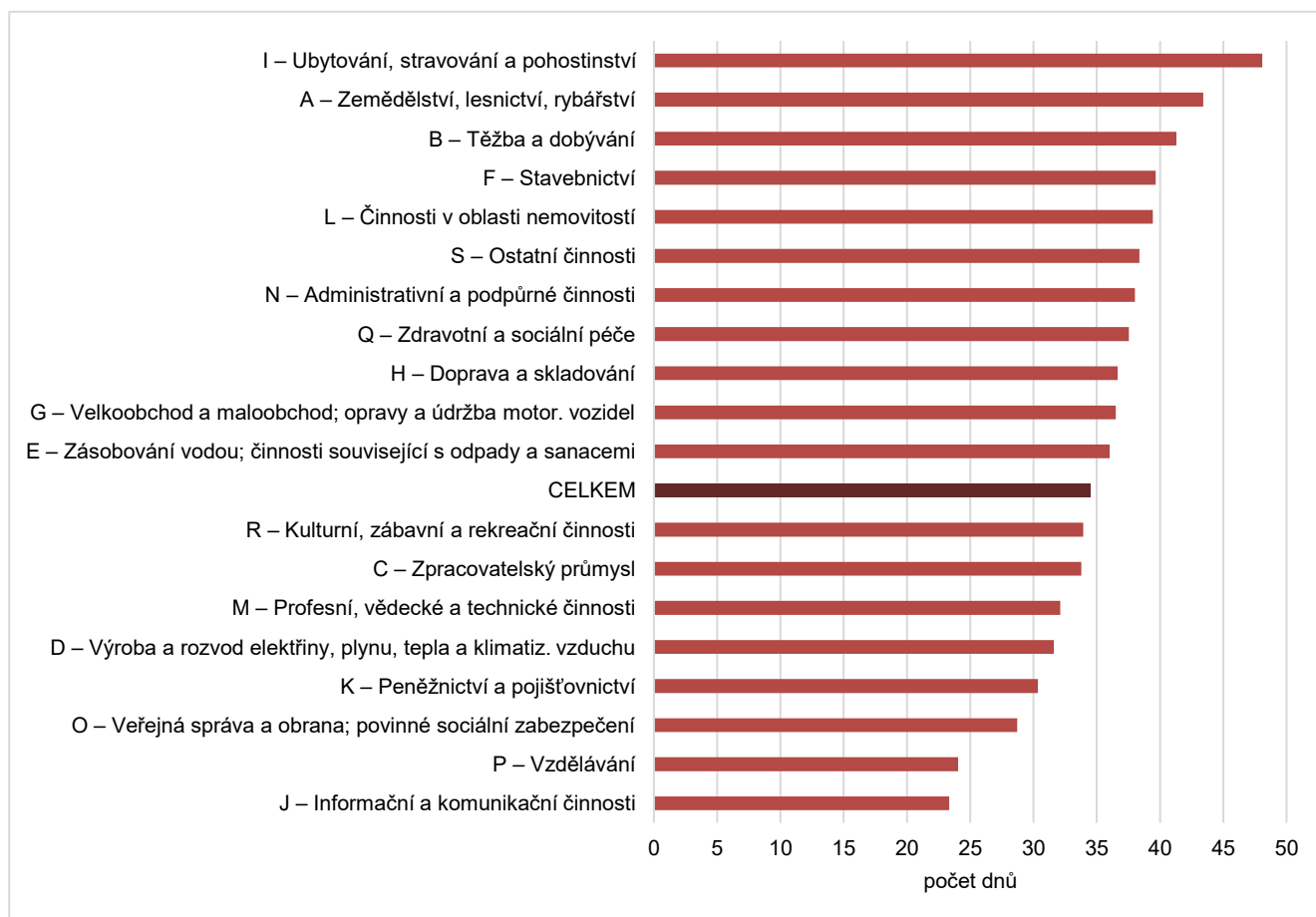
Jak již bylo zmíněno výše, dočasná pracovní neschopnost v roce 2021 trvala v průměru 35 dnů. **Odvětvím** s nejvyšší průměrnou délkou trvání případu bylo Ubytování, stravování a pohostinství (48 dnů) Dle zjištění Státního úřadu inspekce práce se mnohdy během pandemie stávalo, že zaměstnavatelé v době nuceného omezení či uzavření svých provozoven posílali zaměstnance na nemocenskou. Jedná se sice o protizákonný postup, kdy zaměstnanec nemůže být k odchodu na nemocenskou nucen, je však pochopitelné, že v zájmu zachování zaměstnání a pod tíhou celkové nejistoty zaměstnanci na takové řešení přistoupili. Na druhou stranu mohlo docházet i k případům, kdy na nemocenskou nastupovali zaměstnanci (resp. brigádníci) v době, kdy teprve hrozilo uzavření provozoven.

Graf 2.9: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle pohlaví, 2011–2021

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.10: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2021

Zdroj: ČSÚ

V průměrné délce trvání dočasné pracovní neschopnosti pak s odstupem následovaly sekce Zemědělství, lesnictví, rybářství (43 dnů) a Těžba a dobývání (41 dnů). Nejkratší doba (23 dnů) připadala na pracovní neschopnost v odvětví Informační a komunikační činnosti a na Vzdělávání (24 dnů). Podrobněji viz graf 2.10 a tab. 2.6.

V drtivé většině odvětví došlo meziročně ke zkrácení průměrné délky pracovní neschopnosti. Výjimku tvořila Zdravotní a sociální péče, kde se průměrná doba trvání neschopenky prodloužila o 1,5 dne a Těžba a dobývání, kde došlo k nárůstu průměrné doby trvání pracovní neschopnosti o 0,8 dne.

K největšímu meziročnímu poklesu – o 9 dnů, tedy o 16 % – došlo v odvětví **Ubytování, stravování a pohostinství**. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti zde byla nejdelší a činila 48 dnů, tedy o 14 dnů více než byl průměr za všechna odvětví.

Tab. 2.6: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2011–2021

Sekce CZ-NACE	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem	44,1	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4	34,5
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	60,8	61,8	58,9	60,6	57,4	59,0	57,6	55,9	56,8	49,7	43,4
B – Těžba a dobývání	40,6	41,7	44,8	48,0	45,4	53,8	55,6	47,9	49,4	40,5	41,3
C – Zpracovatelský průmysl	41,3	45,5	43,7	44,8	41,6	42,4	41,9	41,2	42,2	39,8	33,8
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	39,6	43,1	38,5	40,8	40,3	41,4	40,3	36,9	38,1	33,2	31,6
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	44,7	48,0	45,2	48,1	45,0	45,0	44,6	44,0	44,9	41,4	36,0
F – Stavebnictví	59,6	58,2	57,1	59,3	53,8	54,6	53,9	52,1	52,0	45,9	39,7
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	48,5	51,0	48,7	50,3	46,7	44,9	44,8	44,2	44,6	41,8	36,5
H – Doprava a skladování	46,9	51,0	50,0	50,9	45,8	45,9	44,2	44,2	44,7	42,6	36,7
I – Ubytování, stravování a pohostinství	60,2	57,9	57,5	58,7	55,0	54,5	54,7	53,8	54,4	57,1	48,1
J – Informační a komunikační činnosti	26,9	28,2	25,7	27,8	27,5	26,0	26,2	26,4	25,4	26,3	23,3
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	31,2	33,9	31,2	34,3	33,1	32,4	33,8	31,8	31,7	33,0	30,3
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	53,7	56,1	54,4	56,3	52,0	52,5	53,6	51,1	50,8	46,7	39,4
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	46,0	43,1	38,9	40,9	38,8	38,7	39,2	39,6	39,2	36,9	32,1
N – Administrativní a podpůrné činnosti	38,2	45,6	41,7	41,3	38,5	38,2	39,2	40,5	42,8	43,6	38,0
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	37,9	39,7	34,8	38,0	35,9	37,2	36,2	34,9	35,1	31,5	28,7
P – Vzdělávání	32,5	36,7	33,6	35,6	32,6	33,3	32,2	30,5	31,2	27,9	24,0
Q – Zdravotní a sociální péče	47,8	52,6	48,9	51,7	48,1	48,8	48,0	46,0	46,3	36,0	37,5
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	42,9	45,9	42,7	44,2	41,3	41,9	42,8	41,1	40,3	39,5	33,9
S – Ostatní činnosti	53,0	50,2	48,3	49,6	48,1	48,9	46,9	45,8	46,3	42,8	38,4

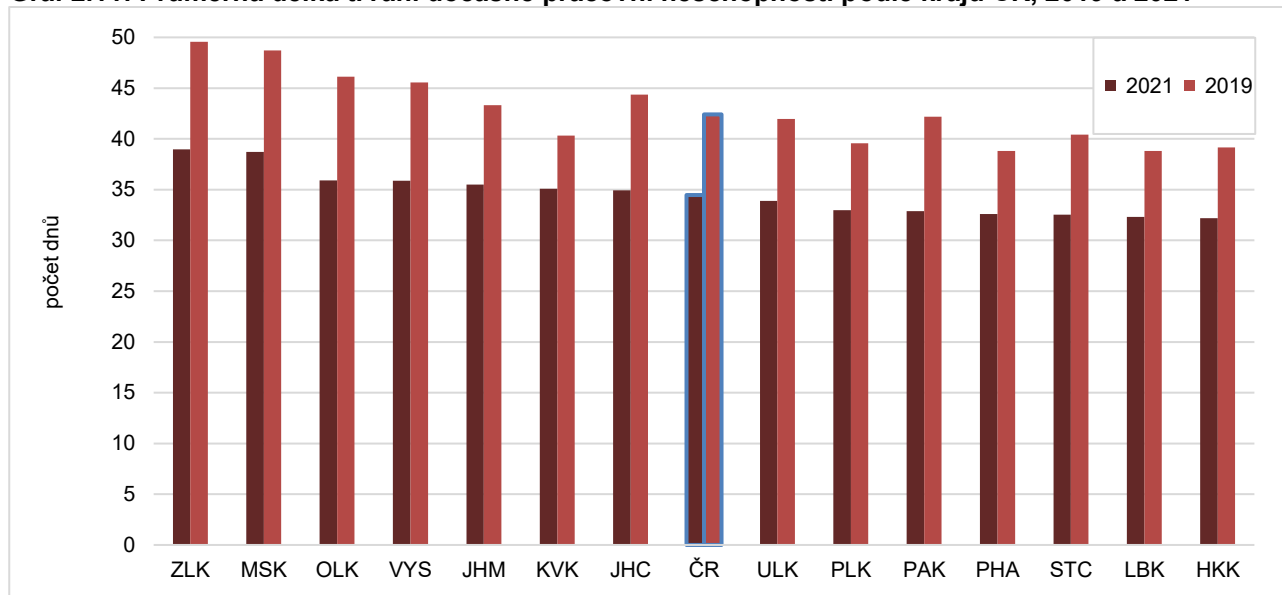
Zdroj: ČSÚ

V **regionálním** srovnání byla v roce 2021 nejdelší průměrná doba trvání dočasné pracovní neschopnosti zaznamenána ve Zlínském a v Moravskoslezském kraji (shodně 39 dnů). Tyto kraje vykazují nejdelší průměrnou délku trvání pracovní neschopnosti opakovaně. Kraji s nejkratší délkou trvání pracovní neschopnosti byly Královéhradecký (32,2), Liberecký (32,3) a Středočeský kraj (32,5). Dlouhodobě se mezi kraji s nejkratší dobou trvání pracovní neschopnosti pohybovala Praha, v roce 2021 jí však s hodnotou 32,6 dne patřilo 4. místo. Ve všech krajích ČR hodnoty tohoto ukazatele meziročně poklesly. Graf 2.11 zobrazuje porovnání roku 2021 s předcovidovou situací v roce 2019. Z grafu je též patrné, že průměrná délka trvání v roce 2021 napříč kraji byla mnohem homogennější. Rozdíl dvou extrémních hodnot činil 7 dní, zatímco v roce 2019 o 4 dny více.

Z pohledu **detailnějšího územního členění** (viz kartogram 2.1) je zřejmý větší rozptyl hodnot tohoto relativního ukazatele. Nejvyšší průměrnou délku na jeden případ v roce 2021 vykazoval okres Hodonín (43,7 dne) v Jihomoravském kraji a Vsetín (43,5 dne) ve Zlínském kraji, které se na předních místech mezi

okresy s nejdelší pracovní neschopností pohybují již několik let. Následovaly okresy Břeclav (Jihomoravský kraj) a Uherské Hradiště (Zlínský kraj), které vykazovaly průměrnou délku případu pracovní neschopnosti 42 dnů. Naopak nejkratší dobou trvání se mohl opět pochlubit okres Mladá Boleslav (28 dnů) ve Středních Čechách, Pardubice a Rychnov nad Kněžnou v Královéhradeckém kraji (oba shodně 29 dnů). Kompletní přehled je k dispozici v tabulce 3.6 v tabulkové části publikace.

Graf 2.11: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019 a 2021

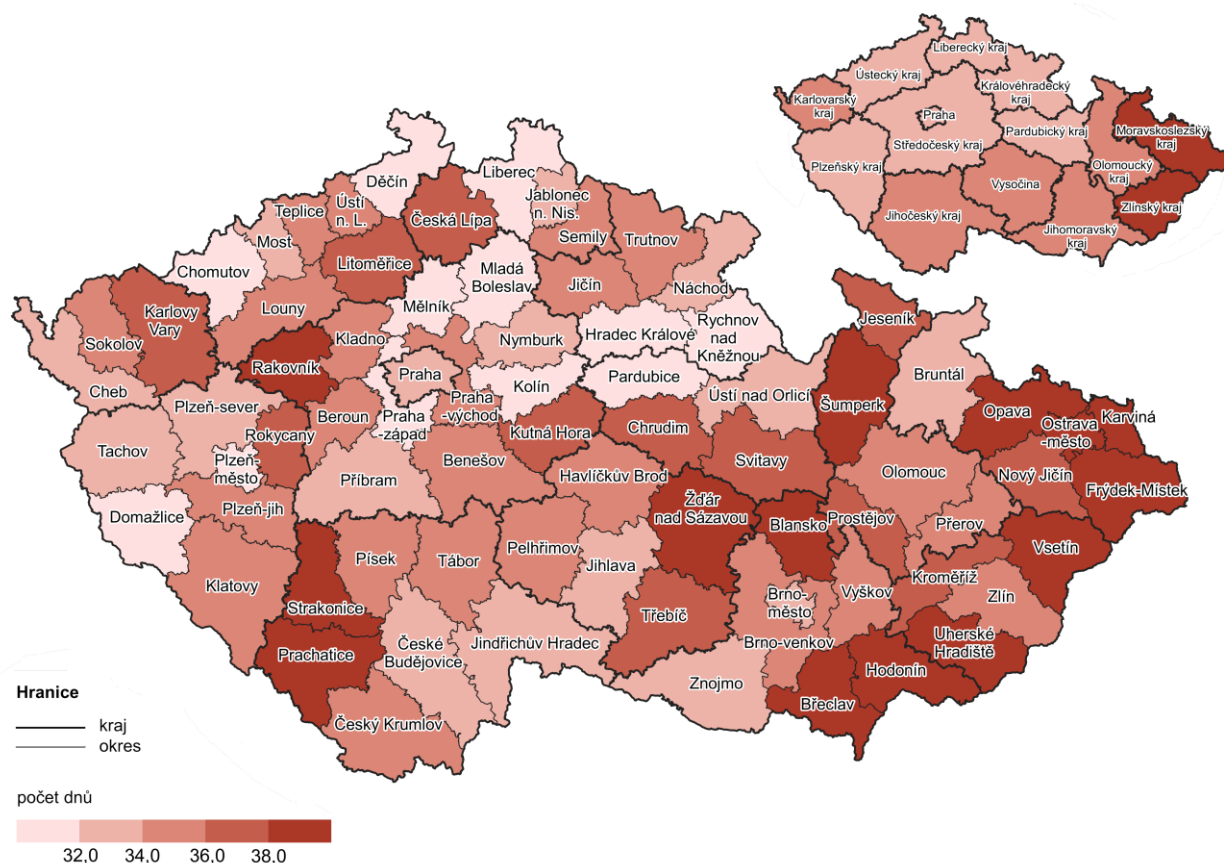

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.7: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2011–2021

Kraj ČR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ČR celkem	44,1	46,1	44,0	45,8	42,7	43,0	42,6	41,7	42,4	39,4	34,5
Hl. m. Praha	37,6	40,4	37,7	40,0	38,7	37,7	38,4	38,6	38,8	37,2	32,6
Středočeský kraj	43,6	44,7	42,2	43,6	40,8	40,6	40,4	39,7	40,4	37,7	32,5
Jihočeský kraj	48,5	49,7	46,4	48,7	44,3	45,5	45,2	43,7	44,4	40,6	34,9
Plzeňský kraj	40,5	41,6	41,6	42,3	39,2	40,2	39,1	38,4	39,6	38,3	33,0
Karlovarský kraj	39,2	40,8	41,4	42,0	38,8	40,0	39,6	39,3	40,3	40,9	35,1
Ústecký kraj	43,9	48,3	46,7	47,5	43,8	43,0	42,5	42,0	42,0	38,8	33,9
Liberecký kraj	44,0	44,6	42,5	42,8	40,2	39,9	39,0	37,7	38,8	37,4	32,3
Královéhradecký kraj	43,1	44,4	42,4	44,2	41,1	40,6	39,9	38,8	39,2	36,8	32,2
Pardubický kraj	43,3	45,4	43,7	46,1	42,5	43,8	43,2	40,9	42,2	38,4	32,9
Kraj Vysočina	44,8	45,6	44,4	47,4	44,1	45,2	45,1	44,2	45,6	40,7	35,9
Jihomoravský kraj	46,4	47,8	45,3	47,1	44,1	44,9	44,0	42,6	43,3	41,0	35,5
Olomoucký kraj	50,9	53,5	51,1	54,1	47,8	48,6	47,2	45,7	46,1	40,0	35,9
Zlínský kraj	55,3	55,7	53,8	55,5	50,3	52,1	50,3	49,2	49,6	43,5	39,0
Moravskoslezský kraj	49,0	51,6	50,1	52,6	48,6	50,0	48,8	47,3	48,7	42,9	38,7

Zdroj: ČSÚ

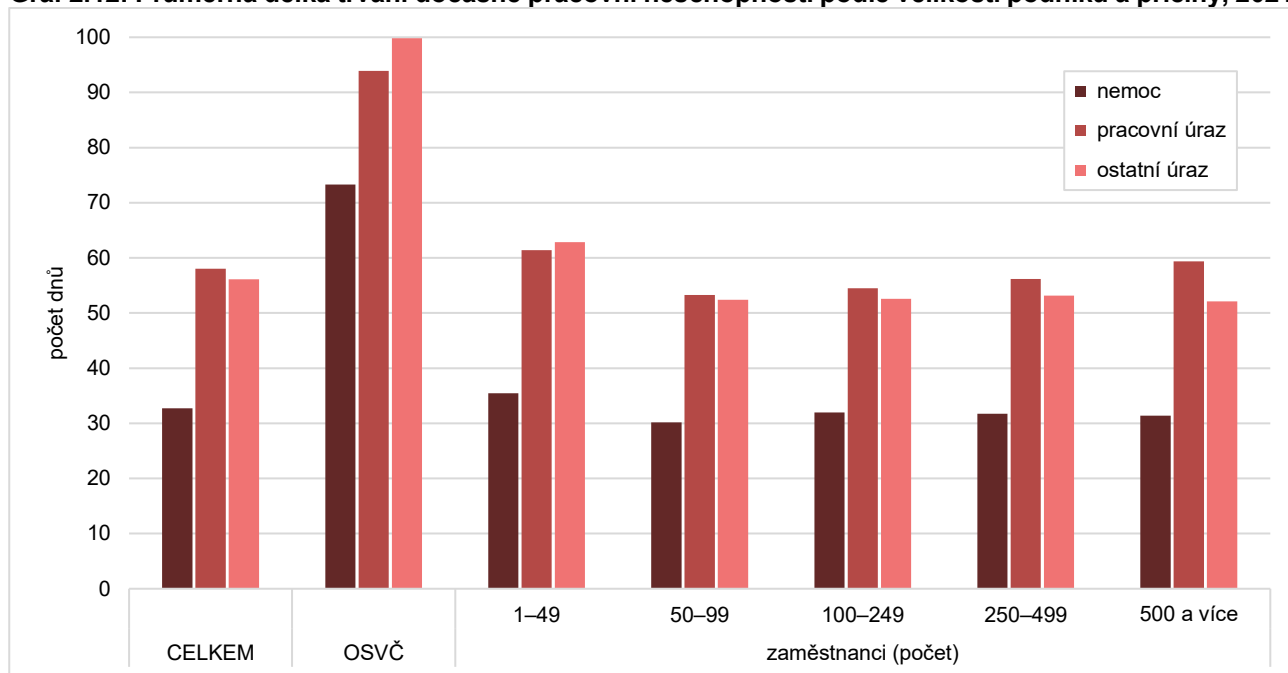
Kartogram 2.1: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 2021

Zdroj: ČSÚ

Osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) nastupují do pracovní neschopnosti méně často než zaměstnanci (20 případů na 100 nemocensky pojištěných OSVČ vs. 59 případů u zaměstnanců v roce 2021). Pokud jsou však ze zdravotních důvodů z výkonu práce indisponováni, průměrná délka jejich pracovní neschopnosti značně převyšuje ostatní sledované kategorie velikosti podniku (podle počtu zaměstnanců; viz graf 2.12).

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ v roce 2021 trvala průměrně 77 dnů. Delší doba trvání pracovní neschopnosti u OSVČ může souviset se skutečností, že tato skupina pojištěnců v době prvních 14 dnů pracovní neschopnosti není finančně zabezpečena jako ostatní pojištěnci, je jim vypláceno až nemocenské od 15. dne. Vzhledem k tomuto faktu krátkodobé případy lehčích forem nemocí neřeší pracovní neschopností, tu si nechávají vystavit až při onemocnění vážnější chorobou, která si pak vyžádá dlouhodobější pracovní neschopnost. Další možností, kterou OSVČ mohou využít, je sjednání pojištění pracovní neschopnosti u soukromých pojišťoven v rámci životního pojištění. Tomu se však tato publikace nevěnuje.

U zaměstnanců byla průměrná délka pracovní neschopnosti (bez ohledu na příčinu) ve srovnání s OSVČ zhruba poloviční. Nejdelší zaznamenaly malé podniky mající do 49 zaměstnanců (38 dnů). V ostatních velikostních kategoriích se tato hodnota pohybovala do 34 dnů.

Graf 2.12: Průměrná délka trvání dočasné pracovní neschopnosti podle velikosti podniku a příčiny, 2021

Zdroj: ČSÚ

4.2.3 Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav dočasné práce neschopných

Nejkomplexnějším ukazatelem statistiky pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti**. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti setrvávají). Statistiku pak doplňuje ještě další ukazatel – **průměrný denní stav dočasné práce neschopných**, který říká, kolik osob průměrně denně chybělo na pracovišti v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává, kolik ze 100 nemocensky pojištěných je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti} \times 100}{(\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných} \times \text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období})}$

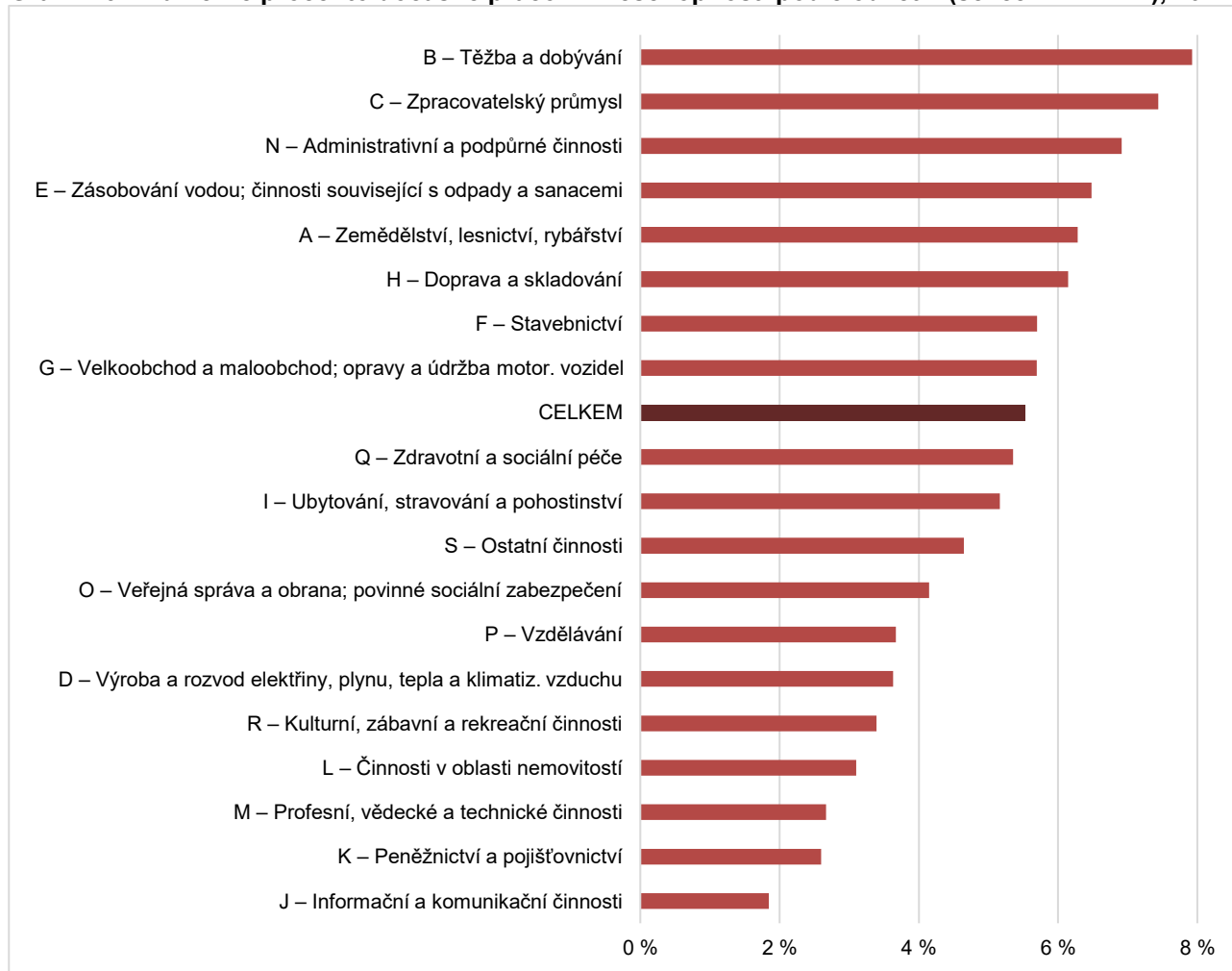
Průměrný denní stav dočasné práce neschopných – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$\text{Průměrný denní stav dočasné práce neschopných} = \frac{\text{kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}}$

Hodnota ukazatele **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** má od roku 2012 rostoucí tendenci, ačkoliv v roce 2021 byla patrná meziroční stagnace na 5,5 %. Ve srovnání s předcovidovým rokem 2019 vzrostl indikátor o 0,8 p. b. Jak již bylo zmíněno, nárůst počtu kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti od té doby byl výjimečný. Ve srovnání s rokem 2012 průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti vzrostlo dokonce o 2 p. b. Podíl na růstu může mít mj. i stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců (dáno vyšším věkem odchodu do důchodu než bylo v minulosti). Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti je dlouhodobě vyšší u žen. V roce 2021 činilo 5,9 %, zatímco pro muže 5,2 %.

Graf 2.13: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2021

Zdroj: ČSÚ

Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti **z hlediska odvětvové činnosti** bylo zaznamenáno v odvětví Těžba a dobývání (7,9 %) s druhým nejvyšším počtem případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců. Jinými slovy, téměř 8 % pojištěnců pracujících v sekci Těžba a dobývání bylo denně v pracovní neschopnosti. Odvětvími se 7% podílem osob dočasně práce neschopných denně byl i Zpracovatelský průmysl (7,4 %), Administrativní a podpůrné činnosti (6,9 %) a Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi (6,5 %). Naopak nejméně pracovníků v pracovní neschopnosti ze 100 pojištěnců bylo denně evidováno v odvětví Informační a komunikační činnosti (1,8) a Peněžnictví a pojišťovnictví (2,6). Podrobněji viz graf 2.13 a tabulka 2.8.

Z regionálního pohledu zaznamenal nejvyšší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti Moravskoslezský a Zlínský a kraj (oba 7 %). Praha díky nejnižšímu počtu případů na 100 pojištěnců a díky relativně krátké průměrné délce trvání pracovních neschopností vykazuje nejnižší procento dočasně práce neschopných denně. Zatímco hodnoty všech ostatních 13 krajů se nachází v rozmezí 5,5 až 7,0 %, ukazatel v Praze v roce 2021 dosáhl hodnoty pouze 3,9 %. Toto výsadní postavení si kraj hl. m. Praha drží už řadu let, jak je zřejmé z tabulky 2.9. Vzhledem k tomu, že meziročně nedošlo k velkým změnám, v grafu 2.14 je k dispozici porovnání s rokem 2019. K největšímu zvýšení za 2 roky došlo v Moravskoslezském, Plzeňském a Libereckém kraji, a sice o 1,2 p. b.

Tab. 2.8: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2011–2021

Sekce CZ-NACE	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem	3,6	3,5	3,6	3,7	4,1	4,2	4,3	4,5	4,7	5,5	5,5
A – Zemědělství, lesnictví a rybářství	4,5	4,1	4,4	4,4	4,8	5,0	5,1	5,3	5,4	5,8	6,3
B – Těžba a dobývání	4,4	4,2	4,8	4,7	4,9	5,8	6,0	5,6	6,0	7,9	7,9
C – Zpracovatelský průmysl	4,2	4,2	4,5	4,6	5,1	5,5	5,5	5,9	6,2	7,3	7,4
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	2,1	2,0	2,1	2,2	2,5	2,7	2,8	2,9	3,1	3,3	3,6
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi	3,6	3,4	3,7	3,9	4,3	4,4	4,6	4,9	5,2	5,9	6,5
F – Stavebnictví	4,7	4,2	4,5	4,4	4,6	4,7	4,7	4,7	4,8	5,5	5,7
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	3,6	3,4	3,6	3,6	3,9	4,1	4,2	4,6	4,9	5,7	5,7
H – Doprava a skladování	3,6	3,5	3,8	3,8	4,1	4,2	4,4	4,8	4,9	5,8	6,1
I – Ubytování, stravování a pohostinství	4,2	3,6	3,7	3,8	4,1	4,2	4,2	4,4	4,6	6,5	5,2
J – Informační a komunikační činnosti	1,9	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9	1,8
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	2,5	2,2	2,3	2,4	2,6	2,5	2,5	2,6	2,7	2,7	2,6
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	3,0	2,1	2,2	2,2	2,3	2,4	2,3	2,4	2,6	3,1	3,1
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	2,6	2,1	2,1	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8	2,7
N – Administrativní a podpůrné činnosti	4,1	3,9	4,1	4,6	5,1	5,2	5,2	5,4	5,8	6,8	6,9
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	3,1	2,7	2,7	2,7	3,1	3,1	3,1	3,3	3,4	3,9	4,1
P – Vzdělávání	2,4	2,2	2,3	2,4	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,3	3,7
Q – Zdravotní a sociální péče	3,4	3,2	3,4	3,6	3,9	4,1	4,1	4,3	4,5	5,9	5,4
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,7	2,3	2,5	2,5	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,7	3,4
S – Ostatní činnosti	3,5	2,9	3,1	3,2	3,6	3,8	3,6	3,8	4,0	4,8	4,6

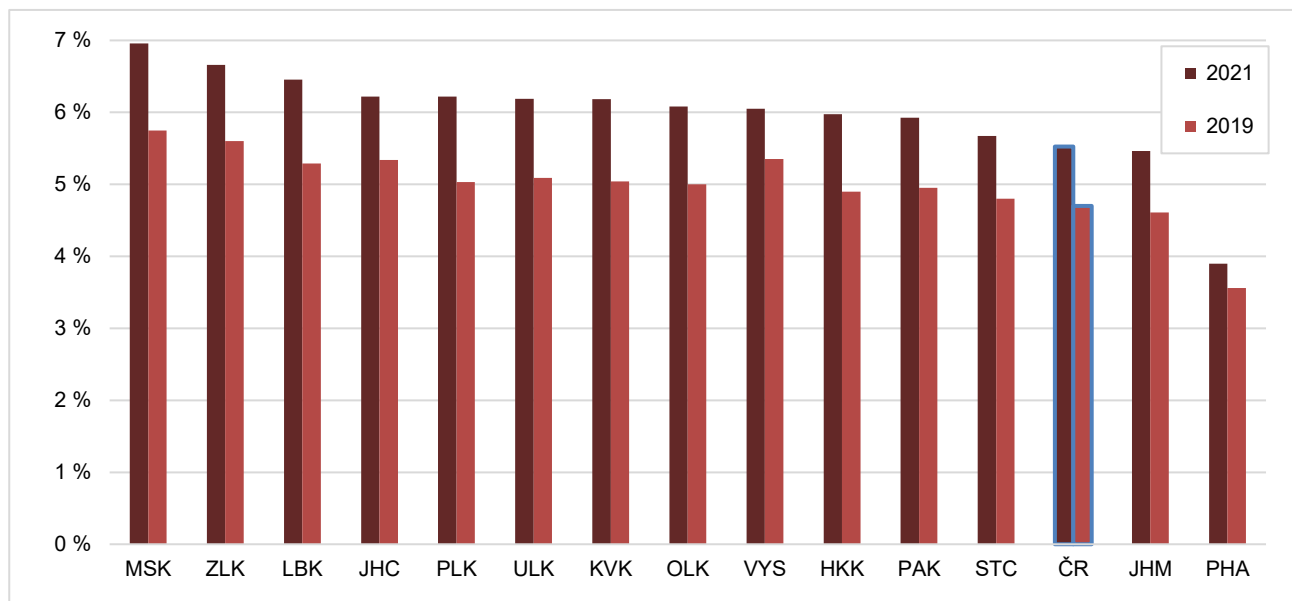
Zdroj: ČSÚ

Podle **detailnějšího územního členění** se okresem s nejvyšším průměrným procentem dočasné pracovní neschopnosti v roce 2021 stala opět Karviná (8,0 %) v Moravskoslezském kraji. Následovaly okresy Tachov (Plzeňský kraj) a Česká Lípa (Liberecký kraj) rovněž s hodnotou 8 %. Nejnižší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti vykazovaly stejně jako v předchozích letech okresy Jeseník⁸ v Olomouckém kraji s 2,8 % a již zmíněná Praha (3,9 %). Hodnotu ukazatele pod hranicí 5 % zaznamenal ještě okres Brno-město (4,3 %) ležící v Jihomoravském kraji. Podrobné informace za celou Českou republiku nabízí kartogram 2.2, resp. tabulka 3.5 v tabulkové části publikace.

⁸ V Jeseníku se nachází referát úctárný pěstounské péče pro profesionální pěstouny v ČR. Profesionální pěstouni zpravidla na neschopenku nechodí, protože i po dobu pracovní neschopnosti musí pečovat o svěřené dítě. Jsou však zahrnuti do jmenovatele v rámci počtu pojištěnců v okrese.

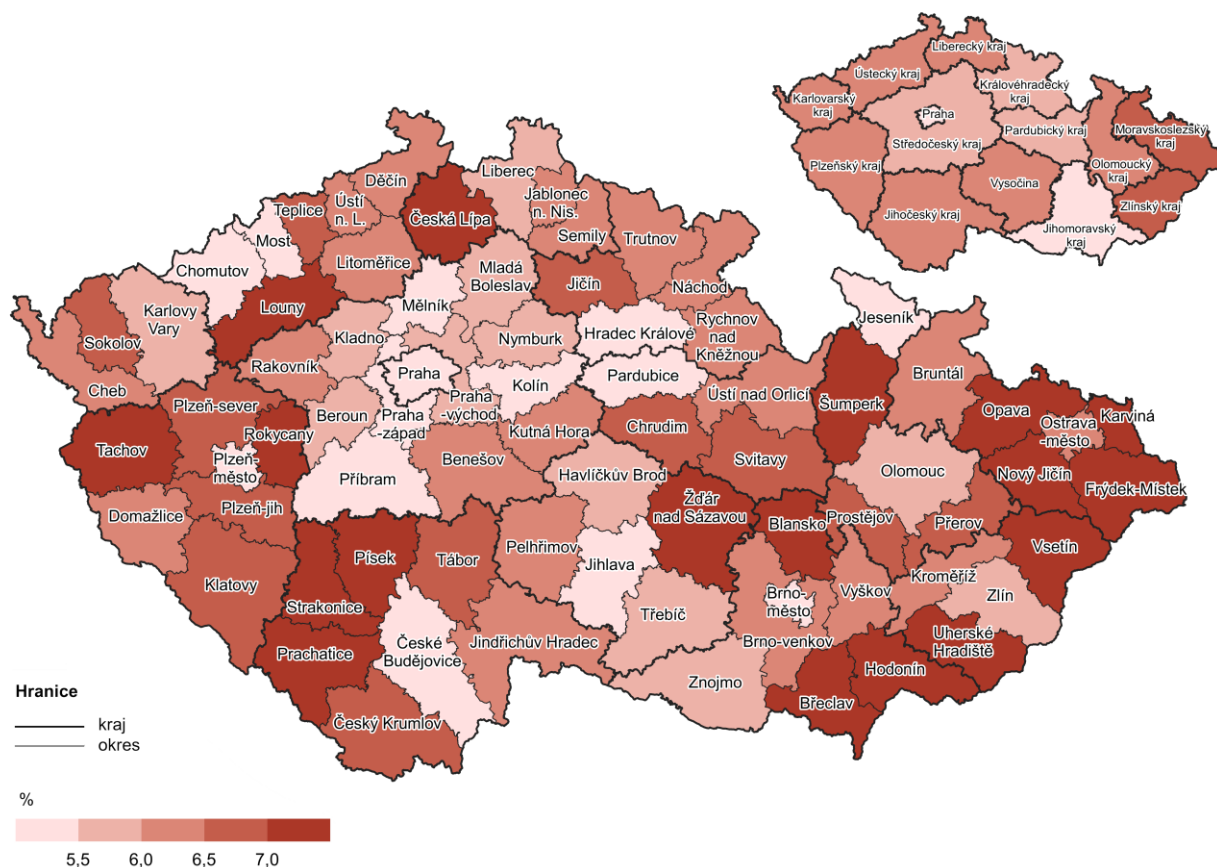

Graf 2.14: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019 a 2021

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.2: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v okresech a krajích ČR, 2021

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.9: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2011–2021

Kraj ČR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ČR celkem	3,6	3,5	3,6	3,7	4,1	4,2	4,3	4,5	4,7	5,5	5,5
Hl. m. Praha	2,9	2,6	2,7	2,8	3,1	3,1	3,2	3,4	3,6	3,9	3,9
Středočeský kraj	3,8	3,5	3,6	3,8	4,1	4,2	4,3	4,6	4,8	5,5	5,7
Jihočeský kraj	4,2	4,1	4,4	4,4	4,8	5,0	5,1	5,2	5,3	6,2	6,2
Plzeňský kraj	3,8	3,8	4,1	4,1	4,6	4,7	4,7	4,8	5,0	5,9	6,2
Karlovarský kraj	3,5	3,5	3,8	4,0	4,4	4,5	4,4	4,8	5,0	5,9	6,2
Ústecký kraj	3,6	3,7	4,0	4,0	4,3	4,5	4,6	4,9	5,1	5,8	6,2
Liberecký kraj	3,9	3,9	4,2	4,1	4,5	4,7	4,7	5,0	5,3	6,5	6,5
Královéhradecký kraj	3,6	3,5	3,7	3,7	4,1	4,3	4,4	4,7	4,9	5,9	6,0
Pardubický kraj	3,6	3,5	3,7	3,9	4,3	4,5	4,6	4,7	5,0	5,7	5,9
Kraj Vysočina	3,8	3,6	3,9	4,0	4,5	4,7	4,8	5,1	5,4	6,4	6,1
Jihomoravský kraj	3,7	3,5	3,7	3,7	4,1	4,2	4,3	4,4	4,6	5,4	5,5
Olomoucký kraj	3,7	3,7	3,8	3,9	4,3	4,5	4,5	4,7	5,0	6,0	6,1
Zlínský kraj	4,4	4,1	4,4	4,4	4,9	5,1	5,2	5,3	5,6	7,0	6,7
Moravskoslezský kraj	4,3	4,0	4,3	4,4	4,8	5,1	5,1	5,4	5,8	7,0	7,0

Zdroj: ČSÚ

Obdobný ukazatel jako průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti, avšak v absolutním vyjádření představuje **průměrný denní stav dočasně práce neschopných**. Říká, kolik nemocensky pojištěných osob bylo ve sledovaném období v průměru denně nepřítomno v práci z důvodu pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

V roce 2021 kvůli dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 260 136 nemocensky pojištěných osob. Oproti roku 2020, kdy hodnota činila 257 503 pojištěnců, se jedná o 1% nárůst (o 2,6 tis.). Ve srovnání s rokem 2011 přibýlo 107 tis. (tj. 70 %) dočasně práce neschopných denně. Na tomto nárůstu se podílely především neschopenky zapříčiněné nemocí (+95 tis.), jednou tolik však vzrostl i denní počet práce neschopných osob s mimopracovními úrazy (+12 tis.). Vývoj hodnot ukazatele průměrný denní stav dočasně práce neschopných v posledních deseti letech je zřejmý z tabulky 2.10.

Pro nemoc bylo v roce 2021 průměrně denně v neschopnosti 228 392 pojištěnců, v důsledku pracovního úrazu 7 143 osob a následkem ostatních úrazů 24 601 nemocensky pojištěných. Ve Zpracovatelském průmyslu chybělo denně 89 tis. pojištěnců, v odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel 36 tis. osob. Tyto hodnoty jsou značně ovlivněné velikostí odvětví.

Tab. 2.10: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných podle příčiny a pohlaví, 2011–2021 (v tis.)

Rok	Celkem	podle pohlaví		Pro nemoc	podle pohlaví		Pro pracovní úrazy	podle pohlaví		Pro ostatní úrazy	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2011	153,2	71,2	82,0	133,6	57,9	75,7	7,1	5,1	2,0	12,5	8,2	4,3
2012	154,4	71,6	82,8	130,3	55,6	74,7	6,6	4,7	1,9	17,5	11,3	6,2
2013	160,5	74,0	86,5	135,9	58,0	77,9	6,5	4,6	1,9	18,1	11,4	6,7
2014	165,0	75,1	89,9	139,9	58,7	81,2	6,7	4,7	2,0	18,4	11,7	6,7
2015	183,1	83,5	99,6	156,2	66,2	90,0	7,0	4,8	2,2	19,9	12,5	7,4
2016	191,9	87,1	104,8	164,2	69,4	94,8	7,0	4,8	2,2	20,7	12,9	7,8
2017	199,1	90,6	108,5	170,2	72,5	97,7	7,1	4,8	2,3	21,8	13,3	8,5
2018	211,4	96,5	114,9	181,4	77,8	103,7	7,0	4,8	2,3	22,9	14,0	8,9
2019	222,5	101,5	121,0	191,5	82,2	109,3	6,9	4,7	2,3	24,0	14,6	9,4
2020	257,5	118,1	139,4	224,8	98,0	126,9	7,1	4,8	2,2	25,6	15,3	10,3
2021	260,1	121,2	138,9	228,4	101,9	126,4	7,1	4,9	2,2	24,6	14,4	10,2

Zdroj: ČSÚ

4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Zatímco doposud se analýza týkala nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti (kapitola 4.2), které ČSÚ zpracovává z evidence ČSSZ, jiný pohled nabízí data o **ukončených případech pracovní neschopnosti** přímo publikovaná ČSSZ. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti jsou dány odlišnou metodikou sběru dat. Trendy vývoje těchto ukazatelů jsou však konzistentní.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů, ČSSZ publikuje údaje z hlediska **případů ukončených ve sledovaném roce**. Případy vzniklé na konci roku přesahující do roku dalšího jsou evidovány až ve zpracování dat roku následujícího. Pro dokreslení pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. Data o ukončených případech jsou k dispozici v třídění z pohledu pojišťence, nikoliv zaměstnavatele, jak tomu bylo u nově hlášených případů. ČSSZ třídí data např. podle věku dočasně práce neschopných, krajů či skupin diagnóz.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce, resp. stav k určitému datu. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku/období, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“.

ČSSZ za rok 2021 evidovala 2 718 tis. ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, což je téměř o polovinu (48 %) více než v roce 2019 (tedy před vypuknutím pandemie).

Tab. 3.1: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR, 2019–2021

Kraj ČR	Počet ukončených případů DPN (tis.)			Počet prostonaných dnů (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
ČR celkem	1 832,4	2 293,7	2 718,0	75 058,7	86 457,1	93 699,2	41,0	37,7	34,5
Hl. m. Praha	198,1	254,8	294,8	6 161,0	7 666,3	8 637,3	31,1	30,1	29,3
Středočeský kraj	219,5	248,1	304,4	8 152,9	8 523,1	9 633,1	37,2	34,4	31,6
Jihočeský kraj	117,3	143,7	170,3	5 060,8	5 597,3	6 069,7	43,2	39,0	35,6
Plzeňský kraj	120,2	136,8	170,3	4 645,1	5 041,9	5 713,5	38,6	36,9	33,5
Karlovarský kraj	49,4	53,4	65,2	1 891,6	2 049,4	2 258,1	38,3	38,4	34,6
Ústecký kraj	146,6	171,4	211,4	5 862,2	6 419,8	7 058,8	40,0	37,5	33,4
Liberecký kraj	89,8	107,3	131,3	3 438,9	3 897,4	4 298,9	38,3	36,3	32,7
Královéhradecký kraj	100,2	129,8	158,9	3 924,4	4 741,2	5 234,9	39,2	36,5	32,9
Pardubický kraj	94,1	116,4	147,7	3 797,2	4 359,7	4 774,0	40,3	37,5	32,3
Kraj Vysočina	92,4	116,5	127,2	4 095,4	4 629,6	4 682,8	44,3	39,8	36,8
Jihomoravský kraj	189,7	247,2	295,3	8 165,9	9 766,7	10 611,7	43,1	39,5	35,9
Olomoucký kraj	107,9	154,8	176,4	4 656,8	5 962,1	6 276,3	43,2	38,5	35,6
Zlínský kraj	101,0	139,6	150,2	4 964,4	5 914,1	6 044,3	49,1	42,4	40,2
Moravskoslezský kraj	206,2	274,1	314,5	10 242,1	11 888,7	12 405,9	49,7	43,4	39,5

Zdroj: ČSSZ

Celková **prostonaná doba** v roce 2021 činila 93 699 tis. dnů, což je o 18,6 mil. dnů (o čtvrtinu) více než v roce 2019. V meziročním srovnání vzrostl počet prostonaných dnů o 7,2 mil. Jeden případ dočasné pracovní neschopnosti v roce 2021 trval průměrně 34,5 dne. V průměru nejdelší pracovní neschopnost si vyžádaly nemoci a úrazy ve Zlínském a Moravskoslezském kraji, a sice 40 dnů na jednu pracovní neschopnost.

Tab. 3.2: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti a průměrná délka jejich trvání podle věkových skupin, 2019–2021

Věková skupina	Ukončené případy DPN			Průměrná délka trvání 1 ukončeného případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
2019						
Celkem	1 832,4	862,4	970,1	41,0	39,1	42,7
mladší 20 let	25,1	13,8	11,3	17,9	15,7	20,5
20–29 let	398,9	210,1	188,9	25,8	20,9	31,2
30–39 let	397,5	200,4	197,2	33,7	28,7	38,8
40–49 let	469,8	195,8	274,0	42,2	41,7	42,6
50–59 let	411,8	167,0	244,7	54,5	56,9	52,9
60 a více let	129,2	75,3	53,9	66,9	75,2	55,5
2020						
Celkem	2 293,7	1 095,5	1 198,2	37,7	35,8	39,4
mladší 20 let	25,0	14,0	11,0	18,6	16,5	21,4
20–29 let	463,1	248,2	214,9	25,2	20,8	30,2
30–39 let	467,4	248,0	219,3	31,5	26,9	36,6
40–49 let	627,2	264,7	362,5	37,1	36,5	37,5
50–59 let	541,1	225,0	316,0	48,4	49,4	47,7
60 a více let	169,9	95,5	74,5	60,1	66,7	51,6
2021						
Celkem	2 718,0	1 320,2	1 397,8	34,5	32,7	36,2
mladší 20 let	29,3	16,9	12,4	16,4	15,1	18,2
20–29 let	526,2	289,4	236,8	22,4	18,9	26,7
30–39 let	576,3	308,6	267,7	27,9	24,1	32,2
40–49 let	763,7	329,2	434,5	33,5	32,9	34,0
50–59 let	633,2	269,2	364,0	45,2	45,8	44,7
60 a více let	189,3	106,9	82,5	58,8	63,7	52,5

Zdroj: ČSSZ

Doba, po kterou průměrná pracovní neschopnost trvala, rostla **s věkem** (viz tab. 3.2), a to od 16,4 dne ve věkové skupině osob mladších 20 let až po 58,8 dne ve věkové skupině 60letých a starších. To je způsobeno zejména vyšším zastoupením krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy v mladším věku, a naopak nárůstem dlouhodobých případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem.

Pracovní neschopnost plyne z různých příčin a statistiky ČSSZ nabízí přehled ukončených případů **podle diagnóz**. Pokud pomíneme kategorii **ostatní nemoci**, kterou oproti předchozím rokům navyšují zejména neschopenky pro případ karantény spojené s covidem, nejčastějším důvodem jsou dlouhodobě **nemoci dýchací soustavy**, které v roce 2021 způsobily téměř čtvrtinu všech případů pracovní neschopnosti. Z nemocí této skupiny jsou neschopenky vystavovány především kvůli akutním infekcím dýchacích cest či chřipkám. Na druhou stranu, onemocnění dýchací soustavy tvořila pouze 11 % (10 mil. dnů) z celkového počtu prostonaných dnů. To znamená v průměru nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, a sice 15,6 dne na 1 případ.

Již zmíněná kategorie **ostatní nemoci** zaujímala v roce 2021 dvě pětiny všech pracovních neschopností. Dá se předpokládat, že jsou zde kromě karantén zahrnuty i některé případy osob, u kterých v průběhu karantény vypuklo samotné onemocnění s vážnějšími příznaky. Přesnější zachycení pandemie z těchto dat ovšem není

možné. V období let 2015 až 2019, tedy před epidemií covidu, se zastoupení ostatních nemocí jako příčiny pracovní neschopnosti pohybovalo mezi 8 a 10 %.

Nemoci pohybové soustavy zapříčinily 14 % pracovních neschopností. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou délkou trvání, v průměru déle než 2 kalendářní měsíce (70,2 dne) na 1 případ. Počet prostonaných dnů této kategorie činil 26,7 mil. a tvoří dlouhodobě nejvyšší podíl ze všech skupin diagnóz. Z nemocí pohybové soustavy zapříčiňují pracovní neschopnost nejčastěji nemoci páteře.

Další častou příčinou pracovní neschopnosti představovaly **úrazy a otravy**. Na všech neschopenkách se podílely 7 %. Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti byla v tomto případě 53,5 dne a celkový počet prostonaných dnů činil 10,2 mil.

Nejdelší **průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti byla v roce 2021 evidována u zhoubných novotvarů (187 dne). Neschopenka u této skupiny nemocí trvala 177 dnů u mužů, zatímco u žen 195 dnů. Přes hranici 100 dnů se dostaly i nemoci spojené s těhotenstvím, mateřstvím a šestinedělím, které si vyžádaly v průměru 103 dnů v pracovní neschopnosti.

Tab. 3.3: Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz a pohlaví, 2021

Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet případů DPN (tis.)			Průměrná délka trvání případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy
Celkem	2 718,0	1 320,2	1 397,8	34,5	32,7	36,2
Tuberkulóza	0,1	0,1	0,0	175,8	171,7	183,6
Zhoubné novotvary	14,1	6,3	7,8	186,9	176,5	195,2
Nemoci duševní	52,8	18,9	33,9	94,8	89,6	97,7
Nemoci nervové soustavy	31,2	12,7	18,5	80,2	82,6	78,5
Nemoci oběhové soustavy	48,4	27,8	20,6	82,4	92,0	69,4
hypertenze	15,1	8,1	7,0	55,9	57,5	54,1
ischemická choroba srdeční	6,2	4,9	1,3	123,9	128,5	106,4
cévní nemoci mozku	3,1	2,0	1,1	167,3	173,2	157,0
jiné nemoci oběhové soustavy	23,9	12,8	11,1	77,1	86,9	65,9
Nemoci dýchací soustavy	631,1	297,4	333,6	15,6	15,5	15,7
akutní infekce dýchacích cest	557,7	259,6	298,1	14,1	13,6	14,4
chřipka a pneumonie	56,0	29,1	26,9	20,9	21,6	20,3
chronické nemoci dolních dýchacích cest	9,3	4,2	5,1	60,2	62,9	58,0
jiné nemoci dýchacích cest	8,0	4,4	3,6	35,0	37,9	31,3
Nemoci trávicí soustavy	131,6	71,3	60,3	28,2	28,5	27,8
Nemoci kůže	29,0	16,8	12,2	33,4	33,2	33,6
Nemoci pohybové soustavy	380,1	196,5	183,7	70,2	63,7	77,1
nemoci páteře	259,4	134,0	125,4	65,8	59,2	72,9
jiné nemoci pohybové soustavy	120,8	62,5	58,3	79,6	73,2	86,4
Nemoci močové a pohlavní soustavy	72,7	16,2	56,5	33,2	36,1	32,3
Těhotenství, porod, šestinedělí	29,9	x	29,9	102,5	x	102,5
Úrazy, otravy	190,1	120,6	69,5	53,5	52,0	56,1
Nemoci ostatní	1 107,0	535,6	571,4	20,5	19,0	22,0

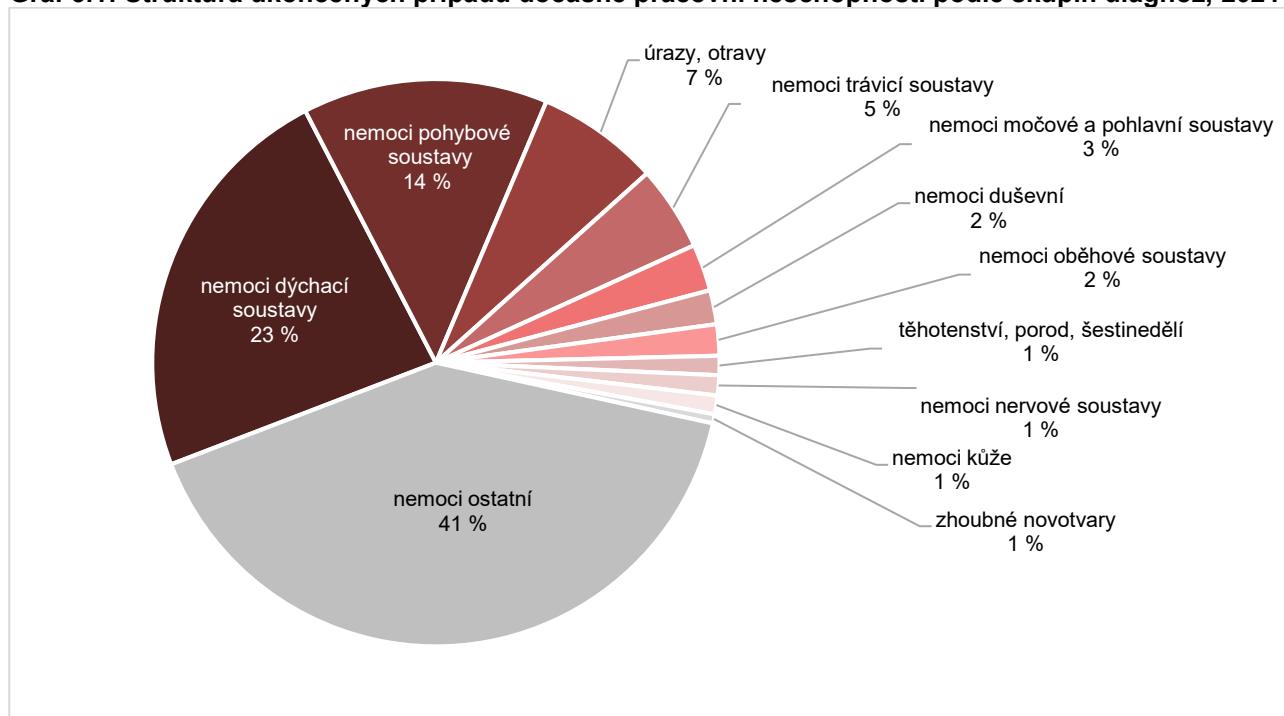
Zdroj: ČSSZ

Z hlediska **pohlaví** je výskyt pracovní neschopnosti čtenější u žen, v roce 2021 ženy zaznamenaly 1 398 tis. ukončených případů pracovní neschopnosti, muži 1 320 tis. neschopenek. Pracovní neschopnost u žen také

trvala v průměru o 3,5 dne déle než u mužů. Tento rozdíl přetrvává dlouhodobě a je dán zejména indispozicemi spojenými s těhotenstvím.

Výraznější rozdíl v pracovní neschopnosti podle pohlaví se objevuje u nemocí močové a pohlavní soustavy, kdy je počet ukončených případů u mužů oproti ženám 3,5krát nižší. Duševní onemocnění vedoucí k pracovní neschopnosti byly v roce 2021 téměř dvakrát (1,8krát) častější u žen. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové, trávicí či pohybové soustavy. Mnohem častěji jsou v pracovní neschopnosti také z důvodu úrazu či otravy.

Graf 3.1: Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz, 2021

Zdroj: ČSSZ

4.4 Výdaje na dávky nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Z nemocenského pojištění se poskytuje 6 peněžitých dávek, a to:

- Nemocenské,
- Peněžitá pomoc v mateřství,
- Ošetřovné,
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- Dávka otcovské poporodní péče (tzv. otcovská),
- Dlouhodobé ošetřovné.

Výše dávek nemocenského pojištění **závisí** na dosahovaném **výdělku**, **redukčních hranicích** pro redukci denního vyměřovacího základu, **redukci mezi jednotlivými redukčními hranicemi** a na **procentní sazbě** pro jednotlivé dávky.

Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí OSSZ a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění za rok 2021 činily 51,5 mld. Kč, tedy o 3,7 mld. Kč méně než před rokem. **Výdaje** na objemově **nejvýznamnější dávku – nemocenské** – meziročně vzrostly o 1,3 mld. Kč, tj. o 4 % a překonaly tak hranici 34 mld. Kč. Výše průměrné denní dávky nemocenského v roce 2021 činila 551 Kč. V roce 2020 byla průměrná denní dávka nemocenského ve výši 522 Kč, což je o 5 % méně. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce v roce 2021 přesáhly 7 tis. Kč v porovnání s 5,6 tis. Kč v roce 2019.

Je zřejmé, že za skokový nárůst výdajů na dávky nemocenského pojištění zejména mezi roky 2019 a 2020, mohou **finanční kompenzace** vyplacené v souvislosti s **onemocněním covid-19**. Ať už jde o nemocenské nebo ošetřovné. Mezi roky 2019 a 2020 výdaje na nemocenské vzrostly o 23 %.

Tab. 4.1: Výdaje na dávky nemocenského pojištění, 2011–2021 (v mld. Kč)

Druh dávky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem	21,51	19,38	20,14	22,08	24,11	26,28	28,32	33,97	38,89	55,21	51,47
nemocenské	13,35	11,47	12,04	13,88	15,43	16,99	18,29	22,68	26,67	32,77	34,04
ošetřovné	0,64	0,68	0,84	0,85	1,06	1,18	1,40	1,63	1,73	11,44	5,66
peněžitá pomoc v mateřství	7,51	7,22	7,26	7,33	7,61	8,11	8,62	9,40	10,10	10,58	11,32
vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,006	0,007	0,007	0,009	0,009	0,009	0,008	0,009	0,009	0,007	0,006
otcovská poporodní péče ¹⁾	–	–	–	–	–	–	–	0,221	0,273	0,269	0,291
dlouhodobé ošetřovné ²⁾	–	–	–	–	–	–	–	0,032	0,110	0,138	0,157

¹⁾ Zavedení dávky otcovské poporodní péče, tzv. „otcovská“ – účinnost od 1. února 2018.

²⁾ Zavedení dávky dlouhodobé ošetřovné – účinnost od 1. června 2018.

– pomlčka značí, že se jev nevyskytoval

Zdroj: ČSSZ

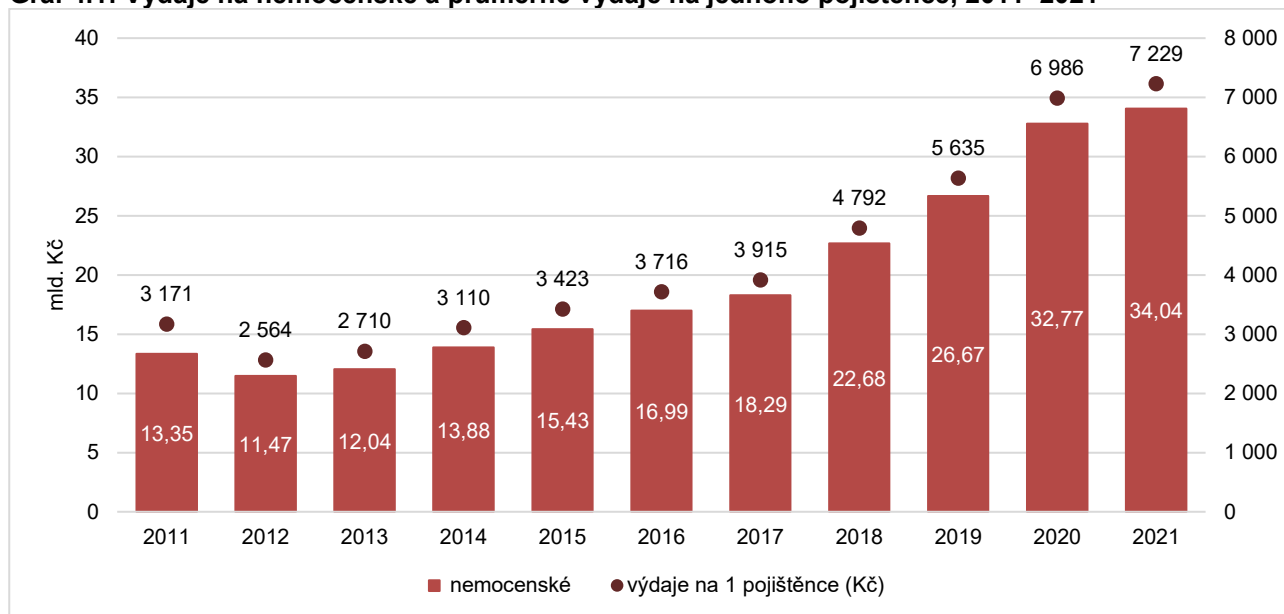
K podstatnému zvýšení však došlo i v roce 2018. V roce 2017 bylo totiž **přijato několik významných legislativních opatření** v oblasti nemocenského pojištění, s **účinností od roku 2018**, která zásadním způsobem ovlivnila jeho finanční bilanci. Jednalo se o **zvýšení procentní sazby nemocenského od 31. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a od **61. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu s účinností od 1. ledna 2018. Kromě toho, ovšem s jen nepatrným vlivem na celkovou výši výdajů nemocenského pojištění, byl rozšířen okruh dávek poskytovaných z nemocenského pojištění o novou dávku otcovské poporodní péče (tzv. „otcovská“) s účinností od 1. února 2018 a dávku dlouhodobého ošetřovného s účinností od 1. června 2018.

Pokud půjdeme ještě dále do historie, zjistíme, že k zásadním změnám v úrovni výdajů na nemocenské došlo v roce 2009 v souvislosti s komplexní legislativní úpravou nemocenského pojištění. Nový zákon o nemocenském pojištění zřetelně snížil výši dávek nemocenského pojištění. Dále byly upraveny sazby pojistného, kdy zaměstnanci přestali odvádět pojistné na nemocenské pojištění, a zaměstnavatelům byla snížena sazba pojistného ze 4,4 % na 2,3 %. OSVČ byla snížena sazba pojistného na nemocenské pojištění ze 4,4 % na 1,4 %. Nejvýznamnější ovšem byla nová skutečnost, že po dobu prvních 14 dnů pracovní neschopnosti je zaměstnanec zabezpečen náhradou mzdy nebo platu, kterou mu poskytuje zaměstnavatel (do 1. 7. 2019 s výjimkou prvních 3 pracovních dnů). Poskytování náhrady mzdy nebo platu zaměstnavatelem bylo přijetím úsporných opatření v letech 2011 až 2013 dočasně prodlouženo z prvních 14 na 21 dnů pracovní neschopnosti. V důsledku těchto legislativních změn došlo k rapidnímu poklesu pracovní neschopnosti, což rovněž mělo vliv na pokles výdajů na nemocenské. Oproti roku 2012 byly tudíž výdaje na nemocenské v roce 2021 téměř trojnásobné.

Již od roku 2008 postupně klesaly výdaje na dávky nemocenského, a sice z 24,8 mld. Kč až na 11,5 mld. Kč v roce 2012. Tehdy dosáhly pouze 46 % částky vyplacené v roce 2008. Od roku 2012 však výdaje na nemocenské kontinuálně rostou. Oproti roku 2019, tj. období před pandemií, se v roce 2021 zvýšily o 7 mld. Kč, tj. o 28 %.

Podrobnější informace k výdajům na nemocenské a dalším dávkám, které jsou poskytovány ze systému nemocenského pojištění, naleznete v analýze [Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR](#).

Graf 4.1: Výdaje na nemocenské a průměrné výdaje na jednoho pojištěnce, 2011–2021

Zdroj: ČSSZ, ČSÚ

4.4.1 Vliv pandemie covid-19 na dávky nemocenského pojištění

Zatímco do března roku 2020 bylo vyplácení dávky nemocenského pro případ karantény⁹ spíše teoretickým nárokem, kvůli vyhlášení nouzového stavu 12. 3. 2020 se stalo běžnou praxí, která trvala více než 2 roky. Během roku 2021 bylo vydáno celkem 860 tis. neschopenek pro karanténu či izolaci¹⁰. Představovaly 29 % nově vydaných neschopenek¹¹. Vrchol nastal v březnu, kdy každá druhá neschopenka kompenzovala ztrátu příjmu kvůli karanténě či izolaci.

Nutno doplnit, že tato čísla odráží pouze případy pojištěnců, kteří mají na dávku nemocenského nárok a také o ni požádali. Nerovná se počtu nařízených karantén od krajských hygienických stanic (karanténa může být nařízena i dětem, studentům či nepracujícím seniorům). Vzhledem k širším možnostem práce z domova mohly osoby v nařízené karanténě (pokud to povaha jejich práce dovozovala) i nadále pracovat za plnou mzdu, aniž by porušovaly pravidla karantény.

Následující graf ukazuje odlišný vývoj počtu vydaných neschopenek kvůli karanténě či izolaci v průběhu roku 2021. Jen za první čtvrtletí bylo vydáno o 80 tis. více takovýchto neschopenek než ve zbytku roku. Je zřejmé, že pandemie během letních měsíců slábne. Zároveň však bývá obvyklé, že v době letních měsíců pojištěnci

⁹ Platí pro ni stejné podmínky jako pro běžnou pracovní neschopnost z důvodu nemoci či úrazu. Tato publikace nezahrnuje mimořádný karanténní příspěvek (tzv. izolačku) zavedený v roce 2021. Je vyplácen zaměstnavatelům a jimi pak zpětně odečítán z celkového pojistného, které na ČSSZ odvádějí.

¹⁰ **Karanténou** se rozumí oddělení osoby, která sice nevykazuje příznaky onemocnění, ale byla během inkubační doby ve styku s infekčním onemocněním nebo pobývala v ohnisku nákazy, od ostatních fyzických osob, aby se nákaza dále nešířila.

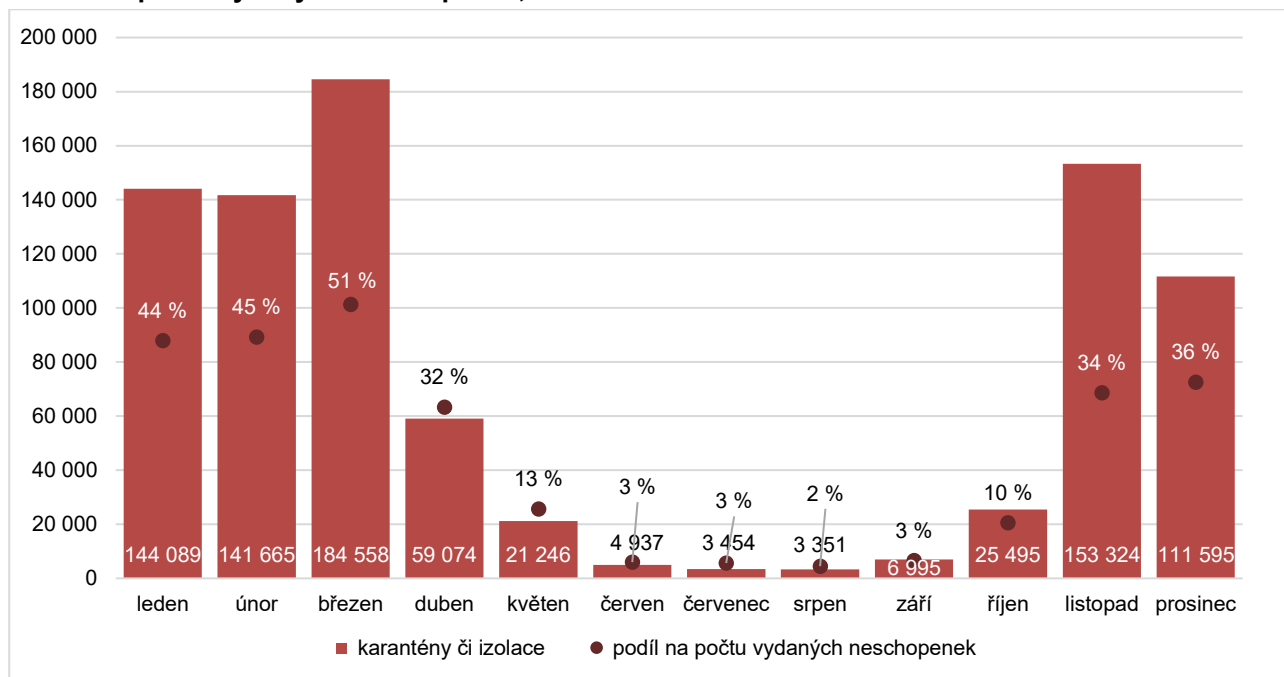
Izolací se rozumí oddělení osoby, která onemocněla infekční nemocí nebo jeví příznaky tohoto onemocnění, od ostatních fyzických osob, aby se infekční onemocnění dále nešířilo.

¹¹ Tento počet vydaných neschopenek je dán součtem denních přírůstků počtu nových neschopenek za příslušný měsíc (bez jakéhokoliv rozlišování zaměstnavatele a typu zúčtovatele). Liší se od počtu nově hlášených případů pracovní neschopnosti uvedeného v kap. 4.2, kdy se jedná o celkové počty za dané období z pohledu příslušných zaměstnavatelů a dle typů zúčtovatele.

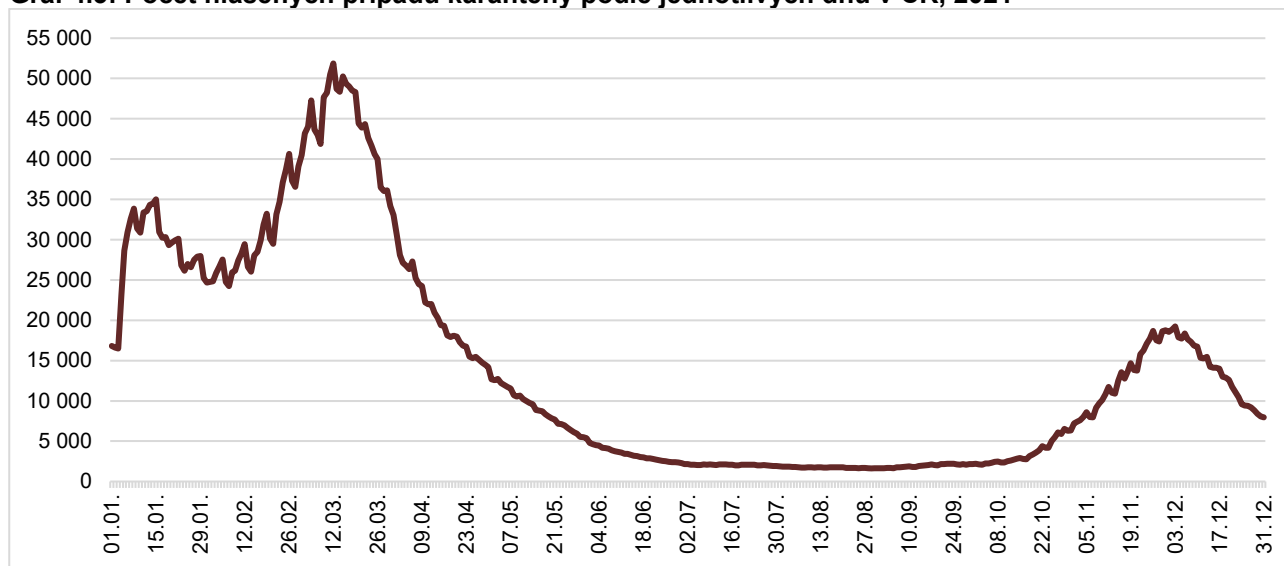
nastupují v menší míře na neschopenku. A tak zatímco v již zmiňovaném 1. čtvrtletí se podíl karantén či izolací na celkovém počtu nově vydaných neschopenek podílel téměř 50 %, v létě a i v průběhu září kolísá okolo 3 %. V listopadu již opět představoval třetinu všech neschopností.

Graf 4.2: Počet případů pracovní neschopnosti z důvodu karantény či izolace a jejich podíl na celkovém počtu vydaných neschopenek, 2021

Zdroj: ČSSZ

Graf 4.3: Počet hlášených případů karantény podle jednotlivých dnů v ČR, 2021

Zdroj: ČSSZ

Pandemie se na výdajové stránce nemocenského pojištění podepsala nejen v dávce nemocenské, ale rovněž ošetřovné. Zatímco do roku 2019 činil podíl výdajů za ošetřovné méně než 5 % celkových výdajů na dávky nemocenského pojištění, v roce 2020 to byla více než pětina. Navýšení nákladů bylo způsobeno jednak vyšším počtem případů, jednak zvýšením částky pro výpočet ošetřovného při epidemii uzákoněné na podzim

roku 2020 (tzv. krizové ošetřovné¹²). Z dosud počítaných 60 % byla sazba zvýšena na 70 %¹³ redukovaného denního vyměřovacího základu. Zatímco dříve bylo možné čerpat ošetřovné maximálně 9 dnů, při uzavření školních a dětských zařízení trvala podpůrčí doba po celou dobu mimořádných vládních opatření. Náklady na ošetřovné v roce 2020 dosáhly rekordní výše 11,4 mld. Kč, tj. téměř o 10 mld. více v porovnání s předchozím rokem. V roce 2021 došlo k poklesu, výdaje činily 5,7 mld. Tvořily tak desetinu výdajů na dávky systému nemocenského pojištění.

4.5 Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností souvisejících s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance déle než 5 dnů.

Pracovní úraz s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (tzv. závažný pracovní úraz) nebo lze-li vzhledem k povaze zranění takovou dobu hospitalizace předpokládat. Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz po propadu z roku 2020 vzrostl ze 41 358 případů v roce 2020 na 44 933 případů v roce 2021 (tj. o 8 %). Z tohoto celkového počtu bylo 43 980 případů (98 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP).

V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi **pohlavími**, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadaly v roce 2021 na muže více než dvě třetiny (69 %), což je **dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů**. V odvětvích rizikovějších na pracovní úrazy jako je např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství mezi zaměstnanci převládají muži. Ještě výraznější rozdíl hodnot mezi pohlavími lze vidět u smrtelných pracovních úrazů. V roce 2021 se 93 % smrtelných pracovních úrazů přihodilo mužům. Oproti předchozímu roku došlo k poklesu smrtelných pracovních úrazů ze 108 na 88 tj. o 19 %. Muži zaznamenali 82 smrtelných pracovních úrazů, což je meziročně o 23 méně.

¹² Platilo do 30. 6. 2021.

¹³ Na jaře 2021 se podíl zvýšil na 80 %.

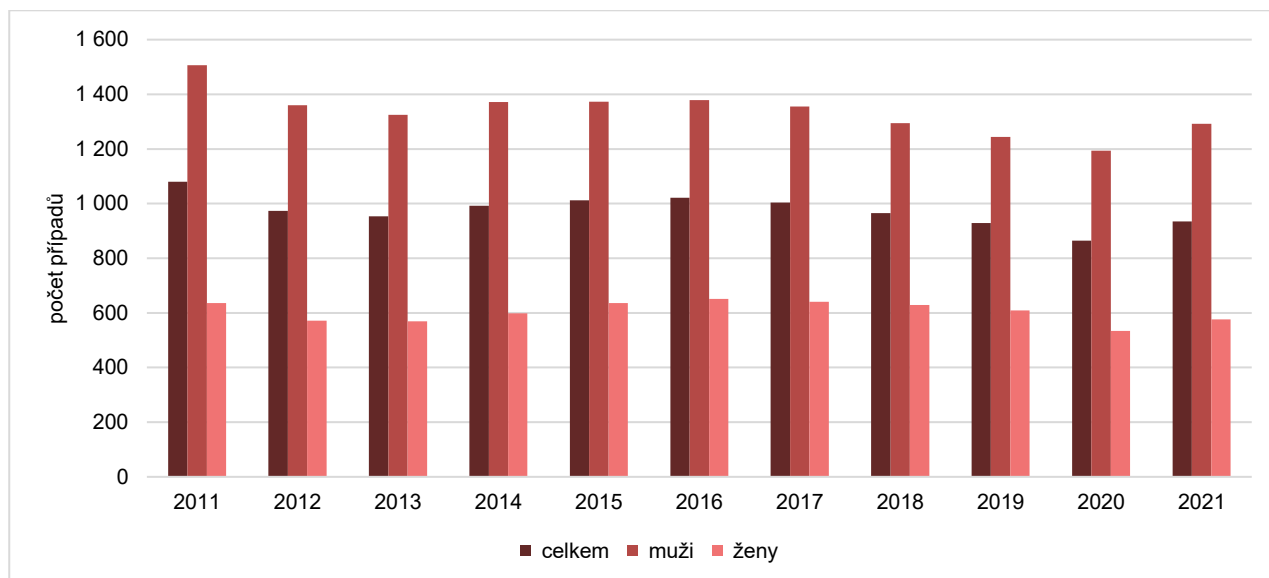
Tab. 5.1: Pracovní úrazy podle závažnosti a pohlaví, 2011–2021

Rok	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2011	47 111	33 619	13 492	45 482	32 354	13 128	125	117	8
2012	44 108	31 455	12 653	43 543	31 019	12 524	113	111	2
2013	42 927	30 418	12 509	42 355	29 955	12 400	113	106	7
2014	45 058	31 737	13 321	44 301	31 188	13 113	117	115	2
2015	46 331	32 117	14 214	45 621	31 605	14 016	131	120	11
2016	47 379	32 592	14 787	46 713	32 102	14 611	104	101	3
2017	47 491	32 575	14 916	46 870	32 120	14 750	95	91	4
2018	46 223	31 340	14 883	45 666	30 947	14 719	123	117	6
2019	44 552	30 068	14 484	43 959	29 663	14 296	92	87	5
2020	41 358	28 681	12 677	40 569	28 104	12 465	108	105	3
2021	44 933	31 115	13 818	43 980	30 411	13 569	88	82	6

Zdroj: ČSÚ, SÚIP

Nadále se v této kapitole budeme věnovat pracovním úrazům s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny.

Za posledních pět let (od roku 2017) došlo k celkovému poklesu počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny o 6 %, přičemž výraznější byl pokles u žen (o 8 %) než u mužů (o 5 %). Pokles byl přerušen až letošním navýšením po propadu v roce 2020. Podobný trend má i relativní ukazatel počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny na 100 000 nemocensky pojištěných osob (viz graf 5.1).

Graf 5.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle pohlaví, 2011–2021

Zdroj: ČSÚ

V absolutním vyjádření **nejvíce pracovních úrazů** s DPN delší než 3 dny se v roce 2021 událo ve **Zpracovatelském průmyslu** (17 446 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (5 274) a Doprava a skladování (4 627). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a pomíneme míru zastoupení jednotlivých секcí, je vhodné použít **relativní ukazatel** vztážený na 100 tis. pojištěnců. **Nejrizikovějším** odvětvím je pak **Zemědělství, lesnictví, rybnářství**

(2 449 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále odvětví Zásobování vodou, činnosti související s odpady a sanacemi (2 018), Těžba a dobývání (1 685), Doprava a skladování (1 577) a teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (1 460). Průměrně na 100 tis. nemocensky pojištěných připadalo 934 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny. Nejméně rizikovými se jeví odvětví Peněžnictví a pojišťovnictví a Informační a komunikační činnosti, které vykazaly 63 resp. 81 pracovních úrazů s 3denní a delší pracovní neschopností v přepočtu na 100 tis. pojištěnců.

Graf 5.2: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle odvětví (sekce CZ-NACE), 2021

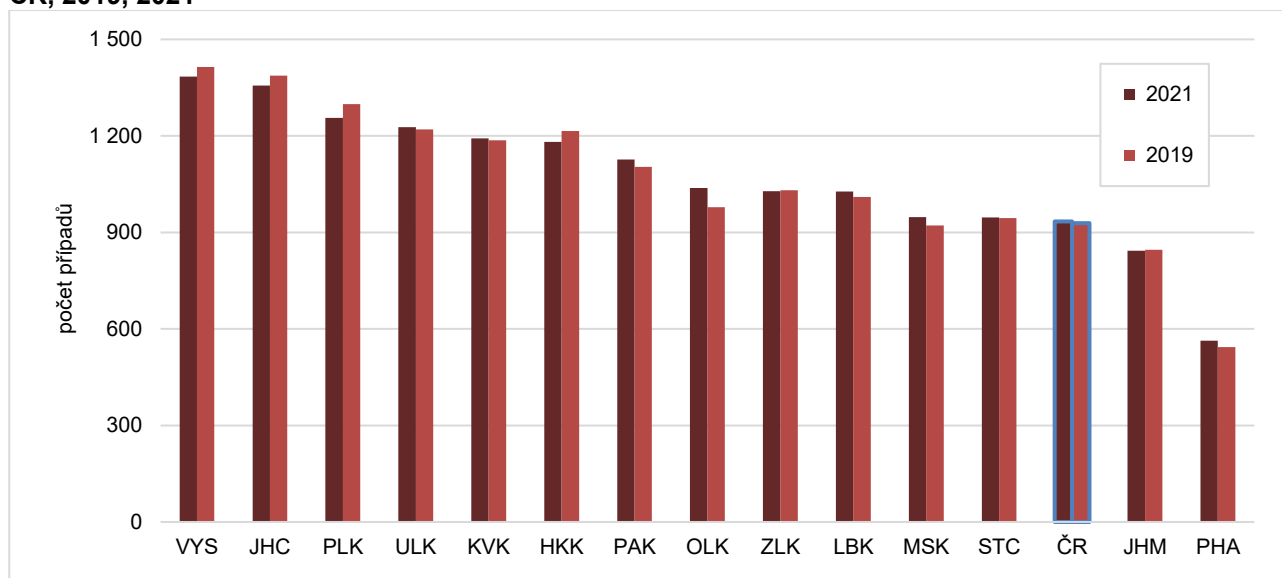
Zdroj: ČSÚ

Z hlediska **územního členění** bylo v roce 2021 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v Kraji Vysočina (1 385), Jihočeském (1 356) a Plzeňském kraji (1 256). Nejméně neschopností pak bylo zaznamenáno v Hlavním městě Praze, a sice 563 případů, což je 2,5krát méně než na Vysočině. Klíčovým faktorem ovlivňujícím tuto skutečnost je **odvětvová struktura** v jednotlivých krajích. Zatímco v Praze je vysoký podíl zaměstnaných pracujících ve službách, nejen na Vysočině, ale i ve zbylých krajích je tento podíl výrazně nižší. Pod hranici republikového průměru (934 pracovních úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob) se nachází kraje s největšími českými městy. Kromě již zmiňované Prahy také Jihomoravský kraj (843 úrazů). Na Vysočině a v Jihočeském kraji je z celé republiky nejvyšší podíl pojištěnců v sekci Zemědělství, lesnictví, rybářství, které je z hlediska úrazovosti nejrizikovější. Na Vysočině představoval podíl pojištěnců v tomto odvětví 6 %, v Jihočeském kraji necelých 5 %. Celorepublikový průměr přitom činil 2 %.

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou tedy do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy krajská příslušnost vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd zaměstnavateli osoby v pracovní neschopnosti.

Graf 5.3 porovnává počet pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců v roce 2021 s obdobím před pandemií. Nejvyšší nárůst zaznamenal Olomoucký kraj, kde přibýlo 59 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců, naopak úbytek 44 úrazů zaznamenal Plzeňský kraj.

Graf 5.3: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR, 2019, 2021

Zdroj: ČSÚ

4.6 Evropská statistika pracovních úrazů (ESAW)

Evropská statistika pracovních úrazů – systém **ESAW** (European Statistics on Accidents at Work) – umožňuje sledovat pracovní úrazovost na základě jednotné metodiky, kterou připravil Eurostat. Hlavním cílem je **snížit** jak **výskyt pracovních úrazů**, tak dopady s nimi spojené (sociální problémy, ekonomické ztráty). Projekt ESAW na evropské úrovni svými výsledky významnou měrou přispívá k hlavnímu cíli statistiky pracovních úrazů, tj. **vytvoření dostatečného objemu údajů** o pracovní úrazovosti, na jejichž základě je zvyšována bezpečnost a ochrana zdraví při práci prostřednictvím účinných opatření, která umožňují aktivním způsobem předcházet pracovním úrazům, a tak snižovat jejich počet.

Rámcová směrnice 89/391/EHS týkající se opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci zavedla povinnost pro zaměstnavatele vést seznam pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny, a vypracovávat v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi zprávy o pracovních úrazech, které utrpěli jeho zaměstnanci. Na tomto základě byl v roce 1990 zahájen projekt evropské statistiky pracovních úrazů s cílem harmonizovat údaje o všech pracovních úrazech, které měly za následek delší než třídní pracovní neschopnost. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008 ze dne 16. prosince 2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stanoví povinnost poskytovat statistiky pracovních úrazů Komisi (Eurostatu).

V České republice byl rozhodnutím Ministerstva práce a sociálních věcí zpracováním Zprávy o pracovní úrazovosti v České republice a správou databáze statistických údajů o pracovních úrazech ve formátu ESAW k zaslání do Eurostatu pověřen **Státní úřad inspekce práce**. Státní úřad inspekce práce (SÚIP) v této oblasti úzce spolupracuje s Českým báňským úřadem (ČBÚ) a ČSÚ.

Statistiky se Eurostatu poskytují **každoročně** a předkládají se nejpozději 18 měsíců po skončení referenčního roku. Eurostat zveřejňuje na svých stránkách výsledky zpracování dat za členské země EU, a to podle závažnosti pracovního úrazu, samostatně za smrtelné pracovní úrazy a za ostatní pracovní úrazy, které mají za následek pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny. K dispozici jsou dva základní ukazatele

– absolutní ukazatel počtu pracovních úrazů a relativní ukazatel standardizovaná míra výskytu. Data jsou tříděna podle pohlaví, věku, zaměstnání pojištěnce, ekonomické činnosti zaměstnavatele a dalších kritérií¹⁴.

Pro mezinárodní srovnání za členské státy EU byl v této publikaci použit relativní ukazatel – **standardizovaná míra výskytu pracovních úrazů** na 100 tis. zaměstnaných osob, který je pro srovnání zemí různé velikosti vhodnějším ukazatelem než absolutní počet pracovních úrazů. Navíc ošetřuje problém rozdílné odvětvové struktury v jednotlivých zemích. Pro zachycení vývoje míry úrazovosti v členských zemích EU byly využity údaje za roky 2011–2019.

Je však nutné upozornit na skutečnost, že vnitrostátní legislativa nebo zvyklosti v oblasti pracovní úrazovosti se mohou v jednotlivých zemích poměrně značně lišit, a tak i data předávaná do Eurostatu, přes veškerou snahu statistiků o harmonizaci a standardizaci, nemusí být zcela srovnatelná.

Míra výskytu (četnost) – ukazatel vyjadřuje počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob. Samostatné míry výskytu se počítají u smrtelných pracovních úrazů a pracovních úrazů, které mají za následek pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny.

Způsob výpočtu:

$Míra\ výskytu = \frac{\text{počet\ úrazů\ (smrtelných\ nebo\ ostatních)}}{\text{počet\ zaměstnaných\ osob\ ve\ sledované\ populaci}} \times 100\ 000.$

Standardizovaná míra výskytu – standardizovaný počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob spočívající v použití stejné (standardizované) váhy v každém odvětví v každé zemi, jako je celková v rámci EU („standardizovaná“ míra úrazovosti). Použití standardizovaného ukazatele řeší problém častějšího výskytu pracovních úrazů v některých zaměstnáních v závislosti na vyšším podílu vysoce rizikových odvětví v průmyslové struktuře země. Standardizovaná míra pokrývá následující sekce klasifikace NACE: A, C–N, tj. bez sekcí B (Těžba a dobývání) a O–U (zahrnující některé služby).

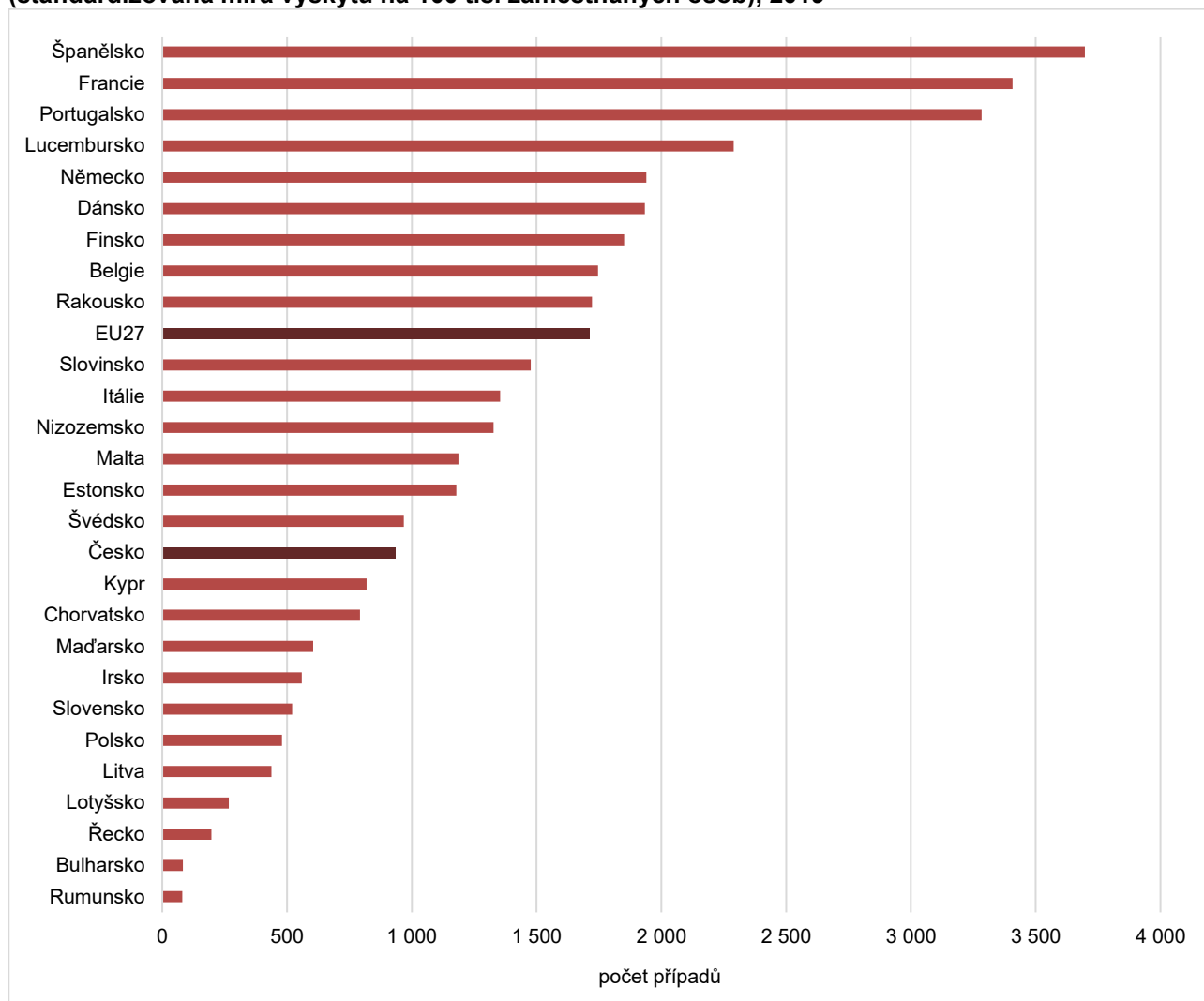
Co se týče **pracovních úrazů**, které si vyžádaly **pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny**, se **Česká republika** s hodnotou 934 pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2019 řadila na **16. místo** v rámci **EU27**. Nejvyšší míra pracovní úrazovosti je podle Eurostatu dlouhodobě ve Španělsku, Francii a Portugalsku. V roce 2019 činila v těchto zemích více než 3 200 pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob. S odstupem následovalo Lucembursko s mírou výskytu 2 289 pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob. Dvěma tisícům se blížilo Německo a Dánsko. Nejnižší míra pracovní úrazovosti (pod hranicí 500 pracovních úrazů) byla v roce 2019 vykázána v Rumunsku, Bulharsku, Řecku, Lotyšsku a Litvě. V Rumunsku bylo na 100 000 zaměstnaných hlášeno pouze 80 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny, v Bulharsku 83.

Podle informací Eurostatu je v zemích s nejvyšší mírou výskytu pracovních úrazů (Španělsko, Francie, či Portugalsko) zaveden systém hlášení úrazů na základě pojištění. Osoba postižená úrazem obdrží při nahlášení úrazu významnou peněžní kompenzaci od pojišťovny. V zemích východní Evropy pracovní úrazovost nejčastěji spadá do systému sociálního zabezpečení. Z těchto zemí jedině Slovinsko vykážalo více než 1 000 pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 000 zaměstnaných osob. Nejnižší míra v Rumunsku a Bulharsku patrně do značné míry odráží vysoký podíl nenahlášených pracovních úrazů.

¹⁴ Poslední dostupná data s mezinárodním srovnáním za členské státy EU27 byla v době zpracování této publikace za rok 2019. Jejich zdrojem je databáze Eurostatu: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/health/data/database>

Graf 6.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 pracovní dny v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2019

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Vývoj pracovní úrazovosti je v posledních letech v jednotlivých zemích EU odlišný (viz tab. 6.1). Pomineme-li Řecko a Nizozemsko, kde došlo k přerušení v časové řadě, největší pokles za posledních 5 let (o 48 %) zaznamenalo Irsko. Zatímco v roce 2014 připadalo na 100 000 zaměstnaných osob 1 072 pracovních úrazů obnášejících pracovní neschopnost delší než 3 dny, v roce 2019 hodnota poklesla téměř o více než 500 případů na 560 úrazů. Naopak největší nárůst za uvedené období byl patrný v Litvě (o 48 %) z 297 případů na 438 pracovních úrazů. Ve srovnání s těmito zeměmi se situace v České republice za toto 5leté období příliš nezměnila, oproti roku 2014 bylo v roce 2019 o 27 pracovních úrazů (vyžadujících neschopenku delší než 3 dny) na 100 000 zaměstnaných více, tj. nárůst o necelá 3 %.

Tab. 6.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 pracovní dny v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2011–2019

Členské státy EU	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
EU27	2 044,0	1 862,4	1 815,8	1 768,5	1 761,9	1 772,4	1 801,0	1 768,9	1 712,5
Belgie	2 523,4	2 197,3	2 147,3	1 724,4	1 518,6	1 972,2	1 946,3	1 866,3	1 746,0
Bulharsko	84,6	84,9	79,7	82,5	82,8	76,0	79,0	77,7	83,1
Česko	971,4	941,4	896,1	907,0	953,3	917,1	884,2	948,7	933,8
Dánsko	2 239,4	2 177,9	2 094,2	1 983,1	1 787,8	1 813,0	1 614,4	1 770,0	1 933,9
Estonsko	1 076,2	1 005,5	1 095,4	1 137,9	1 204,4	1 210,4	1 050,6	1 033,1	1 178,0
Finsko	2 481,0	2 166,1	2 229,8	2 083,2	1 963,9	1 860,2	1 906,2	1 892,1	1 850,6
Francie	4 579,0	3 047,9	3 163,5	3 385,7	3 490,1	3 409,2	3 307,1	3 421,2	3 406,9
Chorvatsko	1 012,4	835,9	867,9	906,5	989,0	984,3	1 044,2	868,2	791,9
Irsko	955,0	809,6	1 036,1	1 072,0	924,0	768,9	1 115,9	789,5	559,5
Itálie	2 004,7	1 682,6	1 711,8	1 619,2	1 515,7	1 477,1	1 456,0	1 382,9	1 354,4
Kypr	858,6	754,8	571,5	870,7	697,3	716,7	751,4	766,9	818,9
Litva	235,3	280,2	259,7	296,7	313,9	332,7	377,0	353,8	437,7
Lotyšsko	195,6	194,5	224,5	222,8	248,0	235,9	246,6	280,5	266,2
Lucembursko	2 396,6	2 324,1	2 465,9	2 286,8	2 255,8	2 510,8	2 131,2	2 285,9	2 289,3
Maďarsko	531,1	534,4	487,2	549,0	569,2	722,2	639,7	596,0	605,0
Malta	1 848,0	2 008,7	1 888,1	1 863,7	1 675,0	1 507,4	1 057,5	1 202,4	1 187,1
Německo	2 369,1	2 202,5	2 178,4	2 124,2	2 096,8	2 079,9	2 058,1	1 985,8	1 939,5
Nizozemsko	2 268,7	2 663,4	2 278,2	1 393,6	1 241,1	1 304,1	1 451,7	1 431,9	1 327,2
Polsko	580,9	607,2	540,8	525,2	535,1	537,7	518,1	574,2	479,1
Portugalsko	3 537,0	3 563,5	3 618,8	3 582,2	3 677,2	3 589,5	3 563,4	3 342,9	3 283,7
Rakousko	1 961,3	1 902,5	1 840,2	1 806,0	1 749,8	2 102,3	2 072,6	1 864,2	1 721,6
Rumunsko	74,8	72,5	76,7	74,8	85,8	87,4	91,8	92,5	79,8
Řecko	519,0	459,5	447,0	152,1	241,4	229,1	236,4	172,6	197,2
Slovensko	444,9	421,2	426,9	414,9	525,9	533,5	530,9	538,6	520,8
Slovinsko	2 006,8	1 787,7	1 594,7	1 627,1	1 658,8	1 556,7	1 636,7	1 567,2	1 477,0
Španělsko	3 421,7	2 889,6	2 909,0	3 220,4	3 150,9	3 209,8	3 267,7	3 275,1	3 697,2
Švédsko	874,2	901,4	875,0	759,8	768,7	796,2	774,3	781,1	968,2

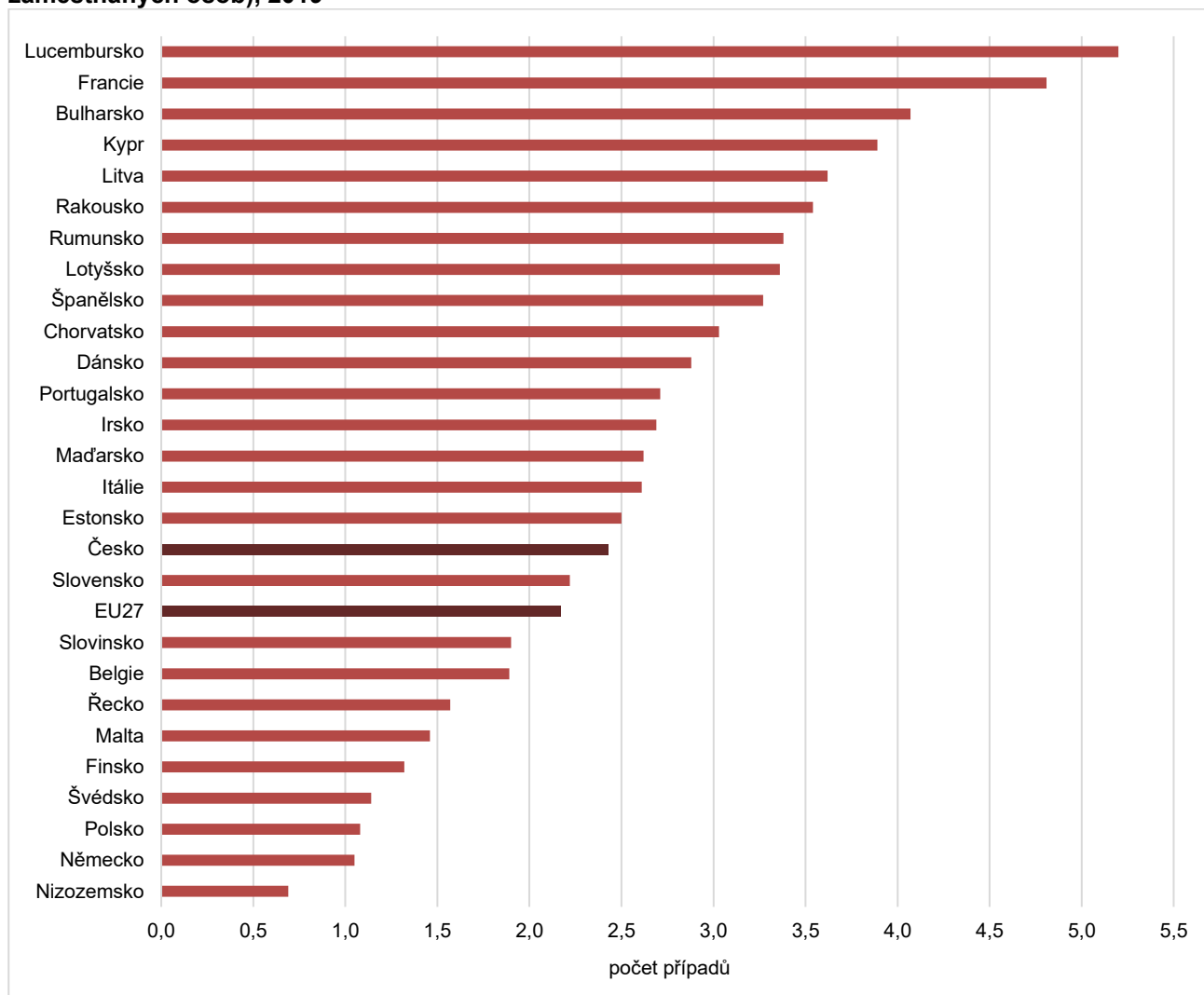
Přerušení v časové řadě

Zdroj: Eurostat (ESAW)

V oblasti **smrtečných pracovních úrazů** se **Česká republika** s hodnotou 2,4 smrtečných pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2019 řadila na **17. místo** v rámci **EU27** a dosahovala obdobné hodnoty, jako Estonsko. Zatímco v roce 2017 byla na úrovni celoevropského průměru, v roce 2019 ho převyšovala o 0,3. Nejvyšší míra smrtečné pracovní úrazovosti byla podle Eurostatu v Lucembursku (5,2 smrtečných pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob), kde ovšem vlivem velmi malé populace zaměstnaných osob dochází každoročně k velkým výkyvům tohoto ukazatele. Následovala Francie s hodnotou 4,8. Vyšší míru smrtečné pracovní úrazovosti (nad hranici 3,5 smrtečných úrazů) zaznamenali v Bulharsku, na Kypru, v Litvě a v Rakousku. Nejnižší míra smrtečné pracovní úrazovosti se dlouhodobě drží v Nizozemsku (0,7).

Graf 6.2: Smrtelné pracovní úrazy v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2019

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Tab. 6.2: Smrtelné pracovní úrazy v zemích EU (standardizovaná míra výskytu na 100 tis. zaměstnaných osob), 2011–2019

Členské státy EU	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
EU27	2,78	2,67	2,39	2,49	2,56	2,29	2,25	2,21	2,17
Belgie	4,48	2,09	3,14	1,72	2,39	2,27	2,32	2,72	1,89
Bulharsko	4,57	4,65	3,72	5,43	4,31	3,74	4,30	3,81	4,07
Česko	3,96	2,96	2,68	2,61	3,44	2,19	2,10	2,85	2,43
Dánsko	3,16	2,95	2,25	1,94	1,42	1,92	1,27	1,89	2,88
Estonsko	3,53	1,85	3,49	2,16	2,52	4,59	1,02	1,91	2,50
Finsko	1,63	1,92	1,23	1,74	1,78	1,61	1,44	1,28	1,32
Francie	8,11	3,48	3,65	3,74	3,99	4,14	3,58	3,70	4,81
Chorvatsko	3,54	4,57	2,41	2,29	2,66	3,06	2,81	3,34	3,03
Irsko	4,19	3,41	2,7	3,12	2,93	2,69	2,53	2,04	2,69
Itálie	3,30	2,89	2,98	3,01	3,11	2,60	2,47	2,70	2,61
Kypr	4,03	3,91	3,65	2,60	1,53	1,92	0,85	4,51	3,89
Litva	4,83	6,26	5,00	5,56	4,29	4,39	3,47	3,89	3,62
Lotyšsko	6,13	5,25	4,46	5,96	4,14	5,45	2,79	4,69	3,36
Lucembursko	3,63	5,16	1,63	3,71	4,39	10,8	2,59	6,42	5,20
Maďarsko	3,63	2,03	1,75	2,86	2,90	2,75	2,63	2,39	2,62
Malta	0,82	7,60	4,74	4,63	3,48	3,95	0,57	2,31	1,46
Německo	1,52	1,47	1,26	1,43	1,27	1,12	1,19	1,00	1,05
Nizozemsko	0,74	0,74	0,77	1,01	0,76	0,71	0,78	0,87	0,69
Polsko	2,68	2,55	1,93	1,91	2,02	1,61	1,84	1,76	1,08
Portugalsko	4,94	4,81	4,48	4,72	4,62	3,96	3,86	2,69	2,71
Rakousko	3,61	4,42	4,23	3,96	4,23	5,44	4,11	4,31	3,54
Rumunsko	8,67	7,57	6,90	7,13	7,49	6,11	5,72	5,27	3,38
Řecko	1,39	1,33	1,19	1,18	2,44	1,93	1,96	1,69	1,57
Slovensko	2,26	3,14	3,33	2,31	3,63	2,72	2,78	2,57	2,22
Slovinsko	4,15	3,19	2,96	3,97	3,55	2,23	2,76	2,12	1,90
Španělsko	3,24	3,03	2,69	3,11	3,54	2,89	2,89	2,84	3,27
Švédsko	2,33	1,37	1,24	1,49	1,15	1,21	1,70	1,66	1,14

Přerušení v časové řadě

Zdroj: Eurostat (ESAW)

4.6 Závěrečné shrnutí

- V roce 2021 bylo v Česku **nemocensky pojištěno** celkem **4 708 tis. osob**, tedy téměř o 18 tis. (tj. o 0,4 %) více než před rokem. **Povinné** nemocenské pojištění se týkalo 4 610 tis. zaměstnanců a **dobrovolné** 99 tis. osob samostatně výdělečně činných.
- Za posledních deset let se počet nemocensky pojištěných zaměstnanců zvýšil o 548 tisíc (13 %). Na tomto nárůstu se podílely především ženy. Počet nemocensky pojištěných **zaměstnankyň** mezi roky 2011 a 2021 vzrostl o 15 % (304 tis.).
- Nejvíce pojištěnců, 93 tis. (30 %) přibýlo za posledních deset let ve **zdravotní a sociální péči**. Přičemž jen meziroční nárůst v roce 2021 – v souvislosti s nebývalým náparem na zdravotnictví v podobě pandemie – činil 19 tis., resp. 5 %.
- V roce 2021 bylo **nahlášeno** celkem **2 755 tis. případů dočasné pracovní neschopnosti**, 93 % z nich z důvodu nemoci či karantény, zbytek kvůli úrazům.
- Meziročně vzrostl počet případů dočasné pracovní neschopnosti o 15 % (+364 tis.). Rychleji rostl počet neschopenek u mužů než u žen. Muži zaznamenali o 201 tis. případů (18 %) více než před rokem, počet neschopností žen vzrostl o 163 tis. (13 %).
- V roce 2021 bylo vystaveno 2 550 tis. neschopenek **pro nemoc**, o 839 tis. více než v období před pandemií (tedy v roce 2019). V relativním vyjádření došlo k nárůstu o polovinu. Počet neschopenek **pro nemoc u mužů** vzrostl dokonce o 57 % (+441 tis.), zatímco u **žen** o 42 % (+398 tis.).
- V roce 2021 bylo vydáno **860 tis. neschopenek z důvodu karantény či izolace**, tj. téměř 29 % všech neschopenek vydaných v tomto období.
- Vedle pandemie mělo na nárůst počtu případů pracovní neschopnosti v posledních 2 letech vliv i **zrušení karenční doby** od 1. července 2019, kdy zaměstnanec dostává náhradu mzdy již od prvního dne, a nikoliv až od čtvrtého, jako tomu bylo od roku 2009 až do června 2019.
- Z důvodu **pracovního úrazu** bylo nahlášeno 45 tis. případů pracovní neschopnosti. Po poklesu v roce 2020, kdy došlo ke 41 tis. pracovních úrazů vyžadujících pracovní neschopnost, se čísla vrátila zhruba na hodnotu roku 2019. Meziročně vzrostl i **počet mimopracovních úrazů**. Ze 147 tis. na 160 tis.
- Oproti předchozímu roku došlo v roce 2021 k poklesu smrtelných pracovních úrazů ze 108 na 88 tj. o 19 %. Muži zaznamenali 82 smrtelných pracovních úrazů, což je meziročně o 23 méně.
- V roce 2021 **na 100 pojištěnců** připadalo **58,5** nově hlášených **případů dočasné pracovní neschopnosti**. To je o 7,5 více než v předchozím roce. Z důvodu **nemoci** připadalo na 100 pojištěnců 54 případů pracovní neschopnosti, tedy dvakrát více než v roce 2011. Co se týče počtu neschopenek z důvodu **pracovního úrazu**, jejich počet se pohybuje okolo 1 případu na 100 pojištěnců.
- Za poslední 2 roky (2019–2021) se zvýšil počet případů pro nemoc ve všech sekcích. V sekci Peněžnictví a pojišťovnictví resp. Informační a komunikační činnosti došlo jen k minimálnímu nárůstu.
- Nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v **krajském srovnání** bylo hlášeno v Libereckém kraji (73). V porovnání s rokem 2019 se počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v tomto regionu zvýšil o 23. Vysokou hodnotu tohoto ukazatele vykazoval rovněž Plzeňský (69) a Královéhradecký kraj (68). Naopak podprůměrné hodnoty Praha (44) a Jihomoravský kraj (56).
- Celkově strávili pojištěnci v roce 2021 v **pracovní neschopnosti 94 950 tis. dnů**, což je o 0,7 % více než před rokem. V porovnání s rokem 2019 došlo k nárůstu počtu pronesaných dnů o 17 %.
- **Průměrná délka** trvání pracovní neschopnosti meziročně klesla z 39,4 dne v roce 2020 na 34,5 dne v roce 2021. Jedná se o nejkratší dobu za posledních 10 let. Tento pokles byl způsoben větším zastoupením krátkodobých neschopností z důvodu nemoci.
- **Ženy** strávily v pracovní neschopnosti v průměru na 1 případ 36 dnů, **muži** o 3 dny méně.
- Dle **odvětvového srovnání** byla nejdelší doba trvání pracovní neschopnosti (48 dnů) v sekci Ubytování, stravování a pohostinství. S odstupem následovaly sekce Zemědělství, lesnictví, rybářství (43 dnů) a Těžba a dobývání (41 dnů), kde se na tom výrazně podílely i pracovní úrazy.

- Průměrný počet dnů pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ dočasné pracovní neschopnosti **pro pracovní úraz** dosáhl v minulém roce 58 dnů, což je o 25 dnů více než v případě nemoci.
- Nejvyšší průměrnou délkou na jeden případ v roce 2021 vykazoval okres Hodonín (43,7 dne) v Jihomoravském kraji a Vsetín (43,5 dne) ve Zlínském kraji, které se na předních místech mezi okresy s nejdelší pracovní neschopností pohybují již několik let. Následovaly okresy Břeclav (Jihomoravský kraj) a Uherské Hradiště (Zlínský kraj), které vykazovaly průměrnou délku případu pracovní neschopnosti 42 dnů.
- Naopak nejkratší dobou trvání se mohl opět pochlubit okres Mladá Boleslav (28 dnů) ve Středních Čechách, Pardubice a Rychnov nad Kněžnou v Královéhradeckém kraji (oba shodně 29 dnů).
- **Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** v roce 2021 dosáhlo 5,5 %. V případě mužů činila hodnota 5,2 %, u žen 5,9 %. Průměrné procento se meziročně téměř nezvýšilo, za poslední 2 roky byl zaznamenán nárůst o 0,8 p. b.
- V roce 2021 v České republice kvůli dočasné pracovní neschopnosti **denně na pracovištích chybělo 260 tis. nemocensky pojištěných osob**, což bylo ve srovnání s rokem 2020 o 1 % (2,6 tis.) více.
- Ve srovnání s rokem 2011 chybělo v roce 2021 v Česku denně na pracovištích v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz o 107 tisíc osob více.
- Pracovní neschopnost plyne z různých příčin a statistiky ČSSZ nabízí přehled ukončených případů **podle diagnóz**. Pokud pomineme kategorii ostatní nemoci, kterou oproti předchozím rokům navyšují zejména neschopenky pro případ karantény spojené s covidem, nejčastějším důvodem jsou dlouhodobě nemoci **dýchací soustavy**, které v roce 2021 způsobily téměř čtvrtinu všech případů pracovní neschopnosti. Z nemocí této skupiny jsou neschopenky vystavovány především kvůli akutním infekcím dýchacích cest či chřipkám. Na druhou stranu, onemocnění dýchací soustavy se vyznačuje v průměru nejkratší dobou pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, trvá 15,6 dne na 1 případ.
- Nemoci **pohybové soustavy** zapříčinily 14 % pracovních neschopností. Pro tyto nemoci je charakteristická poměrně dlouhá doba trvání, v průměru déle než 2 kalendářní měsíce (70,2 dne) na 1 případ. Z nemocí pohybové soustavy zapříčiňují pracovní neschopnost nejčastěji nemoci páteře.
- Za rok 2021 bylo pojištěncům vyplaceno **nemocenské ve výši 34,0 mld. Kč**. Meziročně výdaje vzrostly o 1,3 mld. Kč, tj. o 4 %. Výdaje na nemocenské v přepočtu na jednoho pojištěnce přesáhly 7,2 tis. Kč v porovnání s 5,6 tis. Kč v roce 2019.

5. Použité zkratky a značky

–	pomlčka na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval
x	křížek (písmeno „x“) na místě čísla značí, že zápis není možný z logických důvodů
0	nula se používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky
i. d.	značí důvěrná data (individuální údaje i důvěrné statistické údaje)

CZ-NACE	Klasifikace ekonomických činností
CZ-NUTS	Klasifikace územních statistických jednotek
ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	Český statistický úřad
DPN	dočasná pracovní neschopnost
ESA	Evropský systém účtů
ESAW	European Statistics on Accidents at Work
IS KaPr	Informační systém kategorizace prací
MKN-10	Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
Nem Úr 1–02	Výkaz o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz
OIP	Oblastní inspektorát práce
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
PN	pracovní neschopnost
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
SZÚ	Státní zdravotní ústav
ÚNP 4–01	Výkaz o úplných nákladech práce
ÚZIS ČR	Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky
VÚBP	Výzkumný ústav bezpečnosti práce

6. Tabulková část – seznam tabulek

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz dle velikosti podniku, institucionálních sektorů, sekcí CZ-NACE a krajů

Tab. 1: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 1.1: Počet nemocensky pojištěných

Tab. 1.2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 1.3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 1.4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců

Tab. 1.5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 1.6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ

Tab. 1.7: Průměrný denní stav dočasné práce neschopných

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz dle sekcí a oddílů CZ-NACE

Tab. 2: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 2.1: Počet nemocensky pojištěných

Tab. 2.2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 2.3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 2.4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců

Tab. 2.5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 2.6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ

Tab. 2.7: Průměrný denní stav dočasné práce neschopných

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz dle krajů a okresů

Tab. 3: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 3.1: Počet nemocensky pojištěných

Tab. 3.2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 3.3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 3.4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců

Tab. 3.5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 3.6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ

Tab. 3.7: Průměrný denní stav dočasné práce neschopných

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz OSVČ (nemocensky pojištěných) v krajích

Tab. 4: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti OSVČ

Tab. 4.1: Počet nemocensky pojištěných OSVČ

Tab. 4.2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ

Tab. 4.3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ

Tab. 4.4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ na 100 pojištěných OSVČ

Tab. 4.5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti OSVČ

Tab. 4.6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti OSVČ na 1 nově hlášený případ

Tab. 4.7: Průměrný denní stav dočasné práce neschopných OSVČ

Pracovní úrazovost mladistvých

Tab. 5: Pracovní úrazovost mladistvých

Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny

Tab. 6: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v nefinančních podnicích

Tab. 7: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 7.1: Počet nemocensky pojištěných

Tab. 7.2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 7.3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 7.4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců

Tab. 7.5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 7.6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ

Tab. 7.7: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz ve zpracovatelském průmyslu

Tab. 8: Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 8.1: Počet nemocensky pojištěných

Tab. 8.2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 8.3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 8.4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců

Tab. 8.5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti

Tab. 8.6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ

Tab. 8.7: Průměrný denní stav dočasně práce neschopných